

SCS

200 LET BUDOVY
EVANGELICKÉ ŠKOLY
v NÁVSI

1808 – 2008

200 LAT BUDYNKU
SZKOŁY EWANGELICKIEJ
w NAWSIU

200 LET BUDOVY
EVANGELICKÉ ŠKOLY
v NÁVSÍ

1808 – 2008

200 LAT BUDYNKU
SZKOŁY EWANGELICKIEJ
w NAWSIU

Vydalo pro
Farní sbor Slezské církve evangelické a.v. v Návsí
www.enavsi.cz
navsi@sceav.cz
Návsí / Nawsie 2008

ISBN 978-80-254-2565-7

ÚVOD

V roce 2008 uplynulo dvě stě let od vybudování evangelické školy v Návší, která byla postavena na místě původní školy dřevěné. Za pozornost stojí skutečnost, že zakládání a budování konfesijně zaměřených škol v evangelické církvi bylo umožněno nejen novou politickou správou rakousko-uherské monarchie, ale bylo také výrazem skutečného docenění výuky a vzdělání. Téměř ve všech nově vzniklých evangelických sborech byla založena i církevní škola. Právě školství totiž otvíralo člověku dveře do světa vědomostí a poznání a dovolovalo mu čerpat sílu pro jeho víru z Bible, z kancionálu a postily (sbírky kázání).

Na základě zpracování dostupných publikovaných či archivních pramenů chce evangelický sbor v Návší touto publikací uctít významné jubileum a připomenout si některé postavy i události, jež přispěly k založení sboru a školy.

K nejvýznamnějším postavám patřili především faráři a učitelé, jimž sbor na důkaz své vděčnosti odhalil pamětní desku umístěnou na zdi budovy bývalé evangelické školy.

Chceme poděkovat všem osobám i institucím, díky jejichž pomoci a spolupráci bylo možné vydat tuto publikaci ve stávající podobě.

WSTĘP

W roku 2008 mija 200 lat od wzniesienia murowanego budynku szkoły ewangelickiej w Nawsiu, wybudowanego w miejscu pierwotnej szkoły drewnianej. Jest rzeczą szczególną, iż zakładanie i budowanie szkół wyznaniowych w kościele ewangelickim umożliwiły nie tylko nowe rządy polityczne w Cesarstwie Austro-Węgierskim, lecz też istotne docenienie znaczenia nauki i wykształcenia. Toteż prawie wszędzie w czasach tolerancyjnych wraz ze zborom zakładano i szkołę. Bo właśnie szkolnictwo otwierało człowiekowi drzwi do świata wiedzy oraz poznania i pozwalało mu czerpać siły dla swej wiary z takich źródeł, jakimi są Biblia, kancjonał i postylla (zbiór kazań).

Na podstawie dostępnych źródeł opublikowanych lub archiwalnych

zbor w Nawsiu pragnie niniejszą publikacją uczcić znamienny jubileusz oraz przypomnieć niektóre postacie i wydarzenia, które przyczyniły się do założenia zboru i szkoły, by naszej generacji nie zostały one przykryte całunem zapomnienia.

Do najwybitniejszych postaci należeli szczególnie pastory i nauczyciele, którym zbor w dowód swej wdzięczności i ku uczczeniu ich pamięci dokonał 31 sierpnia 2008 przed nabożeństwem z okazji rozpoczęcia roku szkolnego odsłonięcie tablicy pamiątkowej wmurowanej na ścianie budynku dawnej szkoły.

Pragniemy podziękować wszystkim osobom oraz instytucjom, których pomoc i współpraca umożliwiły wydanie tej publikacji w niniejszym składzie.

K VÝROČÍ NÁVESKÉ EVANGELICKÉ ŠKOLY

Evangelíci na Těšínsku kladli na výchovu dětí značný důraz. Každé dítě se muselo naučit číst a psát. Přirozeně, neboť reformace prohlásila za normu víry a pravidlo života Písmo svaté. Naši předkové stavěli spolu s chrámy i školy. Tak tomu bylo v první reformační vlně, později v době mohutného duchovního probuzení při stavbě Ježíšova chrámu a Ježíšovy školy v Těšíně, a také v tolerančních sborech. Z těchto evangelických škol vyšli vynikající lidé. Proč? Jaké byly pilíře evangelické výchovy?

Všimněme si, jak Dr. Martin Luther vysvětluje první příkázání: „*Máme se Pána Boha nade všechny věci bát, jej milovat a v něj samého doufat.*“ Odkud vzal tak vyvážený model výchovy, který je založen na bázni, lásce a důvěře k Bohu? Podívejme se do Písma!

1. Láska. Chceme-li, aby člověk miloval lidi, učme jej milovat Boha a ukažme mu to vlastním příkladem! Pán Ježíš řekl: „*Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, celou svou duší, celou svou silou a celou svou myslí a miluj svého bližního jako sám sebe,*“ (Lk 10,27). Toto příkázání lásky Izrael dostal na poušti a měl je mít v srdci a vštěpovat svým dětem (Lv 19,18; Dt 6,4-7).

2. Bázeň. Člověk bez bázně před Bohem je hnán páchat zlo, ale „*bázeň před Hospodinem odvrací od zlého,*“ (Př 16,6b). Dále o bázni Boží čteme, že je *zdroj života* (Př 14,27), *počátek poznání* (Př 1,7) a *počátek moudrosti* (Ž 111,10). Proto už David říká: „*Pojďte, synové, poslyšte mě, vyučím vás Hospodinově bázni,*“ (Ž 34,12). „*Bázeň před Hospodinem napomíná k moudrosti, slávu předchází pokora,*“ (Př 15,33).

3. Důvěra. Důvěra v Pána Boha a v Jeho slovo je pevnou oporou v životě i ve smrti. Je to radostný pohled vpřed. „*Svěř Hospodinu své počínání a tvé plány budou zajištěny,*“ (Př 16,3). Důvěra v Boha jde spolu s životní moudrostí. „*Důvěřuj Hospodinu celým srdcem, na svoji rozumnost nespolehej. Poznávej ho na všech svých cestách, on sám napřímí tvé stezky,*“ (Př 3,5-6).

Naši předkové dobře věděli, proč mají zřizovat evangelické školy, a jednali moudře. Děkujeme za ně Pánu Bohu a tak jak oni následujme Pána Ježíše, který řekl: „*Učte se ode mne!*“ (Mt 11,29).

Stanislav Piętak, biskup

Z OKAZJI JUBILEUSZU SZKOŁY EWANGELICKIEJ W NAWSIU

Ewangelicy na Śląsku Cieszyńskim kładli wielki nacisk na wychowanie dzieci. Każde dziecko musiało nauczyć się czytać i pisać. Oczywiście, bowiem reformacja ogłosiła Pismo święte za normę wiary i zasad życia. Nasi przodkowie równocześnie budowali świątynie i szkoły. Było tak w czasach pierwszej fali reformacji, później w okresie potężnego przebudzenia duchowego podczas budowy kościoła Jezusowego i szkoły Jezusowej w Cieszynie i w zborach tolerancyjnych. Z tych właśnie szkół ewangelickich wyszli wybitni ludzie. Dlaczego? Co było podstawą wychowania ewangelickiego?

Zwróćmy uwagę na to, jak Dr. Marcin Luther wyjaśnia pierwsze przykazanie: „Powinniśmy się Pana Boga nade wszystko bać, jego miłować i w niego samego wierzyć.” Skąd się wziął tak zrównoważony model wychowania, polegający na bojaźni, miłości i ufności Bogu? Zajrzyjmy do Biblii!

1. Miłość. O ile chcemy, żeby człowiek kochał ludzi, nauczymy go kochać Boga i pokazmy mu to na własnym przykładzie! Pan Jezus powiedział: „Będziesz miłował Pana Boga swego, z całego serca swego i z całej duszy swojej, i z całej myśli swojej, i z całej siły swojej, a bliźniego swego, jak siebie samego.” Łk 10,27. To przykazanie miłości otrzymał Izrael na

pustyni, miał go nosić w sercu i wpajać swoim dzieciom. (Lv 19,18; Dt 6,4-7).

2. Bojaźń. Człowiek bez bojaźni wobec Boga popełnia zło, „ale dzięki bojaźni Pana stronimy od złego,” (Prz 16,6b). O bojaźni Bożej dalej czytamy, że jest źródłem życia (Prz 14,27), początkiem poznania (Prz 1,7) i początkiem mądrości (Ps 111,10). Dlatego już Dawid mówi: „Pójdźcie synowie, słuchajcie mnie, nauczę was bojaźni Pańskiej,” (Ps 34,12). „Bojaźń Pana jest szkołą mądrości, a pokora poprzedza chwałę,” (Prz 15,33).

3. Ufność. Ufność Bogu i Jego słowu jest stałym filarem w czasie życia i śmierci. Jest radosnym spojrzeniem naprzód. „Powierz Panu swoje sprawy a wtedy ziszczą się twoje zamysły,” (Prz16,3). Zaufanie Bogu idzie w parze z doświadczeniem życiowym. „Zaufaj Panu z całego swojego serca i nie polegaj na własnym rozumie. Pamiętaj o nim na wszystkich swoich drogach,” (Prz 3,5-6).

Nasi przodkowie mieli słuszną świadomość o konieczności zakładania szkół ewangelickich i postępowali mądrze. Dziękujmy Panu Bogu za nich. Pójdźmy więc i my śladami Pana Jezusa, który powiedział: „Uczcie się ode mnie!” (Mt 11,29).

Stanisław Piętaś, biskup

LEPSZY I NAJLEPSZY

*Lepszy dzień w sieniach Pańskich
Niż gdzieindziej tysiąc
Warto się zastanowić
Nad taką różnicą.*

*Stąd jeden dzień przeżyty
Przed Panem w kościele
Lepszy niż tysiąc innych
Co nie dają wiele.*

*Bo lepszy dzień spędzony
W społeczności z Bogiem
Niż gdy prawa pobożność
Leży gdzieś odlogiem.*

*Bo człowiek potrzebuje
Wytchnienia i ciszy
Pan Bóg na miejscu świętym
Wszelki ból uciszy.*

*Bo lepszy dzień spędzony
Przed Bogiem w świątyni
Niż gdy człowiek gdzieindziej
Błądzi i źle czyni.*

*Szczerbiec ci nie przyniosą
Skarby ni dukaty
Jeśli nie będziesz wierny
I w Bogu bogaty.*

*Bo tysiąc dni straconych
Na miejscach rozpusty
Zostawia pustkę w sercu
Mieszkania dom pusty.*

*A najlepszy dzień będzie
Gdy zmartwychwstaniemy
I gdy Pana swojego
Twarzą w twarz ujrzemy.*

Ks. Gustaw Szurman

DĚJINY EVANGELICKÉHO SBORU V NÁVSÍ

Dějiny evangelického sboru v Návsi sahají až do roku 1785. Samostatný sbor však vznikl teprve v roce 1791 oddělením od bystrického sboru. Evangelíci z Návsi a okolí tehdy zdůvodnili svůj záměr založit nový sbor zejména příliš velkou vzdáleností, kterou museli do Bystrice překonávat a která v mnoha případech znemožňovala účast starších sborovníků na bohoslužbách.

Evangelické rodiny na tomto území pravděpodobně existovaly především díky vytrvalosti víry fojtů z rodu Sikorů. Ti zastávali úřad fojství od roku 1453 až do konce 19. století.

Věřící mohli na základě Tolerančního patentu získat povolení ke změně vyznání teprve po šesti týdnech vyučování u katolického faráře. To však mohlo být kdykoliv na neurčitou dobu přerušeno, čehož se využívalo jako odrazovacího prostředku. V Návsi však neexistuje jediný doložený případ tohoto jednání.

Povolení ke vzniku nového sboru vydal dne 17. března 1785 dekretem guberniální vlády okresní starosta těšínského okresu Jan hrabě Larisch. Doručeno bylo jako listina okresního úřadu 2. dubna téhož roku. Kromě vý-

čtu práv jsou v něm obyvatelé Návsi vyzýváni: “Według tego musicie się więc punktualnie sprawować i jak najstaranniej na to zwrócić waszą uwagę, żeby to przedsięwzięcie wasze nie przeszkadzało waszym obowiązkom kontrybucyjnym i waszemu wyżywieniu. W przeciwnym razie musiano by w myśl istniejących najwyższych przepisów to wasze przedsięwzięcie koniecznie zastawić. W końcu napomina się was, żebyście każdego czasu akuratnie uiszczali wasze daniny i obowiązki wobec dominialnego państwa.“ *(Podle toho se tedy musíte přesně chovat a co nejpečlivěji toho dbát, aby vaše předsevzetí nebylo překážkou při plnění vašich kontribučních závazků a vaší obživě. V opačném případě by se podle nejvyšších předpisů muselo toto vaše předsevzetí nutně zastavit. Nakonec se vás napomíná, abyste každého času pečlivě platili své daně a plnili závazky vůči dominiálnímu státu.)*

Z blíže neupřesněných důvodů začala stavba první modlitebny, tehdy ještě dřevěné, teprve v květnu 1791. Jelikož práce pokračovaly velice rychle, mohla být stavba posvěcena již 15. srpna téhož roku. Z důvodu vysokých nákladů

spojených se stavbou modlitebny se věřící obrátili s prosbou o pomoc na tehdejšího těšínského knížete Alberta Kazimierze Sasko-těšínského (1766-1822), syna polského krále a saského kurfiřta Augusta III. (1733-1763). Kníže jejich žádosti vyhověl a daroval jim potřebný stavební materiál. Zděná fara byla postavena v roce 1793. V roce 1792 čítal náveský sbor 189 evangelických rodin. Nově vzniklý sbor vedl až do května 1792 bystřický pastor Andrzej Paulini, poté se historicky prvním náveským pastorem stal jeho syn Josef Paulini.

Již v roce 1804 však bylo zřejmé, že je nutné postavit nový a větší kostel. Proto byla opět podána žádost ke knížeti Albertovi, který stavbu povolil a daroval téměř všechen potřebný stavební materiál. Dar byl vyřízen knížecí administrativou 25. prosince 1804 ve Vídni. Obětaví členové sboru přiváželi na povozech kámen na stavbu, někteří ho dokonce přinášeli i na svých zádech. Stavba začala v roce 1817. Slavnostní posvěcení proběhlo znovu symbolického 15. srpna 1820. Nový zděný jednolodní kostel byl postaven v empírovém stylu. Aby uchovali památku svého dobrodince, umístili vděční obyvatelé Návsi nad kostelní vchod kamennou desku snápisem „Poznajcie prawdę a prawda was wyswobodzi. Jan VIII. 32. Co cesarz Józef II pozwoili, Leopold II i Franc I potwierdził a Albert książe Sasko-cieszyński osobliwą łaską forytował, to zbór Nawiejski auszp. wyznania sobie i potomkom z ochotą wybudował. 1820“ (*Poznáte pravdu a pravda*

vás vysvobodí. Jan VIII, 32. Co císař Josef II povolil, Leopold II a Franc I potvrdil a Albert kníže Sasko-těšínský zvláštní milostí podpořil, to náveský sbor augs. vyznání sobě i svým potomkům ochotně vybudoval. 1820.“ V roce 1826 sbor čítal 2600 duší.

V roce 1841 získal sbor právo na stavbu vlastního hřbitova, který společně využívali evangelíci z Hrádku a Milíkova. Evangelíci z Jablunkova, Písku, Bukovce, Lomné a Bocanovic byli až do roku 1859 pohřbíváni na katolickém hřbitově v Jablunkově. V roce 1849 získal sbor povolení na stavbu kostelní věže a zavěšení zvonů. První zvon stál 470 zlr. a byl zavěšen již v roce 1849; druhý byl pořízen v roce 1858 za 493 zlr.; a třetí se ocitl na svém místě v roce 1870. Ten zakoupila místní mládež za 270 zlr. V roce 1866 byly za 600 zlr. po dlouholetém nájmu vykoupěny „navždy a bez odvolání“ pozemky od fojta Adama Sikory.

Ke sboru patřila také dřevěná škola postavená v roce 1791, která byla v roce 1808 přestavěná na zděnou. Její budova dodnes stojí naproti kostelu. Prvním učitelem byl Andrzej Kaleta, který učil již od roku 1784 v domě na „Fojstwie“ a před vznikem sboru zastupoval pastora při pohřbech v souladu s nařízením zemské vlády: ... „že učitelé mají povoleno pohřbívát zemřelé na katolických hřbitovech se zpěvem evangelických písní.“

Evangelickou školu navštěvovaly děti z obcí Návsi, Hrádek, Milíkov, Bocanovice, Jablunkov, Lomná, Bukovec

200 LAT BUDYNKU SZKOŁY EWANGELICKIEJ W NAWSIU

Evangelický kostel v Návší

Kostel, fara a sborový dům Emaus v podání Vladislava Benczyka

Sborové presbyterstvo s pastorem Krzywoniem

a Písek. Děti z Istebné, Jaworzynky a Koniakowa do školy pro velkou vzdálenost nedocházely.

Školu udržoval sbor, který měl také velký vliv na její chod. Skrze zvolené zástupce vybíral učitele (s rozvojem školy dva), který zastával rovněž funkci sborového varhaníka.

Období působení pastora Winklera (1826-1874) je obdobím národního probuzení, stejně jako boje proti alkoholismu, který byl zvláště ve čtyřicátých letech 19. století učiněným prokletím společnosti. Když se pak vliv alkoholismu začal projevovat i na zdravotním stavu obyvatelstva, začaly vznikat abstinenční spolky zakládané evangelickým a katolickým duchovenstvem za plné podpory státu.

Jubilejní sté výročí vzniku sboru připadlo na sobotu 15. srpna 1891. Pastorem sboru byl v té době senior Franciszek Michejda. Oslavám předcházela rozsáhlá rekonstrukce fary (k přízemí budovy bylo dostavěno první poschodí), oprava kostela a koupě věžních hodin, které pořídil Paweł Noga, hospodář z Návsi, za 480 zlr.

Pro velký zájem hostů byly na slavnost vypraveny dva vlaky. Přivezly téměř dva tisíce účastníků z celkového počtu čtyř tisíc shromážděných. Kromě místního pastora Františka Michejdy se slavnosti zúčastnili: superintendent dr. Haase, senior Krzywoń, faráři Glajcar, Kłapsia, dr. Pindur, Karol Michejda, Mrowiec, Broda a Boruta. Oslavy plné hudby a zpěvu trvaly dva dny. V neděli v 10.30 hodin začala jubilejní bohoslužba. Po

písni „Nuż Bogu dziękujmy“ promluvil superintendent dr. Haase, který posvětil nové varhany a nové liturgické náčiní pro vysluhování Večeře Páně, jež bylo darem od spolků Gustava Adolfa z Württemberska a Saska.

Doba pastora Františka Michejdy (1874-1921) je dobou usilovné národní, publicistické a církevní činnosti. Řada časopisů a organizací, které založil, přispěla ke zlepšení sociálních podmínek mnoha rodin. Vliv jeho společenské práce měl široký ohlas po celém Rakousko-Uhersku. Důkazem toho je kupříkladu návštěva náveské fary T. G. Masarykem, pozdějším prezidentem Československa. Dne 11. srpna 1916, několik dní před 125. výročím sboru, byly zabaveny kostelní zvony a přetaveny pro válečné účely.

Sborovníci pravidelně hradili poplatky za lavice, zvony, hroby atd. Sboru rovněž platili 13% roční státní daně. Ti, kteří daň neuhradili, platili na potřeby sboru 30 zlr.

V letech 1879/1880 byly založeny tři sborové fondy.

Sborový fond, který měl pokrývat běžné výdaje; náboženský fond, který byl určen pro financování výuky náboženství v národních školách, kde nebyli evangeličtí učitelé; a fond pro potřebné určený na podporu starců, sirotků a tělesně postižených.

Peníze na fondy pocházely z darů sborovníků, darů a sbírek z pokladniček umístěných v kostele a z daru 1 zlr, kterým přispíval každý ženich při sňatku.

Dary byly vždy po novoroční bohoslužbě rozdělovány presbyterstvem. Ke konci roku 1890 měl sborový fond 632 zlr, náboženský fond 610 zlr a fond pro potřebné 516 zlr.

Rekonstrukce kostela a výstavba fary pohltily značnou peněžní částku, proto si sbor sjednal půjčku ve výši 6 000 zlr u „kontribučního fondu dřívějších komorních těšínských majetků“. Sbor však neměl potřebnou peněžní částku na splácení půjčky, proto požádal o pomoc Spolek Gustava Adolfa a církevní úřady, které mu poskytly finanční podporu.

Od roku 1900 působil v Návsi církevní pěvecký sbor založený učitelem

a prvním dirigentem Janem Zientkem. Navazoval na hudební tradice sahající do dob pastora Jana Winklera. Pěvecký sbor působí dodnes a byl řízen dirigenty Władysławem Zientkem, Janem Nogou, Pawłem Wawrzaczem, Janem Badurou, Brunonem Pastuszkiem, Adolfem Pytlikem, Karolem Bockem, Karolem Heczkem, Gustawem Turonim a Pawłem Niedobou. V současnosti pěvecký sbor diriguje Bogusław Stonawski.

Po 2. světové válce vznikl i český pěvecký sbor, který několik desítek let vedla Marta Pawlasová, manželka zdejšího faráře, poté učitelka Ivana Chylková. V současné době je dirigentem

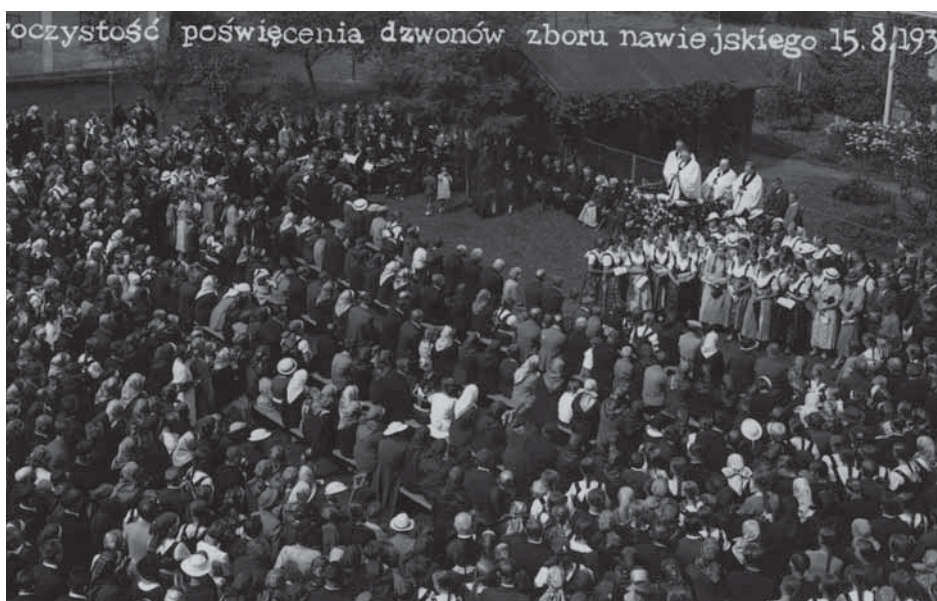

Evangelický kostel v Návsi

200 LET BUDOVY EVANGELICKÉ ŠKOLY V NÁVSI

Nové zvony náveského sboru z roku 1936

Slavnost posvěcení zvonů

pastor Jan Waclawek, který vede rovněž mužský pěvecký sbor.

Meziválečná a poválečná léta spadají do období působnosti faráře Karola Krzywone (1922-1954).

V roce 1923, kdy sbor čítal 4200 členů, bylo nutné rekonstruovat střechu kostela poškozenou plísní. Dne 21. května téhož roku se výbor zvolený z členů sboru rozhodl svěřit stavbu nové střechy Ing. Eugenu Fuldovi z Českého Těšína. Náklady na celou stavbu činily 29 200 Kč (plat dělníka byl tehdy přibližně 850 Kč, 1 kg chleba stál 2,75 Kč). Finance nutné ke stavbě byly shromážděny díky veřejné sbírce v obcích náležejících ke sboru: Návší, Hrádek, Milíkov, Jablunkov, Nýdek, Bocanovice, Dolní a Horní Lomná, Bukovec, Mosty u Jablunkova, Istebna, Jaworzynka a Koniaków. K uctění této události byl sepsán pamětní akt:

„Obyście Wy, nasi potomkowie, którzy jesczcie na tym świecie nie jesteście, wspomnieli sobie naszą gorliwość dla Domu Bożego, gdy Wy po nas, spoczywających dawno w grobach, będziecie nasze dziedzictwo na nowo reparaowali. Obyście zostali wiernymi luteranami, ewangelikami augsb. wyznania i to ewangelikami polskimi. Niech Bóg zachowa Was przez różne burze i niepokoje, niech będzie z Wami, jak był z nami i ojcami naszymi.

Pilnujcie tedy samych siebie i wszystkiej trzody, w której Was Duch Święty postanowił.

Dz. ap. 20.28.

Żegnamy Was słowem:

Do widzenia u Boga, Ojca niebieskiego.

Wasi przodkowie.

W Nawsiu,

dnia 8 sierpnia 1923 roku.”

(Kéž byste vy, naši potomci, kteří ještě nejste na tomto světě, vzpomněli na naši horlivost pro Boží chrám, když Vy po nás, kteří již dávno odpočíváme v hrobech, budete naše dědictví opět opravovat. Kéž byste zůstali věrnými luterány, evangelíky augsb. vyznání a to evangelíky polskými. Necht' Vás Bůh zachová v různých bouřích a nepokojích, necht' je s Vami, jako byl s námi i s našimi otci.

Dbajte tedy na sebe i na celé stádo, nad nímž vás Duch Svätý ustanovil.

Sk. ap. 20,28.

Loučíme se slovem:

Na shledanou u Boha, Otce nebeského

Vaši předkové.

V Návší,

dne 28. srpna roku 1923.)

V letech 1923-1924 byla postavena hřbitovní kaple v Hrádku. Její posvěcení proběhlo 1. června 1924. Ve stejném roce byl založen hřbitov v Koniakowě, který byl posvěcen 19. října. V roce 1927 proběhla kompletní přestavba fary spojená s vybudováním konfirmačního sálu.

7. srpna 1927 byl položen základní kámen stavby kostela v Istebné. S nápadem na jeho výstavbu přišel již v roce 1924 farář Karol Krzywoń. Presbyterstvo

sboru bylo tehdy nuceno vyřešit situaci sborovníků z Istebné, Jaworzynky a Koniakowa, kteří byli v důsledku rozdělení Těšínského Slezska mezi Československo a Polsko v roce 1920 odtrženi od svého společenství. Stavba kostela trvala tři roky. Jeho posvěcení proběhlo 3. srpna 1930. Slavnost spojená s touto událostí se stala významným milníkem pro evangelíky v Istebné a okolí.

Stavitelská činnost Karola Krzywoně pokračovala i v následujících letech. V roce 1930 bylo v kostele zavedeno elektrické světlo, v roce 1935 byl upraven hřbitov a pod dohledem faráře Gustawa Szurmana byly zhotoveny jeho plány. Byla také založena hřbitovní kniha. V roce 1936 u příležitosti blížícího se 150. výročí založení sboru presbyterstvo schválilo zakoupení tří bronzových zvonů. Zakázka byla zadána dne 24. dubna 1936 u firmy Rudolfa Pernerera v Suché Vrbné u Českých Budějovic. Největší zvon (tón G) vážil 700kg a měl průměr 105 cm. Zdobil ho nápis CHWAŁA NA WYSOKOŚCIACH BOGU. Prostřední zvon (tón B) s nápisem A NA ZIEMI POKÓJ vážil 400kg a měl průměr 88cm. Nejmenší z nich (tón D) o průměru 77 cm a váze 200kg nesl nápis W LUDZIACH DOBRE UPODOBANIE. Ev. Luk. 2, v. 14. Zvony posvětil senior Oskar Michejda za účasti dr. Wiktora Niemczyka z Krakowa dne 15. srpna 1936.

Nástupcem faráře Krzywoně se stal Gustaw Szurman (1931-1948 a znovu 1955-1977). Po něm se funkce ujal senior Leopold Pawlas (1945-1987).

V roce 1953 byly do kostela nainstalovány nové varhany, zhotoveny nové modřínové lavice a položeny podlahy a dlažba.

Jak vyplývá z vizitačního protokolu dr. Józefa Bergera, superintendenta Evangelické církve a. v. ve Východním Slezsku v ČSR, ze dne 28. května 1950, ke sboru stále patřily obce Návší, Milíkov, Bocanovice, Dolní a Horní Lomná, Mosty u Jablunkova, Jablunkov, Nýdek-Filípka, Hrádek, Hřčava, Bukovec a Písek. Sbor tehdy vlastnil dva kostely – farní kostel v Návší a filiální v Hrádku, kde právě docházelo k zakládání již druhého samostatného sboru na území původního mateřského sboru. Náveský sbor nebyl zadlužen a obsah pokladny činil 17 831 Kč, které byly určeny na zaplacení nových varhan. Jednou z navrhovaných možností, jak sboru místo zrušené daně zajistit stálý příjem, měla být sbírka dobrovolných darů mezi členy sboru. Poskytnutí dobrovolných darů mělo zároveň členům sboru dávat oprávnění k získání volebního práva.

Ve farním kostele se nedělní bohoslužby konaly v polštině i v češtině. Dle názoru presbyterstva byla účast na bohoslužbách uspokojující a nedocházelo k národnostním střetům. Aby se tento stav udržel a aby se zabránilo umělému rozdělení, jak tomu bylo v Českém Těšíně, kde se sbor rozpadl na tři národnostní části, superintendent vyzval faráře a presbytery, aby se stali příkladem pro věřící v duchu smíru a pokoje. Doporučoval také, aby se

čas od času duchovní na bohoslužbách střídali.

Osud jakoby nepřál kostelním zvonům. Během II. světové války byly dva ze tří zvonů zkonfiskovány pro válečné účely. Až do roku 1990 zůstal jenom jeden, nejmenší. Již v roce 1988 začaly snahy o pořízení nových zvonů, které měly nahradit své předchůdce. S návrhem přišel zástupce kurátora Jan Suszka. Presbyterstvo s kurátorem Karolem Sikorou pod vedením administrátora konseniora Karola Santariuse, pastora v Oldřichovicích, tento návrh schválilo. K realizaci návrhu bylo použito 700kg mědi a 200kg cínu. Zodpovědnost za celou akci převzal pokladník sboru Tadeusz Lasota.

Zvony byly objednány ve zvonařské dílně Laetitie Dytrychové v Brodsku u Přerova. Návrhem na zhotovení byl pověřen projektant Petr Kutra.

Největší zvon (tón A1) váží 490kg a zdobí ho nápis SLÁVA NA VÝSOSTECH BOHU Ev. Luk. 2,14. Prostřední zvon (tón C2) váží 300kg a je lemován nápisem A NA ZIEMI POKÓJ Ev. Luk. 2,14. Na obou zvonech je ještě nápis: Evang. a. v. sbor v Návsi 1989. Srdce k oběma zvonům zajistil Milan Orálek z Valašského Meziříčí. Ten také s pomocí náveských sborovníků zvony zavěsil.

Slavnosti posvěcení zvonů 19. 8. 1990 předcházela koncert dechového orchestru z bystrického sboru. V 15.00 hodin, po vyslechnutí básně Władysława Młynka „Slyš, maminko“ přednesené Jiřinou Czyżovou a po společném zpěvu písně „Nuž Bohu děkujeme,“ slavnost zahájil místní administrátor Jan Waclawek. Samotné posvěcení zvonů provedl biskup Wilhelm Stonawski. První část slavnosti zakončil Karol Suszka básní Jana Pyszka „Dzwony“, pak zazněla závěrečná píseň „Grodem mocnym“. Druhá část slavnosti proběhla v kostele formou bohoslužby. Úvodní liturgii sloužil Jan Waclawek, kázání pronesl biskup Wilhelm Stonawski. Vystoupil také místní polský a český pěvecký sbor.

Za jednotlivé senioráty shromážděné pozdravili senior Jan Niedoba a senior Władysław Volný. Jako host byl přítomen farář Karol Samiec z Wisły spolu s četnými sborovníky z Istebné, Jaworzynki a Koniakowa. Mezi přítomnými hosty byl také místní římskokatolický farář Evžen Kalisz. Liturgii slouženou administrátorem a oběma seniory bohoslužba skončila.

Zpracováno na základě kroniky evangelického sboru a. v. v Návsi

200 LET BUDOVY EVANGELICKÉ ŠKOLY V NÁVŠÍ

Nawiejski kościelny Jan Janiczek

Ewangelicki kościół w Istebnej

Uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod kościół w Istebnej w roku 1927

HISTORIA ZBORU EWANGELICKIEGO W NAWSIU

Początki zboru nawiejskiego sięgają 1785 roku, jednak za datę powstania uznawany jest rok 1791. Powstał on po wyodrębnieniu go ze zboru bystrzyckiego, na prośbę licznych protestantów, którzy uzasadniali „Iż przy oddaleniu ewangelików w katolickiej parafii istebniańskiej od Bystrzycy i przy wysokości położenia górskich dolin, wskutek którego panuje w nich surowszy klimat niż w nizinach, słabsi ludzie nie mogą chodzić na nabożeństwo i z chrztami do Bystrzycy.“ Przetrawanie rodzin protestanckich, prócz wielu innych czynników, spowodowane było prawdopodobnie wytrwaniem w wierze dziedzicznych wójtów nawiejskich z rodu Sikorów, którzy urząd swój piastowali od 1453 roku do XIX wieku.

Wierni na mocy Patentu Tolerancyjnego mogli uzyskać pozwolenie na zmianę wyznania dopiero po naukach u katolickiego proboszcza. Trwały one sześć tygodni i mogły być zawieszane na czas nieokreślony, co było wykonywane do zniechęcenia osób pragnących zmienić wyznanie. Nie mamy jednak dowodów, że działo się to również w Nawsiu.

Pozwolenie na powstanie nowego zboru wydał starosta obwodowy ob-

wodu cieszyńskiego Jan hrabia Larisch 17 marca 1785 roku dekretem rządu gubernialnego. Doręczone zostało ono pismem urzędu obwodowego 2 kwietnia tego samego roku. Po wyliczeniu praw i zobowiązań nawsianie upominani są: „Według tego musicie się więc punktualnie sprawować i jak najstaranniej na to zwrócić waszą uwagę, żeby to przedsięwzięcie wasze nie przeszkadzało waszym obowiązkom kontrybucyjnym i waszemu wyżywieniu. W przeciwnym razie musiano by w myśl istniejących najwyższych przepisów to wasze przedsięwzięcie koniecznie zastawić. W końcu napomina się was, żebyście każdego czasu akuratnie uiszczali wasze daniny i obowiązki wobec dominialnego państwa.“

Z powodu bliżej nieokreślonych niedogodności i utrudnień budowa pierwszego, drewnianego domu modlitwy rozpoczęła się dopiero w maju 1791 roku. Prace szły jednak szybko i już 15 sierpnia tegoż roku doszło do jego poświęcenia. Z powodu wysokich kosztów budowy wierni zwrócili się z prośbą do ówczesnego księcia cieszyńskiego, syna króla polskiego i elektora saskiego Augusta III

(1733-1763) Alberta Kazimierza Sasko-Cieszyńskiego (1766-1822), który podarował im materiał potrzebny na budowę. Fara, już wówczas murowana, stanęła w 1793 roku. W 1792 roku zbór liczył 189 rodzin.

Nowo powstałym zbozem kierował do maja 1792 roku pastor bystrzycki Andrzej Paulini, po którym pierwszym nawiejskim pastorem stał się jego syn Józef Paulini.

Jednak już w 1804 roku oczywistą stała się potrzeba wybudowania nowego, większego kościoła. W tym celu ponownie zwrócono się do księcia Alberta, który zezwolił na budowę i znów podarował prawie cały materiał budowlany. Darowizna ta została załatwiona przez administrację książęcą w Wiedniu 25 grudnia 1804 roku. Wierni, pełni poświęcenia, przywozili na swych furmankach kamień pod budowę, a niektórzy przynosili go na własnych plecach. Prace rozpoczęto w 1817 roku. Do uroczystego poświęcenia doszło symbolicznie znów 15 sierpnia 1820 roku. Nowy murowany kościół o jednej nawie zbudowany został w stylu empirowym. Aby zachować pamięć o swym dobroczyńcy, wdzięczni nawsianie umieścili nad główną bramą kamienną tablicę pamiątkową, która do dziś znajduje się na swym miejscu. Głosi ona: „Poznajcie prawdę, a prawda was wyswobodzi. Jan VIII. 32. Co cesarz Józef II pozwolił, Leopold II i Franc I potwierdził a Albert książę Sasko-cieszyński osobliwą łaską forytował, to zbór Nawiej-

ski auszp. wyznania sobie i potomkom z ochotą wybudował. 1820“ W 1826 roku liczył zbór 2600 dusz.

W 1841 roku zbór nawiejski uzyskał ważne prawo wybudowania własnego cmentarza, który dzieliły z nim gminy Gródek i Milików. Ewangelicy z Jabłonkowa, Piosku, Bukowca, Łomnej i Bokonowic grzebani byli na cmentarzu katolickim do 1859 roku.

W 1849 uzyskano prawo na zbudowanie wieży i zawieszenie dzwonów. Pierwszy został zawieszony już w 1849 roku i kosztował 470 złr, drugi w 1858 roku za 493 złr, a trzeci zakupiła nawiejska młodzież w 1870 roku za 270 złr. W 1866 roku po długoletniej dzierżawie gruntów „na zawsze i bez odwołania“ wykupiono je za 600 złr od właściciela, wójta Adama Sikory.

Do zboru nawiejskiego należała drewniana szkoła wybudowana w 1791 roku, a w 1808 przebudowana na murowaną, której budynek stoi do dziś naprzeciwko kościoła. Pierwszym nauczycielem został Andrzej Kaleta. Uczył on już od 1784 roku w domu „na Fojstwie“, a w zastępstwie pastora, przed utworzeniem zboru, odprawiał też pogrzeby zgodnie z rozporządzeniem rządu krajowego „iż nauczycielom wolno grzebać umarłych na katolickich cmentarzach ze śpiewem ewangelickich pieśni.“ Do szkoły tej uczęszczały dzieci z gmin: Nawsie, Gródek, Milików, Bokonowice, Jabłonków, Łomna, Bukowiec, Piosek. Gminy Istebna, Jaworzynka, Koniaków były zbyt oddalone, by móc z niej korzystać.

Tablica pamiątkowa nad wejściem do kościoła w Nawsiu

Kościół, parafia i dom zborowy Emaus w Nawsiu

Szkoła była utrzymywana przez zbor, który miał wielki wpływ na jej działalność. Przez wybranych zastępców wyznaczał on nauczyciela (wraz z rozwojem szkoły dwóch), który pełnił też funkcję organisty.

Lata działalności ks. Winklera (1826-1874) poświęcone były przebudzeniu narodowemu, jak też walce przeciw alkoholizmowi, który szczególnie w latach czterdziestych XIX wieku stanowił prawdziwe przekleństwo. Kiedy skutki alkoholizmu stawały się coraz bardziej widoczne na zdrowiu ludności, zaczęły powstawać towarzystwa trzeźwości, zakładane przez ewangelickie i katolickie duchowieństwo przy pełnym poparciu ze strony państwa.

W 1880 roku liczba członków wzrosła do 3335 dusz, zaś w roku 1890 zbor liczył 3500 członków.

Setny jubileusz powstania zboru przypadł na sobotę 15 sierpnia 1891 roku, kiedy to pastorem był już od kilkunastu lat ks. Franciszek Michejda. Obchody zostały poprzedzone gruntowną przebudową fary (z parterowego domu powstał dom piętrowy), odnowieniem kościoła i kupnem zegara na wieżę, wartego 480 złr, który ufundował Paweł Noga, gospodarz z Nawsia. Ze względu na duże zainteresowanie kursowały dwa pociągi, zwykły i nadzwyczajny. Przywiozły one ponad dwa tysiące osób z całkowitej liczby czterech tysięcy. W uroczystości oprócz miejscowego pastora Ks. Franciszka Michejdy udział wzięli: Ks. sup. Dr Ha-

ase, ks. sen. Krzywoń, oraz pastorowie Glajcar, Kłapsia, Dr Pindur, K. Michejda, Mrowiec, Broda, Boruta. Uroczystości, wypełnione muzyką i śpiewem, trwały dwa dni. Nabożeństwo jubileuszowe rozpoczęto pieśnią „Nuż Bogu dziękujmy“. Po jej odśpiewaniu przemówił ks. sup. dr Haase, który dokonał poświęcenia nowych organów i nowych naczyń do Wieczerzy Pańskiej, daru od Stowarzyszeń Gustawa Adolfa z Württembergii i Saksonii.

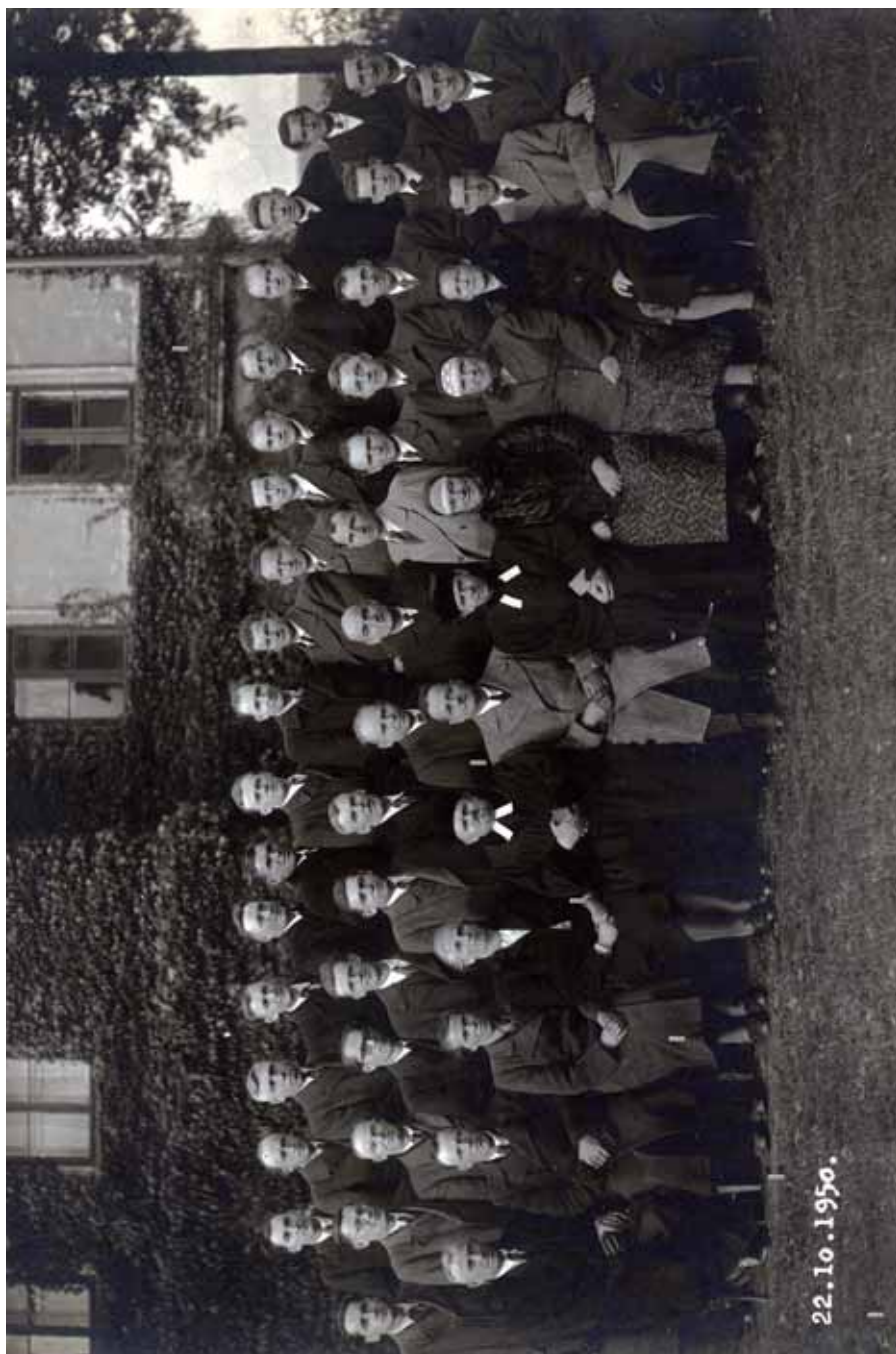
Czasy ks. Franciszka Michejdy (1874-1921) to okres wzmoczonej pracy narodowej, publicystycznej i kościelnej. Szereg czasopism i organizacji, które założył, przyczyniły się do poprawy warunków bytowych wielu rodzin. Wpływ jego pracy społecznej odbił się szerokim echem po całych Austro-Węgrzech. Świadczy o tym chociażby wizyta na farze nawiejskiej T. G. Masaryka, późniejszego prezydenta Czechosłowacji. Dzień 11 sierpnia 1916 roku, na parę dni przed 125. rocznicą zboru, jest datą utraty dzwonów, które zostały zabrane i przetopione na cele wojenne.

Zborownicy regularnie opłacali ławki, dzwony, groby itp. oraz płacili na utrzymanie zboru 13% rocznego podatku państwowego, zaś ci, którzy nie płacili podatków, płacili na kościół 30 złr.

W latach 1879/80 zostały założone trzy fundusze zborowe.

Fundusz zborowy miał na celu pokrycie bieżących wydatków.

Fundusz religijny przeznaczony był do finansowania nauki religii w szkołach

Prezbiterstwo zboru nawiejskiego na czele z ks. Pawłasem i ks. Krzywuoniem

ludowych, w których nie było ewangelickich nauczycieli.

Fundusz dla ubogich przeznaczono na wsparcie starców, sierot i kalek.

Pieniądze na fundusze wpływały z darowizn zborowników, darów i składek ze skrzynek umieszczonych w kościele oraz datku 1 zřr składanego przez każdego nowożeńca przy ślubie.

Dary były rozdzielane przez prezbi-terstwo corocznie po noworocznym nabożeństwie. Pod koniec 1890 roku fundusz zborowy wynosił 632 zřr, fundusz religijny 610 zřr, zaś fundusz dla ubogich 516 zřr.

Remont kościoła i budowa fary pochłoneły znaczną kwotę pieniężną, w związku z czym zaczerpnięto pożyczkę w „funduszu kontrybucyjnym niegdys kameralnych dóbr cieszyńskich“ w wysokości 6000 zřr. Zbór nie miał potrzebnej sumy na spłacenie pożyczki, dlatego też zwrócił się o pomoc do Stowarzyszenia Gustawa Adolfa oraz władz kościelnych, które udzieliły mu wsparcia finansowego.

Od 1900 roku działał w Nawsiu chór kościelny założony przez nauczyciela Jana Zientka, który był również jego pierwszym dyrygentem. Nawiązywał do tradycji muzycznej zboru sięgającej czasów ks. Winklera. Chór działa do dnia dzisiejszego, a prowadzony był przez takich dyrygentów jak Władysław Zientek, Jan Noga, Paweł Wawrzacz, Jan Badura, Brunon Pastuszek, Adolf Pytlik, Karol Bocek, Karol Heczko, Gustaw Turon i Paweł Niedoba. Obecnie śpiewa pod batutą Bogusława Stonawskiego.

Po drugiej wojnie światowej powstał też chór czeski, który prowadziła przez kilkadziesiąt lat pastorkowa Marta Pawlasowa, następnie naucz. I. Chylkowa. Obecnie dyrygentem jest pastor Jan Waclawek, który prowadzi też chór męski.

Lata międzywojenne i powojenne to okres działalności ks. Karola Krzywonia (1922-1954).

W 1923 roku, kiedy to zbór liczył 4200 osób, był potrzebny remont dachu kościelnego, podniszczonego przez pleśń.

21 maja tegoż roku Większe Zastępstwo wybrane spośród członków zboru postanowiło powierzyć budowę dachu architektowi inż. Eugenowi Fuldzie z Czeskiego Cieszyna. Koszty całej przebudowy wynosiły 29 200 Kčs (w tych czasach miesięczne wynagrodzenie robotnika wynosiło około 850 Kčs, a kilogram chleba kosztował 2,75 Kčs). Finanse potrzebne do przeprowadzenia zamierzonej pracy zgromadzono dzięki składce publicznej w następujących gminach należących do zboru: Nawsie, Gródek, Piosek, Milików, Jabłonków, Nydek, Boconowice, Dolna i Górna Łomna, Bukowiec, Mosty, Istebna, Jaworzynka, Koniaków. Dla upamiętnienia ofiarności został spisany akt pamiątkowy:

„Obyście Wy, nasi potomkowie, którzy jeszcze na tym świecie nie jesteście, wspomnieli sobie naszą gorliwość dla Domu Bożego, gdy Wy po nas, spoczywających dawno w grobach, będziecie nasze dziedzictwo na nowo

reparowali. Obyście zostali wiernymi luteranami, ewangelikami augsb. wyznania i to ewangelikami polskimi. Niech Bóg zachowa Was przez różne burze i niepokoje, niech będzie z Wami, jak był z nami i ojcami naszymi.

Pilnujcie tedy samych siebie i wszystkiej trzody, w której Was Duch Święty postanowił.

Dz.ap.20.28.

Żegnamy Was słowem:

Do widzenia u Boga, Ojca niebieskiego

Wasi przodkowie.

W Nawsiu,

dnia 8 sierpnia 1923 roku.”

W latach 1923-1924 zbudowana została kaplica cmentarna w Gródku. Jej poświęcenia dokonano 1 czerwca 1924 roku. W tym samym roku założono cmentarz w Koniakowie, który dnia 19 października został uroczyście poświęcony.

W 1927 roku zrealizowano całkowitą przebudowę fary połączoną z budową sali confirmacyjnej.

7 sierpnia 1927 roku został położony kamień węgielny pod budowę kościoła w Istebnej. Na taki pomysł wpadł już w 1924 roku ks. Krzywoń. Wtedy to zebrał się starsi zboru nawiejskiego, by zastanowić się nad sytuacją współbraci

Ks. Krzywoń z członkami zboru przed zawieszeniem dzwonów

z Istebnej, Jaworzynki a Koniakowa, którzy w wyniku podziału Śląska Cieszyńskiego w 1920 roku pomiędzy Polskę a Czechosłowację zostali oderwani od swej wspólnoty. Dnia 3 sierpnia 1930 roku dokonano poświęcenia kościoła. Uroczystość ta stała się prawdziwą pielgrzymką ewangelików do Istebnej.

To jednak nie koniec budowniczej i renowatorskiej pracy ks. Krzywonia. W 1930 roku doszło do uporządkowania cmentarza, założenia księgi cmentarnej i sporządzenia planów cmentarza pod nadzorem ks. Szurmana, zaś w roku 1936 z okazji zbliżającego się 150. jubileuszu istnienia zboru presbiterstwo uchwaliło ufundowanie trzech spiżowych dzwonów. Zostały one zamówione 24 kwietnia wspomnianego roku w firmie Rudolfa Pernera w Suchej Vrbnej koło Českých Budějovic. Największy dzwon, o tonie G, ważył 700 kg, miał średnicę 105 cm z napisem CHWAŁA NA WYSOKOŚCIACH BOGU. Średni, o tonie B, o średnicy 88 cm i wadze 400 kg z napisem A NA ZIEMI POKÓJ. Najmniejszy zaś z nich, o tonie D, ważył 200 kg i miał 71 cm średnicy. Zdobił go napis W LUDZIACH DOBRE UPODOBANIE. Ew. Łuk. 2, w. 14. Ich poświęcenia dokonał w dniu 15 sierpnia 1936 roku ks. sen. Oskar Michejda w asyście ks. dra Wiktora Niemczyka z Krakowa.

Następcą w urzędzie ks. Krzywonia został ks. Gustaw Szurman (1931-1948 i ponownie 1955-1977). Po nim stanowisko objął senior Leopold Pawlas (1945-1987).

W 1953 roku zainstalowano w kościele nowe organy, sporządzono nowe ławy modrzewiowe oraz podłogi i posadzki.

Jak wynika z protokołu wizytacji dokonanej przez ks. dra Józefa Bergera, superintendenta Kościoła Ewangelickiego a.w. na Wschodnim Śląsku w CSR, dnia 28 maja 1950 roku, do zboru wciąż należały gminy: Nawsie, Miliaków, Boconowice, Dolna i Górna Łomna, Mosty, Jabłonków, Nydek-Filipka, Gródek, Hrczawa, Bukowiec i Piosek. Zbór posiadał dwa kościoły – parafialny w Nawsiu i filialny w Gródku. W tym czasie Gródek był w fazie tworzenia samodzielnego zboru. Zbór w Nawsiu nie miał długów, a stan kasy wynosił 17 831 koron, które to pieniądze przeznaczone były na zapłacenie nowych organów. Jedną z możliwości zapewnienia zborowi stałych dochodów, zamiast zniesionej daniny, miała być zbiórka dobrowolnych darów wśród zborowników, które byłyby również podstawą do uzyskania prawa wyborczego.

Niedzielne nabożeństwa były prowadzone w kościele parafialnym w języku polskim i czeskim. Wg presbiterstwa udział w nabożeństwach był zadowolający, nie zanotowano konfliktów narodowościowych. Aby ten stan utrzymać i nie dopuścić do sztucznego podziału zboru, jak to miało miejsce w Czeskim Cieszynie, gdzie zbór rozpadł się na trzy części wg narodowości, ks. superintendent wezwał duchownych i presbiterów, by

stali się przykładem dla wiernych w duchu zgody i pokoju. Zalecał też, by pastorowie od czasu do czasu zmieniali się przy nabożeństwach.

Los jakby uwziął się na dzwony nawiejskie. Podczas II wojny światowej dwa z nich zostały skonfiskowane do celów wojskowych. Pozostał tylko najmniejszy, osamotniony do roku 1990. W 1988 roku rozpoczęto starania o nowe dzwony, które miały zastąpić swych poprzedników. Wnioskodawcą ich ufundowania był zastępca kuratora Jan Suszka. Prezbiterstwo na czele z kuratorem Karolem Sikorą, prowadzone przez administratora ks. konsegniora Karola Santariususa, pastora zboru w Oldrzychowicach, uchwalilo ten wniosek. Na ten cel zebrano ponad 700kg miedzi i 200kg cyny. Realizacją tego przedsięwzięcia zajął się kasjer zborowy Tadeusz Lasota. Dzwony zamówiono w pracowni ludwisarskiej p. Laetitií Dytrychowej w Brodsku koło Przerowa. Projekt wykonał Petr Kutra.

Największy dzwon o tonie A1 ważący 490kg ma napis SLÁVA NA VÝSOSTECH BOHU. Ew. Łuk.2,14. Średni o tonie C2 ważący 300kg ma napis A NA ZIEMI POKÓJ. Ew. Łuk.2,14. Na obu dzwonach widnieje jeszcze napis Evang. a.v. sbor v Návsí 1989. Serc do obu dzwonów dostarczył Milan Orálek z Valašskiego Meziříčá. On też z pomocą niektórych nawsian zawiesił nowe dzwony.

Uroczystość poświęcenia dzwonów 19 siernia 1990 poprzedzona została koncertem orkiestry dętej z bystrzyckiego zboru. O godzinie 15 po wysłuchaniu wiersza Władysława Młynka „Slyš, maminko“ w wykonaniu Jiřiny Czyřžowej oraz po wspólnej pieśni „Nuř Bohu děkujme“ uroczystość rozpoczął miejscowy administrator ks. Jan Waclawek. Poświęcenia dokonał ks. biskup Wilhelm Stonawski. Pierwsza część uroczystości została zakończona wierszem Jana Pyszki „Dzwony“ w wykonaniu Karola Suszki, występem orkiestry oraz wspólną pieśnią „Grodem mocnym“. Część druga w formie nabożeństwa odbyła się w kościele. Wstępną liturgię przeprowadził ks. Jan Waclawek, kazanie wygłosił ks. bp. W. Stonawski. Wystąpiły miejscowe chóry – polski i czeski. W imieniu obu senioratów przemówili ks. sen. Jan Niedoba i ks. sen. Władysław Volný. Jako gość obecny był ks. Karol Samiec z Wisły wraz z licznymi zborownikami z Istebnej, Jaworzynki i Koniakowa. Wśród obecnych był też miejscowy proboszcz rzymskokatolicki ks. Evžen Kalisz. Liturgią przeprowadzoną przez obu seniorów i administratora nabożeństwo zostało zakończone.

Opracowano na podstawie kronik zboru ewangelickiego a. w. w Nawsiu

SLYŠ MAMINKO

*Slyš, maminko,
kdes zvoní zvony
jichž hlas se nese
do dáli.*

*To volá tvrdá ocel
Ne mekké olovo.*

*Slyš, maminko,
a radujme se,
ten hlas, toť Boží slovo,*

*pojďme teď
a modleme se
za lidská srdce
bez zloby,*

za život v naději a víře.

*Slyš, maminko,
zas znějí zvony,
podej mi ruku
půjdem blíže
a pokleknem před
hlasem Pána*

*necht' nám je chvíle
požehnána,
a poprosíme o milost.*

*Pojď, maminko,
vždyť nikdy není
času dost.*

*Ty odpusť mi
a já odpuuštím tobě
za léta nevíry,
byť v loňské ještě době,
kdy v soumraku života
jsme bloudily.*

*Pojď, maminko,
vždyť zvoní zvony,
a jejich hlahol
pod nebesa vzlétá.*

*Pojď maminko,
zde je náš start,
a tam, nahore,
naše meta*

Władysław Młynek

Báseň k posvěcení zvonů v roce 2000

EVANGELICKÁ ŠKOLA V NÁVSÍ

1784-1869/1870

Rok 1781 byl pro evangelíky v Habsburské monarchii, tedy i v Návsi, zcela výjimečný. Lze konstatovat, že do starého kmene byly naroubovány nové větvičky evangelické zbožnosti ve Slezsku a jejich ovoce sklízíme v různých podobách dodnes. Dne 13. října roku 1781 vydal císař Josef II. Toleranční patent, na jehož základě byla našim evangelickým předkům povolena stavba modliteben, pokud se jim podařilo v určité oblasti sjednotit do jednoho sboru 100 evangelických rodin nebo 500 osob, které vyznávaly svou víru podle Augsburgské konfese. Toleranční patent umožňoval v takových případech nejen založení sboru, vybudování modlitebny, povolání pastora, ale zároveň stavbu vlastní církevní školy a povolání učitele. Pravidelné bohoslužby a školní výuka se tak staly prostředky výchovy rodin v evangelickém duchu.

Tolerančního patentu se rozhodli využít naši předkové v celém jablunkovském podhůří, a proto usilovali o vytvoření samostatného evangelického sboru v Návsi, který územně zahrnoval obce Návsi, Hrádek, Milíkov, Bocanovice, Lomná, Písek a Bukovec. Záměr se však z nějakého nejasného

důvodu nezdařil. Patrně se nenašlo 100 evangelických rodin. Je také možné, že neblahou roli sehrály přemrštěné ambice jednotlivých obcí. Všichni přívrženci evangelického vyznání byli proto přiděleni do bystřického sboru a až do roku 1791 se museli obejít bez vlastního kostela. Podařilo se jim však založit evangelickou školu jako předzvěst budoucího sboru. Byl to značný úspěch, který u našich předků vyvolal vlnu radosti a vděčnosti. Stále byli totiž pronásledováni a svoje děti buď neposílali do školy vůbec, popřípadě do školy katolické. Kolik sebezapření a víry bylo v předtolerančních dobách zapotřebí k výchově dětí v evangelickém duchu, to si lze jen stěží představit. Nastala však nová doba, ve které nejen rodiče, ale také škola pomáhala s výchovou mládeže. Do návské školy byl tedy povolán učitel Andrzej Kaleta, který od roku 1784 v domě „na Fojstwiu“ vyučoval školní mládež a v zastoupení faráře sloužil pohřby. Učitel měl velký vliv na výchovu dětí.

Skutečnost, že se vyučovalo na fojství, dokazuje, že v čele našich starostlivých předků musel stát dědic návského fojství, jeho tehdejší majitel, Sikora. Byl to on, který v roce 1791 poskytl

část svého pozemku pro stavbu budoucího kostela, fary i staré školy. Dřevěná budova školy plnila svůj účel do roku 1808, kdy byla nahrazena novou zděnou stavbou. V roce 1886 obec Návsi postavila novou okázalou školní budovu, a proto stará škola na nádvoří kostela sloužila jiným účelům.

Nejprve v ní bydlela vdova po pastoru Janu Winklerovi. Nacházela se tam také místnost pro presbytery. Později v ní bydleli kostelníci, diakonická sestra, a jednu dobu tam byla dokonce zřízena obecní pošta. V současné době, po celkové rekonstrukci, provedené v období služby pastora Jana Waclawka, budova slouží náveskému evangelickému sboru a dalším zájemcům, zejména pro pobytu dětí a mládeže.

První učitel, Andrzej Kaleta, neměl učitelské vzdělání. Ke konci 18. století nebyli učitelé vzděláni, jak je tomu dnes. Vyučovat mohl v podstatě každý schopný a osvícený laik, který si získal patriční důvěru rodičů a souhlas úřadů. První náveský učitel byl velmi mladý a patrně pocházel z bystrického sboru. Možná se jednalo o příbuzného (bratra?) prvního bystrického učitele, Pavla Kalety z Karpentné. Učitele vydržovali pouze jednotliví evangelíci a ve chvíli vzniku sboru tuto zodpovědnost převzal evangelický sbor v Návsi jako celek. První učitel vyučoval v náveské škole od roku 1783/4 do roku 1836. Musel to být člověk pevného zdraví a obrovské životní energie. Učil ve velmi těžkých podmínkách. Od dob Marie Terezie povinná školní do-

cháзка teoreticky existovala, než se však rozšířila a uplatnila v praxi, uplynulo více než sto let. Rodiče stále posílali děti do školy na bázi dobrovolnosti a jen někteří posílali děti pravidelně. Byli to hlavně ti, kteří bydleli poblíž školy. Naopak ti, kteří bydleli ve vzdálenějších obcích (např. v Lomné či Bukovci), neposílali své děti do školy příliš často. Nejvzdálenější obce náveského sboru Istebna, Jaworzynka, Koniaków nebyly do náveské školy začleněny vůbec. Ve třídě bývalo během výuky 100 až 160 dětí, které se tísnily pro nedostatek místa a mnohdy seděly učiteli u samých nohou. Vyučující měl před sebou těžký úkol. Denně učil značný počet dětí, které nebyly předchozího dne ve škole, a proto neuměly látku z poslední hodiny. Mnoho učiva musel proto opakovat a znovu a znovu dětem vštěpovat. Tímto neměl možnost dělat ve vyučování výraznější pokrok. Školní požadavky však nebyly příliš vysoké. Rodičům i dětem stačilo, když je škola naučila číst, psát a počítat. Kromě základních znalostí se žáci učili biblickým příběhům, zpěvu kostelních písní a katechismu, jímž se bylo možno naučit během několika školních let. První učitel, jak uvádí záznamy, byl člověk statečný a velmi oblíbený, který ve své funkci mnoho dokázal a navíc si dovedl získat velkou úctu rodičů. Funkci učitele vykonával v období působení náveských pastorů Pauliniho, Nikolaydese a Schimka, po nástupu v pořadí čtvrtého faráře Jana Winklera vyučoval ještě deset let.

200 LAT BUDYNKU SZKOŁY EWANGELICKIEJ W NAWSIU

Sborový dům Emaus

Sborový dům Emaus

Farář Jan Winkler, dlouholetý náveský pastor (1826-1874), pamatoval prvního učitele Andrzeje Kalety a také jeho nástupce Jana Kuczeru, Jana Hojdysze a Jana Rakuse.

O učiteli Janu Kuczerovi se nedochovaly žádné písemné záznamy. Z vyprávění je však zřejmé, že se po vzoru prvního učitele Andrzeje Kalety snažil dětem vštěpovat nejzákladnější poznatky užitečné pro život v dospělosti. Svě povinnosti plnil podle svých sil a možností. Bohužel spory a třenice mezi ním a pastorem i sborem, vzniklé v posledních letech jeho působení v Návsi, ochromily jeho přínosnou práci a vnesly do sboru nepokoj.

Jako následující učitel působil v Návsi Jan Hojdysz. Díky informacím, které autorům této publikace poskytl Edward Hojdysz (nar. roku 1915) z Ustroně, poslední mužský potomek náveského učitele Jana Hojdysze, se podařilo upřesnit alespoň některá data z jeho života.

Jan Hojdysz se narodil dne 24. 6. 1823 v Nýdku. Jeho rodiče vlastnili pilu, vodní mlýn a také zemědělské hospodářství. Jan Hojdysz ukončil v roce 1843 evangelické gymnázium v Těšíně, kde byl členem Sebevzdělávací sekce polského sdružení (Sekcja Samokształceniowa Zjednoczenia Polskiego). Po ukončení gymnazijních studií se stal učitelem v evangelické škole v Bladnicích u Skoczowa. Po smrti první manželky se v roce 1853 přestěhoval do Návsi, kde plnil funkci učitele i varhaníka. Případně zájemce učil také hře na klavír. Náveského pastora

Jana Winklera učil polskému jazyku. Ve škole měl velmi nadaného žáka Jana Karzła (nar. 27. 1. 1841 ve Vendryni). Přesvědčil jeho rodiče, aby syna poslali do těšínského evangelického gymnázia a pak na teologii do Vídně. Poněvadž byl již 10 let vdovcem, sponzoroval svému žákovi nejen studia teologie ve Vídni, ale také studium filozofie v Halle a Heidelbergu. Po ukončení univerzitního vzdělání se Jan Karzeł stal v roce 1865 pastorem ve Skoczowě. Učitel Jan Hojdysz se v roce 1863 znovu oženil s Annou rozenou Gazda z Goleszowa a své učitelské působení v Návsi ukončil v roce 1872. I on však odcházel neslavně. Pro porušování učitelské kázně byl školními orgány z návesné školy vyloučen. Po smrti Jana Hojdysze přijel pastor Jan Karzeł do Návsi a převezl ostatky svého učitele do Skoczowa, kde mu vypravil pohřeb a postavil na hřbitově náhrobek. Kdykoliv byl v těchto místech, šel se pomodlit na hrob svého učitele a dobrodince.

V posledních letech působení Jana Hojdysze byla dosavadní sborová škola transformována na školu veřejnou, otevřenou pro všechny děti bez rozdílu vyznání. Dne 14. května 1869 bylo vydáno nařízení rakouské vlády, týkající se zakládání veřejných škol namísto dosavadních církevních a soukromých. Náveský sbor se smířil s touto novou skutečností s jistou úlevou, neboť udržování soukromé evangelické školy značně zatěžovalo sborový rozpočet. Presbyterstvo sboru usnesením

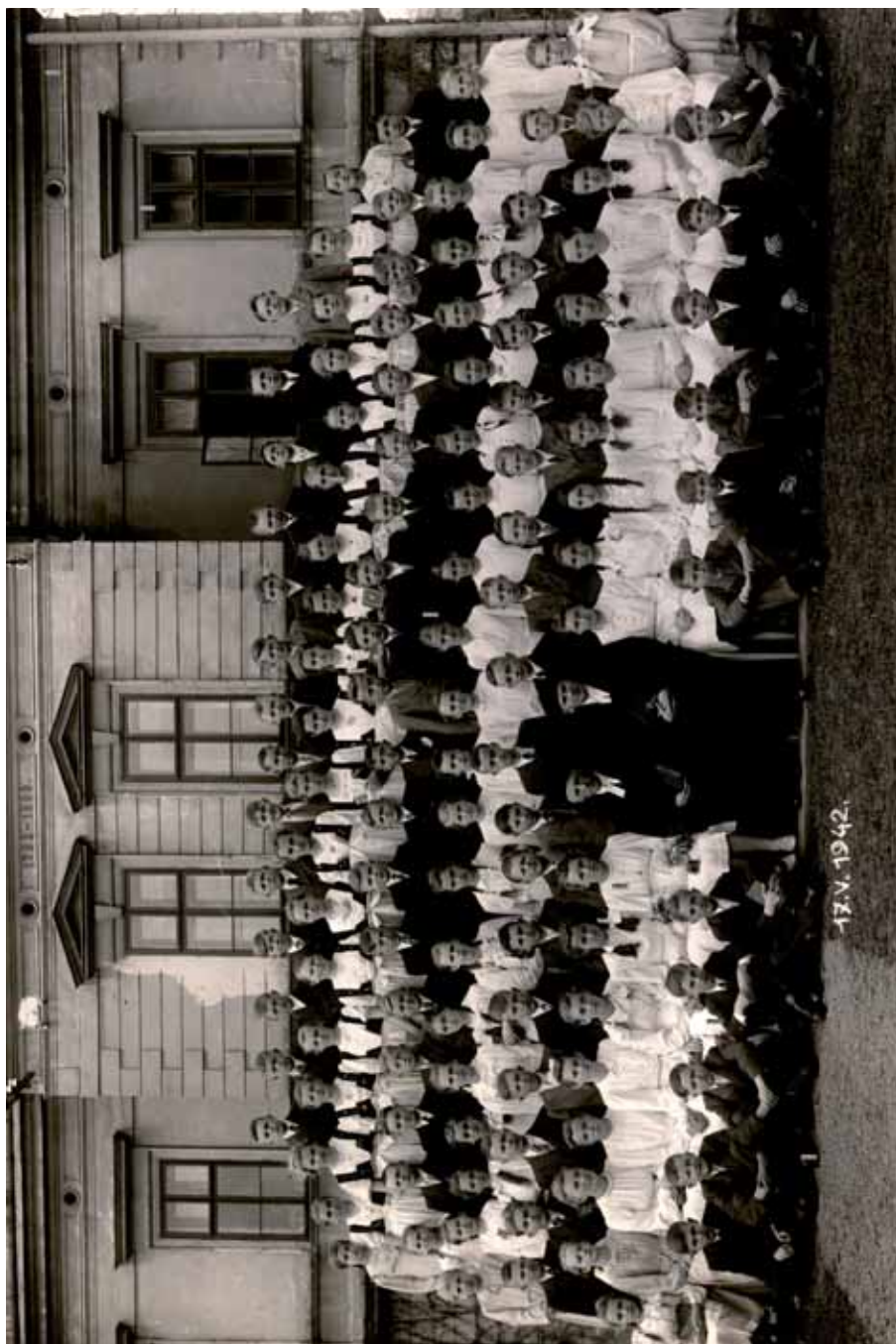
Interiér sborového domu Emaus

ze dne 20. listopadu 1869 předalo školu do správy a financování obce Návší. V následujícím roce se správa obce Návší usnesla převzít školu do své administrativy jako školu veřejnou. Škola se tedy od roku 1870 stala školou veřejnou, přístupnou všem dětem obce Návší bez rozdílu vyznání. Byla i nadále umístěna ve sborové budově, neboť jiná doposud nebyla. Obec se usnesla platit sboru roční nájemné za užívání budovy pro školní účely a taková situace přetrvávala až do roku 1886, kdy

byla slavnostně otevřena nová školní budova, která slouží svému účelu až dodnes.

Další učitel Jan Rakus, který byl rovněž sborovým varhaníkem, učil již ve škole veřejné. V první polovině své učitelské praxe v jednotřídce, v druhé již ve dvoutřídce.

Od té doby, co se škola stala veřejnou, začaly ji navštěvovat všechny děti z obce. Školní docházka se vztahovala na děti a mládež ve věku od 6 do 14 let.

Zdjęcie z konfirmacji z roku 1942

SZKOŁA EWANGELICKA W NAWSIU 1784-1869/1870

Rok 1781 był dla ewangelików w Monarchii Habsburskiej, zatem i w Nawsiu, rokiem szczególnym. Można powiedzieć, że do starego korzenia reformacyjnego zaszczerpił nowe gałązki rozwoju społeczności ewangelickiej na Śląsku, a jego owoce zbieramy w różnych postaciach po dzień dzisiejszy. 13 października 1781 r. cesarz Józef II wydał Patent Tolerancyjny, na mocy którego wolno było naszym przodkom ewangelickim budować domy modlitwy, o ile na pewnym obszarze zdołano skupić w jednym zborze 100 rodzin lub 500 osób wyznających swoją wiarę według Konfesji Augsburskiej. Patent Tolerancyjny umożliwiał w takich wypadkach nie tylko założenie zboru, wybudowanie domu modlitwy, sprowadzenie pastora, lecz również zorganizowanie własnej szkoły wyznaniowej i powołanie nauczyciela. W ten sposób regularne nabożeństwa i nauka szkolna miały wpływ na wychowywanie rodzin w duchu ewangelickim.

Z Patentu Tolerancyjnego skorzystali skwapliwie nasi przodkowie na całym podgórzu jabłonkowskim i postanowili utworzyć zbor ewangelicki w Nawsiu. Pierwotnie obejmował on nastę-

pujące gminy polityczne: Nawsie, Gródek, Milików, Boconowice, Łomna, Piosek i Bukowiec. Lecz zamiar z jakiegoś niejasnego powodu się nie powiódł. Widocznie nie naliczono 100 rodzin, lub rolę odegrały przesadne ambicje poszczególnych gmin. Wszystkich chętnych przydzielono więc do zboru bystrzyckiego i aż do 1791 r. musieli się obyć bez własnego domu modlitwy. Ale za to udało im się założyć szkołę ewangelicką jako zapowiedź przyszłego zboru. Był to sukces nie lada. Możemy sobie w tych dawnych, całkiem odmiennych czasach wyobrazić radość naszych przodków. Prześladowano ich. Dzieci swoich albo nie posyłali w ogóle do szkoły, albo jeśli posyłali, to do szkoły katolickiej. Ile to samozaparcia w czasach przedtolerancyjnych było potrzeba, by pomimo prześladowania z powodu wiary przy niej wytrwać i w dodatku swe dzieci w duchu ewangelickim wychować! Oto nastały nowe czasy, kiedy nie tylko rodzice, ale i szkoła pomogła w wychowaniu młodzieży. Do szkoły w Nawsiu powołano Andrzeja Kaletę, który od 1784 r. w domu na „Fojstwiu” nauczał młodzież szkolną, czy nawet w zastępstwie pastora odprawiał pogrzeby.

Nauczyciel wywierał duży wpływ na wychowanie dzieci. Z faktu, że nauczano na Fojstwiu wynika, że na czele troskliwych naszych przodków stać musiał dziedzic fojstwa nawiejskiego, ówczesny jego właściciel Sikora. On też w 1791 r. odstąpił część swego gruntu na cele kościelno – szkolne, co umożliwiło wybudowanie domu modlitwy, fary i starej szkoły. Budynek drewniany pełnił swoją funkcję do 1808 r., kiedy został zastąpiony nowym budynkiem murowanym. W 1886 r. gmina Nawsie wybudowała nowy okazały budynek szkolny a stara szkoła na placu kościelnym służyła innym celom. Najpierw mieszkała w niej wdowa po pastarze Winklerze, znajdowała się tam izba dla prezbiterów, przebywali tam kościelni, mieszkała diakonisa a swego czasu mieściła się tam nawet poczta. Dziś budynek ten po dogłębnej rekonstrukcji przeprowadzonej za czasów obecnego księdza Jana Waclawka służy nadal potrzebom zboru nawiejskiego jako dom zborowy szczególnie do pobytów dzieci i młodzieży.

Pierwszy nauczyciel, wspomniany Andrzej Kaleta, nie był nauczycielem z wykształcenia. Pod koniec 18. wieku nie było wykształconych nauczycieli, tak jak dziś. Uczyć mógł w zasadzie każdy zdolny i światły laik, który zyskał odpowiednie zaufanie rodziców i zgodę urzędów. Pierwszy nawiejski nauczyciel był bardzo młody i pochodził prawdopodobnie ze zboru bystrzyckiego. Może był to jakiś krewny

(brat?) pierwszego nauczyciela w Bystrzyzycy Pawła Kalety z Karpętnej. Nauczyciel utrzymywany był tylko przez ewangelików, a z chwilą powstania zboru przez zbór ewangelicki w Nawsiu. Pierwszy nauczyciel uczył w Nawsiu bardzo długo, od 1783/4 r. do 1836 r. Musiał to być człowiek posiadający żelazne zdrowie i ogromny zasób energii życiowej. Pracował w bardzo trudnych warunkach. W czasach Marii Teresy obowiązek szkolny istniał tylko na papierze. Zanim został rozpowszechniony i w praktyce realizowany, upłynęło przeszło sto lat. Wobec tego rodzice posyłali swe dzieci do szkoły dowolnie, jak im pasowało. Ci więcej światli posyłali regularnie, szczególnie ci, którzy mieszkali w pobliżu szkoły. Zaś ci, którzy mieszkali w znacznych odległościach od szkoły (naprz. w Łomnej czy Bukowcu), dzieci swe wysyłali nie zbyt często. Najbardziej oddalone gminy zboru nawiejskiego Istebna, Jaworzynka i Koniaków do szkoły w Nawsiu nie były włączone w ogóle. W przepelnionej izbie szkolnej w czasie zajęć bywało 100-160 dzieci, które siedziały często u samych stóp nauczyciela. Uczący miał trudne zadanie przed sobą. Codziennie uczył znaczny procent takich dzieci, które nie były w szkole w dniu poprzednim i nie umiały ostatniej lekcji. Musiał więc wiele wiadomości powtarzać i na nowo dzieciom wbijać do głowy. Nie mógł robić w nauce znaczących postępów. Wymagania szkolne nie były jednak duże. Rodzicom i dzieciom

200 LAT BUDYNKU SZKOŁY EWANGELICKIEJ W NAWSIU

Uroczystość otwarcia domu zborowego Emaus

Powitanie chlebem i solą z okazji otwarcia domu zborowego Emaus

wystarczyło, że się w szkole nauczono czytać, pisać i rachować. Nadto uczono historii biblijnej, śpiewu pieśni kościelnych i katechizmu. A tego można było się nauczyć w ciągu kilku lat szkolnych. Pierwszy nauczyciel, jak podaje tradycja, był dzielnym nauczycielem, bardzo lubianym człowiekiem, który na swoim stanowisku działał bardzo dużo. Potrafił sobie zjednać wielki szacunek rodziców. Przeżył na swym stanowisku trzech pierwszych pastorów: Pauliniego, Nikolaydesa i Schimkę, a za czasów księdza Jana Winklera, czwartego pastora z rzędu, był jeszcze 10 lat nauczycielem.

Ks. Jan Winkler był długo pastorem w Nawsiu (1826-1874). Pamiętał pierwszego nauczyciela Andrzeja Kaletę i jego następców Jana Kuczerę, Jana Hojdysza i Jana Rakusa.

O Janie Kuczerze została tylko pamięć w podaniu ustnym. Zawiera ona informację, że starał się on za przykładem pierwszego nauczyciela Andrzeja Kalety wpoić w umysł dzieci najistotniejsze wiadomości potrzebne do życia. Obowiązki swoje spełniał w miarę sił i możliwości. Niestety wybuchły spory i niesnaski, do których doszło w ostatnich latach jego pobytu w Nawsiu między nim a pastorem i zborom sparaliżowały jego skuteczną działalność i zniweczyły spokój w zborze.

Lepiej wygląda sprawa z kolejnym nauczycielem Janem Hojdyszem. Dzięki informacjom, które autorom tej broszurki podał Edward Hojdysz (ur. 1915 r.) z Ustronia, ostatni męski poto-

mek nawiejskiego nauczyciela Jana Hojdysza, udało się ustalić przynajmniej niektóre dane jego życiorysu.

Jan Hojdysz urodził się dnia 24.6. 1823 r. w Nydku. Jego rodzice posiadali tartak i młyn wodny oraz gospodarstwo rolne. Jan Hojdysz ukończył w 1843 r. ewangelickie gimnazjum w Cieszynie, gdzie należał do Sekcji Samokształceniowej Zjednoczenia Polskiego. Zaraz po ukończeniu zajęć gimnazjalnych został nauczycielem w ewangelickiej szkole w Bładnicach koło Skoczowa. Po śmierci pierwszej żony w 1853 r. przeprowadził się do Nawsia, gdzie był nauczycielem i organistą. Chętnych w szkole uczył gry na fortepianie. Pastora nawiejskiego Jana Winklera uczył języka polskiego. W szkole miał bardzo zdolnego ucznia Jana Karzła (ur. 27.1.1841 w Wędryni). Namówił jego rodziców, by wysłali syna do cieszyńskiego ewangelickiego gimnazjum, a następnie na teologię do Wiednia.

Będąc przez 10lat wdowcem, sponsorował studia Jana Karzła, który oprócz teologii w Wiedniu studiował filozofię w Halle i Heidelbergu. Po studiach Jan Karzeł w 1865 r. został pastorem zboru w Skoczowie. Nauczyciel Jan Hojdysz ożenił się powtórnie w roku 1863 z Anną z domu Gazda z Goleszowa. Zaniechał pracy szkolnej w Nawsiu w roku 1872. Również jego odejście z Nawsia było niesławne. Przez władze zwierzchnie został z Nawsia wydalony z powodów niedotrzymywania przepisów szkolnych.

Wnętrze domu zborowego Emaus

Gdy zmarł, pastor Jan Karzeł przyjechał do Nawisia i przewiózł zwłoki swojego nauczyciela do Skoczowa, gdzie zrobił mu pogrzeb, postawił nagrobek na cmentarzu, a kiedykolwiek będąc na cmentarzu, siedł pomodlić się na jego grób.

Pod koniec pracy nauczyciela Jana Hojdysza przekształcono dotychczasową zborową szkołę ewangelicką na publiczną, dostępną dla wszystkich dzieci

bez względu na wyznanie religijne. Dnia 14 maja 1869 r. pojawiło się rozporządzenie rządu austriackiego, które nakazywało zakładanie w całym kraju szkół publicznych i międzywyznaniowych. Zbór nawiejski pogodził się z nowym stanem rzeczy nawet z poczuciem pewnej ulgi, bo utrzymywanie prywatnej szkoły zborowej przez tyle lat obciążało znacznie budżet zborowy. Presbiterstwo zborowe uchwaliło dnia 20 listopada 1869 r. przekazanie szkoły gminie w Nawsiu. Szkoła stała się więc w 1870 r. szkołą publiczną, międzywyznaniową, otwartą dla wszystkich dzieci z Nawisia. Lecz szkoła nadal mieściła się w dawnym zborowym budynku szkolnym, bo nie było innego. Wydział gminny podjął uchwałę płacenia zborowi rocznego czynszu za używanie budynku zborowego dla celów szkolnych. Trwało to jeszcze dość długo, bo aż do 1886 r., gdy uroczyście otwarto budynek nowej szkoły, który służy do dnia dzisiejszego.

Kolejny nauczyciel Jan Rakus, który był też organistą zborowym, uczył już w szkole publicznej. Najpierw w jednoklasówce, później w dwuklasówce.

Odkąd szkoła stała się publiczną, zaczęły do niej uczęszczać wszystkie nawiejskie dzieci. Obowiązek szkolny dotyczył młodzieży w wieku od 6 do 14 lat.

DO NAWSIA

*W dolinie Olzy
na dawnym szlaku bursztynu soli miedzi
między Stożkiem a Kozubową
Nawsie*

*z dawnym grodem obronnym
gruntami gazdów chałupników
kościółem z 1791 roku
tartakiem
dworcem kolejowym
z Jabłonkowem od zarania sąsiedzi*

*Już Piastowicz Wacław Adam
dziedziczne wójtostwo
z tytułem „Pan Nawiejski”
Pawłowi od Sikorów
nadał*

*Ród ten nieomal pół tysiąca lat
nawiejskie wójtostwo
sprawował*

*Chlubą Zamczyska
wzgórze starego grodziska
w trójkącie Olzy i Czarnego Potoka
tartak
koło którego szlak turystyczny*

*na Chłopską Górę
z kapliczką Świętej Anny
rok w rok pątników Potokami
do sanktuarium wiedzy*

*Cesarz Franciszek Józef I
Masaryk Piłsudski ze Sikorskim
Nawsie odwiedzili
Stąd też hardzi ludzie
zwyczajów rodzimych pióra nauki sztuki
z hetmanem gorolskim Jurą na czele
wychodzili*

*Nawsian
ni wojny ni dyktatury
nie złamały
pozostali wierni sobie i ziemi*

*Za ich sprawą
Nawsie coraz piękniejsze
dumne wolne*

*A Olza
jak ptaki powracające
wciąż nowe
niesie*

Jan Pyszko

VEDOUcí, ŘEDITELÉ ŠKOLY V NÁVSI KIEROWNICY, DYREKTOROWIE SZKOŁY W NAWSIU

Sborová evangelická škola / Szkoła zborowa ewangelicka:

Andrzej Kaleta	1784 – 1836
Jan Kuczera	1836 – 1853
Jan Hojdysz	1853 – 1872

Škola veřejná / Szkoła publiczna:

Jan Rakus	1872 – 1887
Józef Farny	1887 – 1920
Gustaw Krużolek	1920 – 1937
Franciszek Sikora	1937 – 1939
Paweł Ostrużka	1945 – 1959
Jan Kaleta	1959 – 1972
Jan Ciešlar	1972 – 1976
Antoni Worek	1976 – 1997
Halina Waclawek	1998 –

POČET ŽÁKŮ / LICZBA UCZNIÓW

<i>Školní rok/rok szkoły</i>	<i>počet tříd/liczba klas</i>	<i>počet žáků /liczba uczniów</i>
1784 – 1883	1	100 – 160

Číslo udává počet dětí navštěvujících školu. Zapsaných dětí však bylo mnohem více, např. v roce 1857 bylo zapsáno 248 dětí, avšak vyučování se nepravdivně zúčastňovalo asi 160 dětí.

Liczba podaje ilość dzieci uczęszczających do szkoły. Zapisanych było znacznie więcej, np. w 1857 zapisanych było 248 dzieci a do szkoły nieregularnie uczęszczało około 160 dzieci.

1883 – 1884	2	117
-------------	---	-----

Úbytek počtu žáků byl způsoben založením škol v okolních vesnicích.

Spadek liczby uczniów spowodowany jest założeniem szkół w okolicznych wioskach.

200 LET BUDOVY EVANGELICKÉ ŠKOLY V NÁVSÍ

<i>Školní rok/rok školy</i>	<i>počet tříd/liczba klas</i>	<i>počet žáků/liczba uczniów</i>
1890 – 1891	2	160
1900 – 1901	3	257
1910 – 1911	4	311
1920 – 1921	5	318
1930 – 1931	5	174

Úbytek počtu žáků byl způsoben založením české školy v Návsí.

Spadek spowodowany założeniem czeskiej szkoły w Nawsiu.

1939 – 1945 Škola uzavřena Němci / Szkoła zamknięta przez Niemców

1950 – 1951	2	67
1960 – 1961	4	81
1970 – 1971	3	64
1980 – 1981	2	48
1990 – 1991	2	35
2000 – 2001	2	33

Prameny / Źródła:

Ośrodek Dokumentacyjny Kongresu Polaków w RC, Zespół: Koło Nauczycieli Emerytów,teczka KNE VII 103, Kronika Polskiej Szkoły Ludowej w Nawsiu (opracował Gustaw Zuczek) – rękopis

Urząd parafialny w Nawsiu, Wspomnienia Edwarda Hojdysza, 21.11.2007.

Kocur, A. – Worek, A.: Z dziejów szkolnictwa w Nawsiu, Zwrot 7/1988, s. 28

Macura, J.: Z dziejów szkolnictwa polskiego na Zaolziu. Czeski Cieszyn 1998.

NÁVEŠTÍ PASTOŘI / PASTOROWIE NAWIEJSCY

Posloupnost pastorů / Porządek chronologiczny pastorów

<i>Jméno a příjmení</i> <i>Imię i nazwisko</i>	<i>pastorem v letech</i> <i>pastorem w latach</i>
Józef Paulini	1792 - 1804
Karol Józef Nikolaides	1804 - 1820
Józef Franciszek Schimko	1821 - 1826
Jan Winkler	1826 - 1874
Franciszek Michejda	1874 - 1921
Jan Szeruda (vikář)	1917 - 1918
Karol Krzywoń	1919 - 1939, 1948 - 1954
Gustaw Szurman	1931 - 1948, 1955 - 1977
Leopold Pawlas	1945 - 1987
Anna Bystrzycka (vikářka)	1973 - 1976
Bogusław Kokotek (vikář, pomocný farář)	1977 - 1986
Jerzy Czyż (pomocný farář)	1986 - 1989
Karol Santarius (administrátor)	1987 - 1989
Jan Waclawek	1990 -
Vladislav Szkandera (vikář)	1992 - 1993
Erich Bocek (vikář)	1993 - 1996
Vlastimil Ciesar (vikář)	1996 - 1997
Martin Piętak (vikář)	1997 - 1999
Jiří Chodura	1999 -

TOBIE BOŻE

*W dolinie
po groniach
wszędzie Twoja wola Panie
Głos wiary
Dzwon
wiernie w modlitwie śpiewany*

*Żar
stony śpiew dłoni
potęga
wonią igliwia
żywicy
bliżej niebios sięga*

*I stanął dom święty
i stół
Twoje
Nasze
i Syna Twego progi*

*Błogostaw świątyni
użycz jej pogody
swojego nieba
łaski
hostii
słowa chleba żywego*

*Krzyż
co zwycięstwo nad śmiercią
głosi najwyżej*

*Wybacz
nasze nie zawsze
proste drogi*

*Mocno bije serce Dzwonu
Nie daj go wydrzeć
Nikommu*

Jan Pyszko

BIOGRAFICKÉ ZÁZNAMY NEŽIJÍCÍCH NÁVESKÝCH PASTORŮ

NOTATKI BIOGRAFICZNE NIEŻYJĄCYCH PASTORÓW NAWIEJSKICH

Superintendent Józef Paulini

(*16. 11. 1770 Felso Sajo - Nižná Slana,
†16. 1. 1806 Lvov)

Narodil se v Horních Uhrách (dnešní Slovensko) v rodině Andrzeje Pauliniho, pozdějšího prvního faráře sboru v Bystřici nad Olší. Střední školu navštěvoval v Těšíně a v Bratislavě, teologii a filozofii vystudoval v Jeně. Na faráře v Návsi byl ordinován 1. května 1792, ve sboru v Návsi pak pracoval do 20. dubna 1804. Mnoho času věnoval snaze naučit se polsky, což se mu do velké míry zdařilo, i když si občas během kázání dopomohl slovenským výrazem. V roce 1804 odešel jako farář do Lvova a byl jmenován prvním haličsko - bukovinským superintendentem. Svou funkci ale neplnil příliš dlouho, zemřel ve věku nedožitých 37 let v důsledku nákazy tyfem v jedné ze Lvovských nemocnic. Pohřben je v podzemí místního kostela ve Lvově. Rodina Paulini se ve velké míře zasloužila o rozvoj evangelické církve v Habsburské monarchii. Bratr Józefa, Andrzej Paulini II., druhý farář v Bystřici, byl rovněž superintendentem (pro provincii Morava a Slezsko), a současně také autorem

„Nauki“, učebnice, na níž vyrostly celé generace evangelíků v Habsburské monarchii v 19. století.

Použitá literatura:

Michejda, Franciszek: Ewangelicki zbór nawiejski. Cieszyn 1891
Broda, Józef: 120 biogramów pastorów śląskich.

Ks. sup. Józef Paulini

(*16. 1. 1770 Felso Sajo - Nižná Slana,
†16. 1. 1806 Lwów)

Urodzony na Górnych Węgrzech (dziś Słowacja) w rodzinie Andrzeja Pauliniego, późniejszego pierwszego pastora zboru w Bystrzycy nad Olzą. Do szkół średnich uczęszczał w Cieszynie i Bratysławie, zaś studia teologiczne i filozoficzne ukończył w Jenie. Jako pastor nawiejski został ordynowany 1 maja 1792 r. i pracował w zborze w Nawsiu do 20.4.1804 r. Wiele czasu poświęcił na naukę języka polskiego, co mu się w znacznym stopniu udało, choć w kazaniach swych posługiwał się czasami jeszcze wyrażeniami słowackimi. W 1804 r. przeniósł się jako pastor do Lwowa i został mianowany pierwszym galicyjsko-bukowińskim

superintendentem. Swej funkcji nie piastował zbyt długo, zmarł za niepełna dwa lata w wieku 37 lat wskutek zakażenia tyfusem w jednym ze szpitalów lwowskich. Pochowany został w podziemiach miejscowego kościoła we Lwowie. Rodzina Paulinich bardzo zasłużyła się o rozwój Kościoła ewangelického w Monarchii Habsburskiej. Brat Józefa, Andrzej Paulini II, drugi pastor bystrzycki, był również superintendentem innej jednak prowincji – Morawów i Śląska i autorem „Nauki”, podręczníka, na którym wychowały się celé pokolenia ewangelików w XIX wieku w Monarchii Habsburskiej.

*Žródlo: Michejda, Franciszek: Ewangelicki zbór nawiejski. Cieszyn 1891
Broda, Józef: 120 biografów pastorów śląskich.*

Karol Józef Nikolaides (?)

Byl synem slezského faráře. Po studiu teologie byl vikářem v Cieszynie, odkud se 8. listopadu 1804 přesunul jako druhý farář do Návší. Během jeho působení došlo v roce 1814 k tzv. pastorální regulaci, což znamenalo vytyčení nových hranic sborů. U této příležitosti vyslovili návestí sborovníci přání, aby obec Košařiška byla oddělena od bystrického sboru a následně přidělena ke sboru v Návší. K tomu však nedošlo. Za jeho působení byla také vybudována zděná budova školy a v letech 1817 – 1820 probíhala stavba současného zděného kostela, dříve domu modlitby, který byl vysvěcen 15. srpna 1820. Farář Nikolaides ke konci svého úřadování podlehl závislosti na alkoholu, což vedlo ke zhoršení situace ve sboru. Z tohoto důvodu byl v roce 1820 se souhlasem vedení církve odvolán z úřadu.

Použitá literatura:

Michejda, Franciszek: Ewangelicki zbór nawiejski. Cieszyn 1891

Ks. Karol Józef Nikolaides (?)

Byl synem pastora śląskiego. Po studiach teologicznych był wikariuszem w Cieszynie, skąd 8.11.1804 sprowadził się jako drugi pastor do Nawisia. Podczas jego urzędowania przeprowadzona została w 1814 r. tak zwana regulacja pastoralna, to jest wytyczenie nowych granic zborów. Przy tej okazji nawisiańskie podnieśli życzenie, aby od zboru

bystrzyckiego wydzielone i przyłączone do zboru nawiejskiego zostały Koszarzyska. Do tego jednak nie doszło. Za jego kadencji wybudowano murowany budynek szkolny a w latach 1817-1820 przebiegała budowa obecnego murowanego kościoła, pierwotnie Domu Modlitwy, który poświęcono 15 sierpnia 1820 r. Pastor Nikolaides pod koniec swego urzędowania uległ nałogu alkoholu, tak „że dał powód do niejednego

zgorszenia”. Z tego powodu w 1820 r. w porozumieniu z władzami naczelnymi został złożony z urzędu.

Źródło:

Michejda, Franciszek: Ewangelicki zbor nawiejski. Cieszyn 1891

Senior Józef Franciszek Schimko

(*18. 9. 1796 Vsetín, †11. 6. 1858 Bielsko)

Był synem těšínského faráře Samuela Schimky. Gymnázium absolvoval v Cieszyně, teologii v Lipsku. Po uko-

nčení studia nastoupil 16. srpna 1821 na post faráře v Návsi a setrval zde do 11. července 1826. Po službě v Návsi následovalo stěhování do Bielska. Zde byl 1. listopadu 1826 instalován na post faráře slezským seniorem Andrzejem Paulinim II., který v té době plnil povinnosti moravskoslezského superintendenta. Jako farář se vyznačoval velkou pracovitostí a patřil k velmi oblíbeným kazatelům. Byl také školním inspektorem bielského okresu. Později se stal seniorem slezských sborů, o které pečoval až do své smrti v roce 1858. Zemřel náhle během turistického výletu, na který se vydal se svou rodinou. Mezi návěskými občany i v celém slezském seniorátě se těšil velké úctě, takže i po létech na něj s vděčností vzpomínali. Na post slezského seniora byl povolán po odchodu Andrzeje Pauliniho II., který přijal místo moravskoslezského superintendenta.

Použitá literatura:

Michejda, Franciszek: Ewangelicki zbor nawiejski. Cieszyn 1891

Ks. sen. Józef Franciszek Schimko

(*189.1796 Vsetín, †11.6.1858 Bielsko)

Syn pastora cieszyńskiego Samuela Schimki. Gimnazjum ukończył w Cieszynie, zaś studia teologiczne odbył w Lipsku. Po studiích dnia 16.8.1821 r. objął úřad pastora w Nawsiu i piastował go do 11.7.1826. Po službie w Nawsiu przeprowadził se do Bielska. Tu instalovaný zůstal 1 listopada 1826 r. przez seniora śląskiego ks. Andrzeja Pauliniego II, pełniácego wówczás obowiazki superintendenta morawsko-śląskiego. Jako pastor wykazywał se pracowitością i należał do bardzo popularnych kaznodziejów. Był również wizytátorem szkół okręgu bielskiego. Później zůstal seniorem zborów śląskich, nad którymi spravował pieczę až do swej śmierci w 1858 r. Zmarł náglą śmiercią na wycieczce turystycznej úřádzowanej ze svoją rodzińą. Cieszył se ogromnym poszanowaniem wśród nawsian i całego senioratu śląskiego. Nawet po latach z wdzięcznością byl przez wszystkich wspomniany. Na úřad seniora śląskiego powolány zůstal w miejsce ks. Andrzeja Pauliniego II, który przyjął úřad superintendenta morawsko – śląskiego.

*Žródlo:**Michejda, Franciszek: Ewangelicki zbor nawiejski. Cieszyn 1891***Jan Winkler**

(*18. 11. 1794 Vsetín, †4. 1. 1874 Návší)

Narodil se ve Vsetíně v soukenické rodině. Otec Josef a matka Alžběta se

po vydání Tolerančního patentu přihlásili k evangelickému augsburskému vyznání. Navštěvoval vsetínskou evangelickou školu, ve studiích pokračoval na Slovensku, nejprve od roku 1808 v Trenčíně, po dvou letech v Kežmaroku, a od 1811 v maďarském Sabolči za Tokajem, od 1813 na katolické akademii v Košicích, v následujícím roce přešel na evangelické kolegium do Prešova. V roce 1815 ukončil studia na Slovensku a nastoupil učitelské místo na evangelické škole v Bielsku. Udržoval přátelský kontakt s těšínským učitelem Josefem Františkem Schimkem a Františkem Palackým, kterého chtěl získat jako svého zástupce v učitelském působení v Bielsku po dobu univerzitních studií v Lipsku. Nakonec se z iniciativy Palackého jeho zástupcem v Bielsku v roce 1818 stal Jan Szepessy. Bohoslovecká studia dokončil v roce 1820, přes Prahu se vrátil do rodiště, kde mu bylo svěřeno kazatelské místo. V roce 1821 se oženil s Annou, dcerou hodslavického kazatele Jana Pilečky. Po konfliktu s nadřízenými katolickými církevními úřady přijal v roce 1826 kazatelské místo v Návší, kde vystřídal odcházejícího přítele J. F. Schimka. Jan Winkler se v té době věnoval také učitelské činnosti na těšínském evangelickém gymnáziu, kde vyučoval zpěvu. Z jeho podnětu tu vznikl i studentský čtenářský spolek, rozvíjející ideu slovanské vzájemnosti v kollárovsckém duchu. Winklerova aktivita vzrostla zejména v revolučním roce 1848, angažoval se v souvislosti

s přípravou voleb do zemského sněmu v Opavě, mimo jiné autorstvem spisku *Poznaczenie życzeń siedlaków zgromadzonych w Cieszynie dla wolenia wysłańca do Opawy*, uvádějícím základní požadavky včetně zrušení roboty bez náhrady. Revoluci však odmítl, zvláště Kossuthovo povstání, s porozuměním přijímal akce proti němu. V osvětové činnosti pokračoval i po porážce revoluce, přispíval do časopisů, např. nově založeného *Tygodnika Cieszyńskiego*, později do jeho pokračovatelky *Gwiazdki Cieszyńskiej*, i do *Moravských novin*. Ve změněných politických poměrech 60. let se chřadnoucí Winkler již výrazněji neangažoval. Zůstal věrný svému prorakouskému konservativnímu přesvědčení, spatřujícímu oporu českého národa v rakouské říši. V roce 1870 oslavil ještě v Návsi padesát let kazatelské činnosti a dodatečně obdržel i zlatý záslužný kříž, po dlouhé chorobě zemřel 4. 1. 1874 a byl pohřben 9. ledna na náveském hřbitově, který sám založil.

Winkler se musel po příchodu do Návsi přizpůsobit novému prostředí s odlišnou jazykovou kulturou. O počáteční etapě Winklerovy činnosti se nedochovaly téměř žádné písemné záznamy. Jeho práce literární, pedagogická i skladatelská se rozvíjí hlavně od konce 30. let, kdy se mu stal inspiračním zdrojem zejména písemný kontakt s Jánem Kollárem i s moravskými obrozenci Aloisem Vojtěchem Šemberou a Janem Halceltem. Jejich lidovýchovné úsilí bylo Winklerovi

vzorem. Pro poučení a zlepšení sociálního postavení šířil ve svém okolí časopisy (*Moravsko-slezský časopis pro lid, Květy*) i rolnické kalendáře (*Rozumný rolník*). Winkler se angažoval v boji proti alkoholismu, v roce 1844 připravil práci *Zaraza gorzałki (Ná-kaza kořalky)*, varující před tímto nebezpečím. Velkou pozornost i jako místní školský dozorce věnoval školství, k jeho povznesení měly přispět Winklerovy učebnice – polsky psány *Mały rachownik* a česky *Základy rozpočtů vysvětlené řečí přesnější*, o jejichž vydání marně usiloval.

Úspěšný byl v národopisné tvorbě, kterou rozvíjel zejména pod Šemberovým vlivem. Napsal řadu národopisných pojednání. Nejstarší z nich pochází z roku 1842 s názvem *Jarmark*, které se zachovalo v Šemberově pozůstalosti a zachytilo obraz jablunkovského výročního trhu. První Winklerova uveřejněná práce *Beseda kávová*, námětově shodná s pozdější prací Boženy Němcové, se kriticky obrací proti odnárodňujícímu se jablunkovskému měšťanstvu. Za nejlepší je pokládána práce *Sanitáři*, líčící obraz příslušníků prosperujícího řemesla v polovině 19. století ve Slezsku. Slovenský národopisný námět zpracoval Winkler v črtě *Horal a drotar*. Zajímavý národopisný materiál poskytují také Winklerovy zprávy o průběhu tzv. hladových let, které zasílal do Květů. Záznam ústního podání dokumentuje pověst *Čertovi se dílo nedaří* a rukopisně zachovaný *Ondraszek*.

Jádrem Winklerovy skladatelské činnosti jsou chorální čtverozpěvy k Třanovského *Cithara sanctorum*. Zabýval se také tvorbou hudebních příruček (*Sbor zpěvný*, 1843), šířených zřejmě jen v opisech. Spis *Zásady hudby* měl dát základ novému českému názvosloví, je však otázkou, zda byl dokončen.

Winkler je čelnou obrozeneckou osobností na Těšínsku, rozvíjející v duchu slovanské vzájemnosti literární, filologickou, hudební i lidovýchovnou činnost.

Ks. Jan Winkler

(*18. 11. 1794 Vsetín, †4. 1. 1874 Nawsie)

Urodil se ve Vsetíně v rodině sukienníka. Otec Josef i matka Elž-

bieta po vydání Patentu Tolerančního zapisali se do Kościoła Ewangelického Augsburgskiego Wyznania. Učezszczal do vsetínskiej szkoły ewangelickiej, studia kontynuował na Słowacji, najpierw od 1808 r. w Trenczynie, potem dwa lata w Kežmaroku, a od 1811 r. w węgierskim Sabolczu za Tokajem, od 1813 r. na akademii katolickiej w Koszycach, w następnym roku przeszedł do kolegium ewangelickiego w Preszowie.

W 1815 r. skończył studia na Słowacji i został nauczycielem w szkole ewangelickiej w Bielsku. Utrzymywał kontakty przyjacielskie z cieszyńskim nauczycielem Józefem Franciszkiem Schimkiem i Franciszkiem Palackim, którego Winkler chciał wybrać na swego zastępcę podczas studiów uniwersytec-

kich w Lipsku. W końcu dzięki wstawiennictwu Palackiego zastępował go w Bielsku w 1818 r. Jan Szepessy. Studia teologiczne skończył w 1820 r., przez Pragę wrócił do miejsca swego urodzenia, gdzie objął stanowisko kaznodziei. W 1821 r. ożenił się z Anną, córką hodslawickiego kaznodziei Jana Pilečki. Po konflikcie z nadrzędnymi urzędami katolickimi przyjął w 1826 r. miejsce kaznodziei w Nawsiu, w zamian za odchodzącego przyjaciela Franciszka Schimkę. W tym okresie Jan Winkler poświęcał się również działalności pedagogicznej w cieszyńskim gimnazjum ewangelickim, w którym uczył śpiewu. Z jego inicjatywy powstało tu studenckie kółko czytelnicze, rozwijające ideę przyjaźni między Słowianami. Aktywność Winklera wzrosła w rewolucyjnym roku 1848, był zaangażowany w przygotowania wyborcze do sejmiku krajowego w Opawie. Dla potrzeb wyborczych napisał pracę *Poznaczenie życzeń siedlaków zgromadzonych w Cieszyźnie dla wolenia wystąpić do Opawy*. Autor umieścił tu podstawowe żądania ludności, łącząc je ze zniesieniem pańszczyzny bez odszkodowania. Rewolucję odrzucił, zwłaszcza powstanie Kossutha, zgadzał się z represjami skierowanymi przeciwko przywódcy powstania. W działalności oświatowej nie ustawał również po upadku rewolucji. Pisał do czasopism, np. Do nowo powstałego Tygodnika Cieszyńskiego, później do jego następcy Gwiazdki Cieszyńskiej i do Morawskich novin.

W zmienionych warunkach politycznych lat sześćdziesiątych słabnący Jan Winkler już znacząco nie wykorzystał swych zdolności. Pozostał wierny swemu austriackiemu konserwatywnemu przekonaniu, że naród czeski powinien znaleźć oparcie w Monarchii Austriackiej. W 1870 r. obchodzi w Nawsiu pięćdziesięciolecie działalności duszpasterskiej, za którą otrzymał Złoty Krzyż Zasługi. Po długiej chorobie zmarł 4. 1. 1874 r., a pochowany został 9 stycznia na cmentarzu nawiejskim, który sam założył.

Po przyjeździe do Nawsia ks. Winkler musiał dostosować się do polskiego środowiska językowego. O jego początkowym okresie działalności jest mało informacji. Twórczość literacką, pedagogiczną i kompozytorską rozwinął głównie pod koniec lat trzydziestych XIX wieku, kiedy źródłem jego inspiracji stały się kontakty pisemne z Jánem Kollárem i z morawskimi działaczami odrodzenia narodowego, Alojzym Wojciechem Šemberą i Janem Halceltem. Ich działalność oświatowa stała się dla Winklera wzorem, więc idąc ich przykładem troszczył się o poprawę sytuacji materialnej ludności wiejskiej, a w swoim środowisku propagował czasopisma Moravsko-slezský časopis pro lid, Květy i kalendarze rolnicze (Rozumny rolník).

Winkler zaangażował się w walkę z alkoholizmem, w 1844 r. opublikował pracę pt. Zaraza gorzałki, ostrzegając przed tym niebezpieczeństwem. Jako miejscowy nadzorca szkolny wielką

uwagę zwracał na szkolnictwo. Chciał podnieść poziom nauczania, więc napisał podręczniki: po polsku Mały rachownik i po czesku Základy počtů vysvětlené řečí přesnějši. O ich wydanie czynił starania, lecz daremnie.

Odnosił sukces również w twórczości etnograficznej, którą zainteresował się pod wpływem Šembery. Napisał wiele prac etnograficznych. Najstarsza z nich pochodzi z 1842 r., nosi tytuł Jarmark i przedstawia doroczny jarmark jabłonkowski. Dochowała się w spuściźnie literackiej Šembery. Pierwszą publikacją Winklera, tematycznie zgodną z późniejszą pracą Bożeny Němcovej, pt. Rozmowa przy kawie (Beseda kávová) krytycznie odnosi się do wynaradawiających się jabłonkowskich mieszczan. Do etnografii słowackiej sięgnął w szkicu Góral i druciarz (Horal a drotar). Ciekawe pod względem etnograficznym są sprawozdania Winklera z tzw. lat głodu, które wysyłał do czasopisma Květy. Wypowiedzi ustne tutejszych mieszkanców udokumentował w legendzie Diabłu się nie powodzi (Čertovi se dílo nedaří) i w dochowanym rękopiśmie Ondraszek. Filarem działalności kompozytorskiej Winklera są chorałowe pieśni do Cithary sanctorum Trzanoskiego. Jest autorem podręczników muzycznych Śpiew chórálny (Sbor zpěvný), które były rozpowszechniane przepisywaniem. Dzieło Podstawy muzyki (Zásady hudby) miało być fundamentem czeskiej terminologii muzycznej, nie wiadomo jednak, czy było

dokończony. Winkler jest czołową postacią odrodzenia narodowego na Śląsku Cieszyńskim, głoszącą ideę przyjaźni między Słowianami w działalności literackiej, filologicznej, muzycznej i etnograficznej.

Źródło: Biografický slovník severní Moravy a Slezska, sešit 2, Opava – Ostrava 1994, s. 137-138.

Senior Franciszek Michejda

(*3. 10. 1848 Albrechtice, †12. 2. 1921 Návší)

Syn Franciszka a Anny rozené Czechowé. Bratr Jana, Karola a Jerzeho, kteří se významně zapsali do dějin Těšínského Slezska. Po ukončení školní docházky v evangelické škole v Albrechticích navštěvoval v letech 1862 – 1867 německé evangelické gymnázium v Těšíně. Zde byl na přelomu 1863-1864 spoluzakladatelem studentského kroužku Wzajemnosť, jehož členové se různými formami zdokonaľovali v polském jazyce. Teologická studia absolvoval ve Vídni, kde byl členem polského studentského sdružení Ognisko. Po doplňujících studiích v Lipsku a Jeně byl v březnu 1871 ordinován vikářem v Bielsku u superintendenta Samuela Schneidera. V letech 1872 – 1874 sloužil v německém evangelickém sboru v Brygidowie u Stryja (Polsko), odkud byl povolán do Návší, kde zůstal až do konce svého života.

Po příchodu na Těšínsko široce rozvinul společenskou, politickou, národní a publicisticko-redakční činnost. Ovlivněn v mládí varšavským farářem

a polským národovcem dr. Leopoldem Otto (1866-1875 farář v Těšíně) stal se jeho obdivovatelem, žákem a pokračovatelem jeho díla. Jako duchovní všichni svoji činnost zaměřil na národní uvědomění etnických Poláků na Těšínsku a jejich propojení s polským národním táborem. Aktivně působil ve společenských a osvětových institucích: Czytelnia Ludowa (Lidová čítárna), Towarzystwo Rolnicze (Zemědělská společnost), Towarzystwo Oszczędności i Zaliczek (Společnost pro spoření a půjčky), kde byl od roku 1885 předsedou dozorčí rady, Towarzystwo Domu Narodowego (Společnost Národního domu), kde byl předsedou. Od vzniku Macierzy Szkolnej dla Księstwa Cieszyńskiego (Matice školské Knížectví těšínského) v roce 1885 pracoval v jejím vedení a jako člen hlavního výboru se účastnil jednání o otevření polského gymnázia v Těšíně (úspěšně realizováno v roce 1895). V roce 1881 inicioval vznik Towarzystwa Ewangelickiego Oświaty Ludowej (Evangelické společnosti lidové osvěty), jejímž hlavním úkolem bylo vydávání knih v polském jazyce. Od založení byl Franciszek Michejda tajemníkem této organizace, od roku 1903 pak předsedou. Významným vydavatelským počinem společnosti bylo vydávání evangelického kalendáře, kancionálů a náboženské literatury. Od roku 1900 byl zvolen členem výboru Etnografické společnosti (Towarzystwo Ludoznawcze), od roku 1905 byl členem krajské školní rady v Těši-

ně, od roku 1912 členem dozorčí rady spořitelny Reiffeisen v Bystřici nad Olzou. V roce 1911 byl delegován na valnou hromadu Vzájemné pojišťovací společnosti v Krakově (Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń). Delegatura trvala šest let. V roce 1911 se přičinil jako předseda Evangelické společnosti (Towarzystwa Ewangelickiego) o vznik Evangelické společnosti žen (Ewangelickie Stowarzyszenie Niewiast) a v roce 1918 o založení polského evangelického alumnátu pro dívky v Těšíně. V roce 1917 založil sirotčí spolek (Ewangelicka Rodzina Sieroca), v tomže roce se stal členem ředitelství Společnosti Gustava Adolfa.

V roce 1881 se Franciszek Michejda účastnil deputace do Vídně ve věci zrovnoprávnění Poláků ve Slezsku. V brožuře *Ewangelicy a sprawa narodowa*

na *Śląsku* (1883) anonymně ostře vystoupil proti Andrzejovi Stalmachovi a polským těšínským katolíkům. Původně politicky jednotný polský národní tábor na Těšínsku se v 80. letech rozštěpil na katolický Svaz slezských katolíků (*Związek Śląskich Katolików*) a Politickou lidovou společnost (*Polityczne Towarzystwo Ludowe – PTL*, 1884), která sdružovala většinou evangelíky. I když se Franciszek Michejda značnou měrou přičinil o vznik PTL, politicky se veřejně neangažoval. Jako člen Polské ligy (*Liga Polska*), později Národní ligy (*Liga Narodowa*), a Národně-demokratického svazu (*Stronnictwo Demokratyczno-Narodowe*), který si na Těšínsku od roku 1906 přisvojil název *Stronnictwo Narodowe*, udržoval kontakty s jinými ohnisky národní myšlenky v Čechách, Polsku, Lužicích a na Slovensku. Franciszek Michejda byl hlavním ideologem polského národního hnutí na Těšínsku. Mezi polskými a českými nacionalisty panovala v té době shoda. Těšíňští Poláci si na počátku 20. století nedokázali představit, že by Těšínské knížectví mělo v budoucnu náležet k jinému než polskému státu. Své ideologicko – politické myšlenky v praxi realizovány bratrem Janem shrnul Franciszek Michejda v brožuře *Polscy ewangelicy* (1900). Pro politické názory a veřejné aktivity se dostával často do konfliktů s německým vedením evangelické církve na Těšínsku v čele se superintendentem C. T. Haasem a místními „šlonzakovci“. V roce 1911 se účastnil

sjezdu slovanských evangelíků v Praze. V českých i polských politických kruzích měl spoustu přátel (H. Sienkiewicz, A. Osuchowski). Budoucí nejvyšší představitelé československého a polského státu T. G. Masaryk aj. Piłsudský jej osobně navštívili na faře v Návsi.

Franciszek Michejda je autorem několika náboženských, historických a publicistických prací. Zajímal se hlavně o slezské evangelické písemnictví. V polské historiografii byl autorem první práce o životě a díle Jiřího Třanovského (1891). Napsal úvod ke kázáním dr. Leopolda Otta *Rozmyślania i kazania* (1887) a *Postýlka* (1892). Napsal biografie slezských pastorů J. Badury a K. Kotschyho a mnoho novinových článků, které publikoval na stránkách regionálního tisku: *Przyjacieli Ludu* a *Gwiazdka Cieszyńska*. Spolu s jinými duchovními přeložil kázání dr. Martina Lutera a prostřednictvím *Towarzystwa Ewangelickiego Oświaty Ludowej* vydal pod názvem *Postýlka domowa* (1882).

Franciszek Michejda byl výborným řečníkem a kazatelem. Mnoha jeho kázání vyšla tiskem v *Zwiastunie Ewangelickim* nebo jako samostatné brožury. Udržoval kontakty s redakcemi mazurských časopisů *Gazeta Ludowa*, *Goniec Mazurski* a *Mazur*. Pochopil úlohu tisku jako prostředku politického boje a evangelizace. V letech 1885 – 1909 byl redaktorem a vydavatelem čtrnáctidenníku *Przyjacieli Ludu*, na který navázal *Posel Ewangelicki* (1910 - 1939), vedený

jeho zetěm J. Stonawskim. Krátce vydával k časopisu Przyjacieli Ludu bezplatnou přílohu Przyjacieli Dzieci (1906–1909). Byl to jeden z prvních dětských časopisů na světě. Vydával dále čtrnáctideník Rolnik Szląski (1885 – 1906). V letech 1887 – 1903 vydával Przegląd Polityczny jako přílohu Rolnika Szląskiego, v letech 1903 – 1907 jako samostatný týdeník. Spolu se svým bratrem Janem a K. Wróblewským inicioval vznik polské vydavatelské společnosti (Polskie Towarzystwo Wydawnicze).

Po skončení 1. světové války se jako člen Národní rady pro Knížectví těšínské velmi aktivně angažoval pro připojení Těšínska k Polsku. V této záležitosti napsal pro pařížská mírová jednání memorandum (13. 12. 1918), které opatřil podpisy zástupců těšínských evangelických sborů. Z jeho iniciativy byly polské evangelické sbory na Těšínsku v prosinci roku 1918 připojeny k Evangelické augsburské konzistoři ve Varšavě. Dne 20. 12. 1918 byl jmenován seniorem evangelických sborů na Těšínském Slezsku. Velmi bolestně ho zasáhla česká zbrojná intervence v lednu 1919. Po rozdělení Těšínska 28. 7. 1920 československé úřady jeho seniorskou funkci zpochybňovaly a navrhovaly těšínským sborům připojení k Německé evangelické církvi v Čechách na Moravě a ve Slezsku. Nová politická situace se velmi negativně promítla na zhoršení jeho zdravotního stavu. Zemřel 12. 2. 1921 a jeho pohřeb se konal o tři dny později. Byl pohřben na evangelickém hřbitově v Návsi.

Biografický slovník severní Moravy a Slezska, Nová řada, sešit 1 (13), Ostrava 2000, s. 62-71.

Ks. Senior Franciszek Michejda

(*3. 10. 1848 Olbrachcice, †12. 2. 1921 Nawsie)

Syn Franciszka i Anny z domu Czech. Brat Jana, Karola i Jerzego, którzy znacząco zapisali się do historii Śląska Cieszyńskiego. Po skończeniu ewangelickiej szkoły ludowej w rodzinnej wiosce kontynuował naukę w ewangelickim gimnazjum w Cieszynie. W roku szkolnym 1863/1864 był jednym ze współzałożycieli kółka studenckiego Wzajemność, a celem tej organizacji było doskonalenie się w języku polskim. Studia teologiczne rozpoczął w Wiedniu. Tam należał do polskiego stowarzyszenia Ognisko, które skupiało studentów polskiego pochodzenia. Po ukończeniu studiów teologicznych w Lipsku i Jenie przez trzy lata pracował w zborach niemieckich w Bielsku i Brygidowie. W 1874 r. podjął pracę w Nawsiu, gdzie pozostał aż do śmierci.

Po powrocie na Ziemię Cieszyńską rozwinął ks. Franciszek Michejda wielopłaszczyznową i bardzo różnicowaną działalność społeczną, polityczną i redakcyjną. W młodości duży wpływ na wybór jego drogi życiowej wywarł warszawski ksiądz Leopold Otto, który w latach 1866 - 1875 był pastorem w Cieszynie. Michejda stał się jego wielbicielem, uczniem i kontynuatorem pracy społecznej. Aktywnie działał w różnych instytucjach społecznych i oświatowych. Był członkiem

Czytelni Polskiej, Towarzystwa Rolniczego, prezesem Rady Nadzorczej pierwszego na Śląsku Towarzystwa Oszczędności i Zaliczek i prezesem Towarzystwa Domu Narodowego. Przez wiele lat pełnił funkcję wiceprezesa Macierzy Szkolnej dla Śląska Cieszyńskiego. Na zebraniu Zarządu Głównego Macierzy w 1893 r. wysunął wniosek, aby zarząd opracował budżet na uruchomienie polskiego gimnazjum w Cieszynie. Projekt został zrealizowany już w 1895 r.

Z inicjatywy ks. Fr. Michejdy powstało w 1881 r. Towarzystwo Ewangelickie Oświaty Ludowej, które wydawało książki w języku polskim, między innymi kancjonały, kalendarze ewangelickie i inną literaturę religijną. Se-

cretarzem wydawnictwa, a od 1903 r. jego prezesem był właśnie pastor Michejda. W 1900 r. został wybrany do zarządu Towarzystwa Ludoznawczego, od 1905 r. zasiadał w Krajowej Radzie Szkolnej w Cieszynie, od 1912 r. był członkiem Rady Nadzorczej Kasy Oszczędnościowej Reiffeisen w Bystrzycy nad Olzą. W 1911 r. był delegatem Walnego Zgromadzenia Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie, delegatura trwała sześć lat. Jako prezes Towarzystwa Ewangelickiego przyczynił się do powstania Ewangelickiego Stowarzyszenia Niewiad oraz do założenia w Cieszynie (1918 r.) polskiego ewangelickiego alumnatu dla dziewcząt. W 1917 r. założył Ewangelicką Rodzinę Sierocą, w tym samym roku został członkiem zarządu Towarzystwa Gustawa Adolfa. W 1881 r. brał udział w deputacji do Wiednia w sprawie równouprawnienia Polaków na Śląsku. W broszurze Ewangelicy i sprawa narodowa na Śląsku anonimowo zaatakował Pawła Stalmacha oraz polskich księży katolickich. Jednolity obóz narodowy na Śląsku Cieszyńskim rozpadł się na Związek Śląskich Katolików i Polityczne Towarzystwo Ludowe (1884), które skupiało przeważnie ewangelików. Jako członek Ligi Polskiej (przemianowanej później na Ligę Narodową) oraz członek Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego, które od 1906 r. na Śląsku Cieszyńskim nazywało się Stronnictwem Narodowym, utrzymywał Michejda kontakty z ośrodkami naro-

dowymi w Polsce, w Czechach, na Słowacji i w Łęczycach. Jego praca miała charakter ponadregionalny. Franciszek Michejda był głównym ideologiem polskiego ruchu narodowego na Śląsku Cieszyńskim. Program ideowo-polityczny obozu narodowego przedstawił w broszurze *Polscy ewangelicy* (1990), a realizację wyznaczonych idei zawdzięczał swemu bratu Janowi, organizatorowi życia narodowego. Z powodu poglądów politycznych i działalności społecznej często dochodziło do konfliktów pastora Michejdy z niemieckim kierownictwem kościoła ewangelickiego pod wodzą superintendenta Teodora Haase oraz z miejscowym ruchem ślązakowców. W 1911 r. uczestniczył w zjeździe słowiańskich ewangelików w Pradze. W polskich i czeskich kręgach politycznych miał wielu przyjaciół (Henryk Sienkiewicz, A. Osuchowski), do księgi gości nawiejskiej parafii wpisali się Tomáš Masaryk i Józef Piłsudski oraz wielu znanych osób.

Franciszek Michejda jest autorem kilku religijnych, historycznych i publicystycznych prac. Interesował się głównie śląskim ewangelickim piśmiennictwem. Jest autorem pierwszej polskiej publikacji o życiu i twórczości Jerzego Trzanowskiego (1891). Napisał wstęp do kazań dr. Leopolda Otto pt. *Rozmyślenia i kazania* (1887) oraz *Postyllę* (1892). Znane są jego biografie śląskich pastorów J. Badury i K. Kotschego, wiele artykułów umieścił w regionalnych czasopismach, w *Przyjacielu*

Ludu i w *Gwiazdce Cieszyńskiej*. Wspólnie z innymi duchownymi przetłumaczył kazania Marcina Lutra, które opublikował za pośrednictwem Towarzystwa Ewangelickiego Oświaty Ludowej pod tytułem *Postylla domowa* (1882).

Ks. Franciszek Michejda był wspaniałym mówcą i kaznodzieją. Niektóre jego kazania wyszły drukiem w czasopismach ewangelickich oraz w wydawnictwach okolicznościowych. Utrzymywał kontakty z redakcjami mazurskich czasopism, z *Gazetą Ludową*, *Gońcem Mazurskim* i *Mazurem*. Zrozumiał potężny wpływ prasy na kształtowanie podstaw społeczno-narodowych, więc rozpoczął działalność publicystyczną, najpierw w czasopiśmie *Ewangelik* (1876-1878), by w następnych latach powołać do życia znaczące organy prasowe ewangelików. Najbardziej znanym czasopismem ks. Fr. Michejdy był *Przyjaciel Ludu* (1885-1909) z dodatkiem *Przegląd Polityczny* (1887-1903), który od r. 1903-1907 stał się pismem samodzielnym. W latach 1906-1909 wydawał piśmko *Przyjaciel Dziełek*, jako dodatek do *Przyjaciela Ludu*, a jednocześnie jako osobne czasopismo. W miejsce *Przyjaciela Ludu* pojawiły się w 1910 r. czasopisma *Posel Ewangelicki* (redaktor J. Stonawski) i *Słowo Żywota*. Przez dwadzieścia trzy lata redagował dwutygodnik *Rolnik Śląski*, w 1906 r. dopomógł w powstaniu *Dziennika Cieszyńskiego*. Wspólnie z bratem Janem i K. Wróblewskim był inicjatorem powstania *Polskiego*

Towarzystwa Wydawniczego. Po skončení I wojny światowej jako członek Rady Narodowej dla Śląska Cieszyńskiego dążył do przyłączenia tej ziemi do Polski. W tej sprawie skierował do paryskiej konferencji pokojowej memorandum (13. 12. 1918), które podpisali przedstawiciele cieszyńskich zborów ewangelických. Z jeho inicjatywy polskie zbory ewangelické na Śląsku Cieszyńskim zostały przyłączone do Ewangelicko-Augsburskiego Konsystorza w Warszawie. Dnia 20. 12. 1920 r. został zwierzchníkem Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego na Śląsku Cieszyńskim. Bardzo bolešnie přežíł česká intervencí zbrojná w styczníu 1919 r. Po podziale Śląska Cieszyńskiego 28 lipca 1920 r. vláde czechosłowackie miały zastrzeżenia do jeho funkcji seniora i proponowały zborom cieszyńskim, aby przyłączyły się do Niemieckiego Kościoła Ewangelického na Morawach i Śląsku. Był to dla niego cios ogromny i w nowej sytuacji politycznej załamał się psychicznie, podupadł fizycznie, a parę miesiécy póżniej zmarł (12. 2. 1921). Jego pogrzeb odbył się 15. 2. 1921 w Nawsiu, gdzie został pochowany na cmentarzu ewangelickim.

Biografický slovník severní Moravy a Slezska, Nová řada, sešit 1 (13), Ostrava 2000, s. 62-71.

Biskup Jan Szeruda

(*26. 12. 1889 Vendryně, †21. 3. 1963 Varšava)

Narodil se ve Vendryni jako syn řemeslníka. Ukončil polské gymnázium v Cieszynie, poté studia teologie ve

Vídni a v Halle. V této době byl také aktivním členem polské akademické mládeže. Po studiu obsadil post prefekta na polském gymnáziu v Orlové (1915 – 1916), na základní škole v Cieszynie (1917 – 1920) a byl také vikářem v Návsi. Po první světové válce, kdy byla na Varšavské univerzitě zřízena Evangelická teologická fakulta, s ním vedení církve počítalo jako s jedním z vědeckých pracovníků. V souvislosti s tím rozšířil v roce 1920 své vzdělání v Basileji, kde získal licenciát v oboru teologie. V témže roce započal svou didakticky – vědeckou práci na Varšavské univerzitě. V roce 1922 byl jmenován mimořádným profesorem, v roce 1929 pak řádným a současně vedoucím katedry exegeze Starého zákona a hebrejštiny. Pracoval také na dějinách polského evangelického písemnictví. Byl aktivním členem různých vědeckých a společenských spolků, mimo jiné Orientalistické komise Varšavské vědecké společnosti, členem Polské akademie umění, Sdružení bádání dějin reformace v Polsku, předsedou Sdružení přátel Lužického národa, předsedou Svazu polských evangelických sdružení a modliteben. V letech 1929 – 1938 vedl tiskovou kancelář „Ew-Pol“. Velké úsilí věnoval také ekuumenickému hnutí v Polsku i ve světě. Během okupace pracoval jako úředník na Městském úřadu hlavního města Varšavy, současně přednášel teologii na tajné univerzitě, kde plnil funkci děkana. V roce 1945 se stal předsedou Prozatímní konzistoře a v červnu 1945

jej polská pastorální konference jmenovala až do doby svolání obvyklého synodu prozatímním biskupem církve. Funkci plnil pouze do roku 1951, kdy se komunistická státní moc postavila proti jeho setrvání na tomto postu. Začal znovu budovat církev, která byla během války roztržštěná. Obnovil přednášky na Evangelické teologické fakultě, která nesla od roku 1954 název Křesťanská teologická akademie. Aktivně se podílel na činnosti překladatelské komise, která vznikla díky Britské a zahraniční biblické společnosti, aby pracovala na novém překladu celé Bible (ta vyšla až v roce 1975). Byl mu udělen doktorát Honoris causa na univerzitě v Basileji (1929) a na Karlově univerzitě v Praze (1948). Zemřel ve Varšavě, kde byl také pochován na evangelicko – augsburském hřbitově.

Použitá literatura:

Szturc, J.: Ewangelicy w Polsce. Słownik biograficzny XVI-XX wieku. Bielsko-Biała 1998, str. 290.

Ks. bp Jan Szeruda

(*26. 12. 1889 Wędrynia, †21. 3. 1962 Warszawa).

Urodil se v Wędryni jako syn rzeźmíšníka. Ukončil gymnazjum polské v Cieszynie, a následně studia teologiczne v Wiedniu i Halle. Działal wówczas v organizaci polskiej młodzieży akademickiej. Po studiach objął posadę prefekta w gymnazjum polskim w Orłowej (1915-1916) i w szkole podstawowej w Cieszynie (1917-1920) oraz był wikariuszem w Nawsiu. Po I wojnie światowej, gdy organizowa-

no na Uniwersytecie Warszawskim Wydział Teologii Ewangelickiej, został przez władze kościelne przewidziany do pracy naukowej na tym wydziale. W związku z tym uzupełnił studia w 1920 r. w Bazylei, gdzie uzyskał stopień licencjata teologii. W tym samym roku rozpoczął pracę dydaktyczno – naukową na Uniwersytecie Warszawskim. W 1922 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w 1929 r. profesorem zwyczajnym i kierownikiem katedry egzegezy Starego testamentu i języka hebrajskiego. Pracował także nad dziejami polskiego piśmiennictwa ewangelickiego. Brał czynny udział w pracach różnych towarzystw naukowych i społecznych, m. in. był członkiem Komisji Orientalistycznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, członkiem Polskiej Akademii Umiejętności, Towarzystwa Badań Dziejów Reformacji w Polsce, prezesem Towarzystwa Przyjaźni Narodu Łużyckiego, prezesem Związku Polskich Towarzystw i Zborów ewangelickich w Polsce. W latach 1929 – 1938 kierował Biurem Prasowym „Ew-Pol”. Wiele wysiłku poświęcał też sprawom ruchu ekumenicznego w Polsce i na świecie. Podczas okupacji pracował jako urzędnik w Zarządzie Miasta stolicy Warszawy, prowadząc jednocześnie wykłady z teologii na tajnym uniwersytecie, gdzie pełnił funkcję dziekana. W 1945 r. został wybrany prezesem Tymczasowego Konsystorza, a w czerwcu 1945 r. ogólnopolska konferencja księży powołała go tym-

časowo na stanowisko biskupa Kościoła do czasu zwołania zwyczajnego synodu. Urząd pełnił tylko do 1951 r., gdyż komunistyczne władze państwowe sprzeciwiły się dalszemu sprawowaniu przez niego tego stanowiska. Podjął się odbudowy rozbitego w czasie wojny Kościoła. Wznovil też wykłady na Wydziale Teologii Ewangelickiej Uniwersytetu, od 1954 r. Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej. Uczestni- czył aktywnie w pracach komisji przekładowej powołanej przez Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne w celu nowego przetłumaczenia całej Biblii (całość wydano dopiero w 1975 r.). Otrzymał doktoraty honoris causa uniwersytetu w Bazylei (1929 r.) i Uniwersytetu Karola w Pradze (1948 r.). Zmarł w Warszawie, tam też został pochowany na cmentarzu ewangelicko-augsburskim.

Źródło: Szturc, J.: Ewangelicy w Polsce. Słownik biograficzny XVI-XX wieku. Bielsko-Biała 1998, s. 290.

Karol Krzywoń

(*22. 9. 1896 Lazy, †23. 11. 1954 Návší)

Narodil se v Lazech jako syn horníka, Pavlovi a Heleně Przechkovým. Byl druhým dítětem z deseti, které se jeho rodičům narodily. Dokončil lidovou školu v Lazech a v roce 1915 gymnázium v Cieszynie. Ve Vídni studoval teologii, kterou ukončil v roce 1919. Během prázdnin pobýval doma a pracoval v dole. Ještě před splněním všech zkoušek, od 1. listopadu 1919 do 6. ledna 1920, pomáhal jako kandidát teologie

Františku Michejdovi v Návší. Dne 3. ledna 1920 byl spolu se třemi kamarády, faráři Badurou, Buchwaldkem a Trombikem, ordinován biskupem Juliuszem Burschem z Varšavy v Ježíšově kostele v Cieszynie. Po ordinaci se vrátil jako vikář do Návší, kde se oženil s Marií Farnou, dcerou ředitele školy v Návší. Po smrti faráře Františka Michejdy byl Karol Krzywoń vybrán jako pastor náveského sboru. Jeho instalace se konala 6. ledna 1922. Pracoval zde až do vypuknutí druhé světové války.

Od samého začátku, s výjimkou přerušení během druhé světové války a tří poválečných let, pracoval Karel Krzywoń ve svém milovaném sboru v Návší, v němž v těžkých podmín-

kách velice rozlehlé, horské farnosti horlivě plnil své povinnosti. K farnosti patřily rovněž obce Istebna, Jaworzynka a Koniaków, které v důsledku nově vytyčené československo-polské hranice se ocitly na polské straně a byly přiřazeny k farnosti ve Visle, vzdálené 15 km. Díky faráři Krzywoniovi byl v Istebné postaven nový evangelický kostel (1927-1930), který byl vysvěcen 3. 8. 1930. Tímto způsobem se místní evangelíci osamostatnili a nebyli závislí na Visle a Návsi.

Farář Krzywoń měl velice blízké vztahy se spisovatelem Gustavem Morcinkem a farářem Jerzym Sachsem. Byl bibliofil. V jeho domě byla velká knihovna. Dospívání ve velké bídě mělo vliv na jeho šlechtný charakter. Byl nezištný, slušný, přejícný a přitom velice štedrý. Svůj první plat věnoval obyvatelům pečovatelského domu „Betezda“ v Komorní Lhotce.

Kromě práce faráře věnoval Krzywoń mnoho času redakční a spisovatelské činnosti. Byl redaktorem týdeníku „Evangelík“ (1925-1938) a ilustrovaného měsíčníku pro děti „Přítel dětí“ (1924-1936). Také na sebe vzal celou administraci časopisů. Práci v „Příteli dětí“ vykonával zcela bez nároku na honorář, protože tento časopis neměl žádné finanční zdroje. Psal také různé články do předválečných i poválečných kalendářů a do poválečného dvoutýdeníku „Przyjacieli Ludu – Přítel lidu“, kde čas od času používal pseudonym Andrzej Wiselka. V roce 1935 vyšel na náklady seniorátu v Čes-

kém Těšíně jeho Program evangelického náboženského vyučování pro obecné a odborné školy.

Pastor Karol Krzywoń byl dobrým hospodářem. Za jeho období byla ve sboru zrekonstruována např. kostelní věž (1923), v Hrádku byla postavena hřbitovní kaple (1924), vznikl hřbitov v Koniakově u Istebné (1924), v roce 1927 došlo k celkové rekonstrukci fary, v kostele byla instalována elektrická světla (1930), byl dán do pořádku hřbitov, hroby byly označeny tabulkami s čísly, byl zhotoven podrobný plán hřbitova, v roce 1936 byly vyrobeny tři bronzové zvony (vzala je válka v roce 1942), došlo k instalaci nových varhan, byly pořízeny nové modřínové lavice a podlaha (1953).

Bůh ho neušetřil těžkých ran. Vypukla válka. To bylo nejtěžší období v jeho životě. Jako představitel polské inteligence byl záhy uvězněn. Nejprve byl ve vězení v Jablunkově a v Cieszyne. Dne 6. dubna 1940 byl deportován do koncentračního tábora v Sachsenhausen. V prosinci téhož roku do Dachau, kde byl až do svého propuštění, tedy do 2. října 1941. Vrátil se do rodného kraje. Psychicky i fyzicky vyčerpan začal pracovat v továrně „Mücke-Melder“ ve Fryštátě, kde zůstal až do konce války.

Po válce pracoval krátce v Istebné, potom tři roky v Komorní Lhotce a v prosinci 1948 se vrátil do Návsi, kde pracoval ještě 6 let. Zapojoval se do práce ve společnosti, tak jako před válkou, např. v rodičovském sdružení,

místní školní radě a Polském svazu kulturně osvětovém.

Použitá literatura:

Grochal, Emilia: Ks. Karol Krzywoń (1896-1954),

Evangelický kalendář – Kalendarz Ewangelicki 2004, Český Těšín 2003, str. 122-127

Golec, Józef – Bojda, Stefania: Słownik biograficzny Ziemi Cieszyńskiej. Tom II. Cieszyn 1995, s. 111-112.

Ks. Karol Krzywoń

(*22. 9. 1896 Łazy, †23. 11. 1954 Nawsie)

Urodził się w Łazach jako syn górnik Pawła i Heleny z Przeczków. Był drugim najstarszym dzieckiem z dziesięciorga dzieci, które urodziły się jego rodzicom. Ukończył szkołę ludową w Łazach, a w roku 1915 gimnazjum w Cieszynie. W Wiedniu studiował teologię, którą ukończył w 1919 r. W czasie wakacji przebywał w domu, pracując na kopalni. Jeszcze przed zdaniem ostatnich egzaminów, od 1 listopada 1919 r. do 6 stycznia 1920 r. pomagał jako kandydat teologii Franciszkowi Michejdzie w Nawsiu. Dnia 6. 1. 1920 r., wraz z trzema kolegami ks. Badurą, Buchwałdkiem i Trombikiem, został ordynowany w kościele Jezusowym w Cieszynie przez ks. bp. Juliusza Burschego z Warszawy. Po ordynacji w 1920 r. wrócił jako wikary do Nawsia. Tam ożenił się z Marią Farną, córką kierownika szkoły w Nawsiu, Józefa Farnego. Po śmierci pastora Franciszka Michejdy został dnia 18 września 1921 r. ks. Krzywoń wybrany na pastora zboru nawiejskiego. Jego instalacja odbyła się

6 stycznia 1922 r. Pracował tu do wybuchu drugiej wojny światowej.

Od początku, za wyjątkiem przerwy II wojny światowej i trzech lat powojennych, ks. Karol Krzywoń pracował w swym umiłowanym zborze w Nawsiu. W trudnych warunkach bardzo rozległej, górskiej parafii gorliwie wypełniał swe obowiązki. Do parafii należały również wioski Istebna, Jaworzynka i Koniaków, które wskutek nowo wytyczonej granicy czechosłowacko – polskiej znalazły się po polskiej stronie i zostały podporządkowane parafii w Wiśle, odległej 15 km. Dzięki ks. Krzywoniowi wybudowano w Istebnej (w latach 1927-1930) nowy kościół ewangelicki (poświęcenie kościoła 3. 8. 1930). Dzięki temu miejscowi ewangelicy uniezależnili się od Nawsia i Wisły.

Ks. Krzywoń był w bardzo bliskich układach z pisarzem Gustawem Morcinkiem i ks. Jerzym Sachsem. Był bibliofilem. W domu jego znajdowała się duża biblioteka. Wychowanie w ogromnej biedzie miało wpływ na jego szlachetny charakter. Był bezinteresowny, uczciwy, życzliwy a przy tym bardzo szczodry. Pierwszy swój zarobek na posadzie w Nawsiu, chociaż sam nie miał porządnego ubrania, wysłał do Ligotki Kameralnej jako dar na dom opieki „Betezda”.

Poza pracą duszpasterską ks. Krzywoń poświęcił wiele czasu pracy redakcyjnej i pisarskiej. Był współredaktorem tygodnika „Ewangelik” (1925-1938) oraz ilustrowanego mie-

sięcznika dla dzieci „Przyjaciel Dzieci” (1924-1936). Również wziął na siebie całą sprawę administrowania czasopism. Pracę nad „Przyjacielem Dzieci” wykonywał całkiem bezinteresownie, ponieważ gazetka ta nie miała znikąd żadnych subwencji. Pisał też liczne artykuły do kalendarzy przed i powojennych, i do powojennego dwutygodnika religijnego „Przyjaciel Ludu – Přítel lidu”, używając czasem pseudonimu Andrzej Wiselka. W 1935 r. wyszedł nakładem senioratu w Czeskim Cieszynie jego Program nauki religii ewangelickiej dla szkół ludowych i wydziółowych.

Ks. Karol Krzywoń był dobrym gospodarzem. Za jego kadencji w zborze nawiejskim zrekonstruowano m. in. wieże na kościele w Nawsiu (1923), w Gródku zbudowano kaplicę cmentarną (1924), założono cmentarz w Koniakowie koło Istebnej (1924), w roku 1927 dokonano gruntownego remontu fary, zainstalowano światła elektryczne w kościele (1930), uporządkowano cmentarz i oznaczono groby tabliczkami z numerami, sporządzono dokładny plan cmentarza, w 1936 r. ufundowane zostały trzy spiżowe dzwony (zabrała je wojna w 1942 r.), zainstalowano nowe organy, sporządzono nowe ławy modrzewiowe oraz podłogę i posadzkę w kościele (1953).

Bóg nie szczędził mu ciężkich doświadczeń. Wybuchła wojna. Był to najtrudniejszy okres w życiu ks. Krzy-

wonia. Jako przedstawiciel inteligencji polskiej był niebawem aresztowany. Przebywał najpierw w więzieniu w Jabłonkowie i w Cieszynie. Dnia 6 kwietnia 1940 r. wywieziono go do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen. W grudniu tego samego roku przewieziony został do Dachau, gdzie przebywał do dnia uwolnienia, tj. 2 października 1941 r. Wrócił w rodzinne strony. Wyczerpany psychicznie i fizycznie podjął pracę w fabryce „Mücke-Melder” we Frysztacie, gdzie pracował do końca wojny.

Po wojnie pracował krótko w Istebnej, potem blisko trzy lata w Ligotce Kameralnej, a w grudniu 1948 r. wrócił do Nawsia, gdzie było mu dane pracować jeszcze sześć lat. Włączył się do pracy społecznej, tak jak i przed wojną, w Macierzy szkolnej, należał do miejscowej Rady Szkolnej i Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego.

Źródło:

Grochal, Emilia: Ks. Karol Krzywoń (1896-1954), Evangelický kalendář – Kalendarz Ewangelicki 2004, Czeski Cieszyn 2003, s. 122-127

Golec, Józef – Bojda, Stefania: Słownik biograficzny Ziemi Cieszyńskiej. Tom II. Cieszyn 1995, s. 111-112.

Gustav Szurman

(*5. 4. 1908 Karviná, †19. 6. 1980 Návsi)

Narodil se v hornické rodině, otcem byl Jerzy Szurman, matkou Johanna, roz. Poloková ze Střední Suché. Po přestěhování do Střední Suché chodil Gustav v letech 1914-1919 do tamní obecné školy. Konfirmoval v Orlové.

Jako nadaný žák byl přijat do Orlové na Polské reálné gymnázium, které ukončil v červnu 1927 maturitou. Byl oblíbeným chovancem katechety faráře Karola Trombika a aktivním členem Svazu evangelické mládeže v Karvině. Přihlásil se ke studiu teologie na Vyšší školu evangelické teologie v Bratislavě (1927-1931) a v rámci studia absolvoval jeden rok na fakultě evangelické teologie Varšavské univerzity.

Po ukončení studia v červnu 1931 dostal od nového školního roku místo katechety na českých školách návěského sboru. Po vykonání zkoušky „Pro Ministerio“ 29. 3. 1932 byl 27. 11. 1932 seniorem Oskarem Michejdou v návěském kostele ordinován na evangelického faráře a o několik měsíců později se stal osobním vikářem pastora

Karola Krzywoně. Oženil se s Helenou Farnou, jejíž dvě sestry byly taktéž ženami farářů, Krzywonie a Sikory. V červnu 1937 ho presbyterstvo sboru povolalo na post sborového vikáře s titulem druhého pastora.

Na jaře 1938 Szurman onemocněl těžkou krevní chorobou a léčil se v nemocnici v Cieszyně. Když byl farář Krzywoń v roce 1940 uvězněn gestapem, nesl farář Szurman tíhu odpovědnosti za sbor, byť byl degradován na úroveň pomocného duchovního.

Na konci roku 1945 začal v návěském sboru pracovat český farář Leopold Pawlas. Pro slezské evangelíky to byla těžká doba. Museli se bránit snahám Českobratrské církve pohltit církve augsburskou. Senior Józef Berger a Gustaw Szurman podnikali často cesty do Prahy, aby jednali na Ministerstvu školství nebo na synodní radě Církve českobratrské. Snahy seniora Bergera byly úspěšné. Augsburgská církev zachránila svou svébytnost, ale cena, kterou byla tato svébytnost vykoupěna, byla obrovská. Bergera přesunuli v roce 1952 do Bratislavy a jeho spolupracovníci společně s farářem Szurmanem byli pod dohledem státní bezpečnosti. V roce 1948 byl Szurman přeložen do vznikajícího sboru v Suché, kde byl 2. 7. 1950 zvolen historicky prvním pastorem sboru. Na tomto místě působil do února 1953, kdy byl opět přeložen do sboru v Českém Těšíně, kde s požehnáním sloužil Na Nivách do konce července 1955. Po smrti Karola Krzywonie se v roce 1955

vrátil do svého milovaného sboru v Návsi, opět pouze na místo pomocného duchovního. Od roku 1961 vedl administraci sboru v Hrádku. Od této chvíle sloužil v obou sborech – v Hrádku i v Návsi – až do odchodu do důchodu v září 1977.

Farář Gustaw Szurman kromě služby ve sborech, jež mu byly svěřeny, působil také jako administrátor v Ostravě (1948-1950 a 1953-1955), později krátkou dobu pracoval ve Stonavě, Třanovicích (1953-1955) a v Českém Těšíně (1955-1957). Mnoho času věnoval práci v liturgické komisi, jejímž členem se stal hned po válce a od roku 1953 byl také jejím předsedou. Byl zakladatelem a po dlouhou dobu vedoucím homiletického spolku. Několikrát byl také synodem vybrán na post církevního rádce.

Nezvykle bohaté je také literární dílo faráře Gustawa Szurmana. Velká část se ještě před válkou objevila na stránkách periodik: *Przyjaciel Dzieci*, *Evangelik*, *Příteli lidu*, *Evangelický kalendář*, a v polském časopise *Zwiastun*. Vydal malé modlitební knížky pro konfirmandy „Modlitwy powszechne, spowiednie i komunijne”, zpracoval učebnici konfirmační nauky, nejdříve pod názvem „Jestem ewangelikiem” a poté již ve dvojjazyčné verzi „*Panie, do kogo pójdziemy - Pane, ke komu půjdeme*” a „*Zasady wiary - Zasady wíry*”. V padesátých letech se hrály jeho divadelní hry. Z jeho pera pochází také mnoho příležitostných básní a povídek. Se-

dmnácet let po jeho smrti vyšly ve vydavatelství Olza jeho biblické povídky ve sbírce „*Kto będzie wywyższony*”.

Použitá literatura:

- Szurman, Gustaw: Kto będzie wywyższony? Český Těšín 1997, s. 103-105.*
Golec, Józef – Bojda, Stefania: Słownik biograficzny Ziemi Cieszyńskiej. Tom III. Cieszyn 1998, s. 241-242
Kożusznik, Janusz: Ks. Gustaw Szurman. W setną rocznicę urodzin. Evangelický kalendář – Kalendarz Ewangelicki 2008. Český Těšín 2007, s. 69-71.

Ks. Gustaw Szurman

(*5. 4. 1908 Karwina, †19. 6. 1980 Nawsie)

Urodził się w rodzinie górnika Jerzego Szurmana i Johanny z domu Polok z Suchej Średniej. Po przeprowadzce rodziców do Suchej Średniej, Gustaw uczęszczał w latach 1914-1919 do tamtejszej szkoły ludowej. Konfirmowany był w Orłowej. Jako uzdolniony uczeń trafił do Polskiego Gimnazjum Realnego w Orłowej i ukończył je maturą w czerwcu 1927 r. Będąc wychowankiem lubianego katechety ks. Karola Trombika i aktywnym członkiem Związku Ewangelickiej Młodzieży w Karwinie, zgłosił się na studia teologiczne do Wyższej Szkoły Teologii Ewangelickiej w Bratysławie (1927-1931), w tym samym czasie absolwował jeden rok na Wydziale Teologii Ewangelickiej Uniwersytetu Warszawskiego.

Po ukończeniu studiów w czerwcu 1931 r., został od nowego roku szkolnego powołany na stanowisko katechety

w czeskich szkołach zboru nawiejskiego. Po zdaniu egzaminu Pro Ministerio 29 marca 1932 r. został ordynowany na księdza ewangelickiego w nawiejskim kościele dnia 27.11.1932 r. przez ks. seniora Oskara Michejdu, a kilka miesięcy później został powołany na osobistego wikariusza pastora w Nawsiu, ks. Karola Krzywonia. Wstąpił w stan małżeński z Heleną Farną, siostrą pastorowych Krzywoniowej i Sikorowej. W czerwcu 1937 r. presbiterstwo zboru powołało go na stanowisko wikariusza zborowego z tytułem drugiego pastora.

Wiosną 1938 r. Szurman zachorował na ciężką chorobę krwi i leczył się w szpitalu w Cieszynie. Kiedy ks. Krzywoń został w 1940 r. aresztowany przez gestapo, ks. Szurman niósł ciężar odpowiedzialności za zbor, zdegradowano go jednak do rangi duchownego pomocniczego.

Pod koniec 1945 r. rozpoczął pracę w zborze nawiejskim czeski ks. Leopold Pawlas. Był to trudny okres dla ewangelików śląskich. Musieli oni stawić czoło próbom likwidacji kościoła augsburskiego podejmowanych przez Kościół Czeskobraterski. Ks. senior Józef Berger wraz z Gustawem Szurmanem wyjeżdżali często do Pragi na różne rokowania prowadzone z Radą Synodalną Kościoła Czeskobraterskiego lub w Ministerstwie Szkolnictwa. Starania seniora Bergera były skuteczne. Kościół augsburski uratował swoją tożsamość, jednak koszty jakimi była ona wykupiona, były ogromne. Ks. Berger został usunięty w 1952 r. do Bratysławy, a jego

współpracownicy łącznie z ks. Szurmanem „otoczeni zostali” opieką Urzędu Bezpieczeństwa (StB). W grudniu 1948 r. przeniesiony został do tworzącego się zboru w Suchej, gdzie 2.7.1950 r. został wybrany pierwszym w historii suskiego zboru pastorem. Na tym stanowisku pozostał do lutego 1953 r., kiedy został przeniesiony do zboru w Czeskim Cieszynie, gdzie z błogosławieństwem służył zborowi Na Niwach do końca lipca 1955 r. Po śmierci ks. Karola Krzywonia powrócił w 1955 r. do swego umiłowanego zboru w Nawsiu, ponownie tylko na stanowisko duchownego pomocniczego. Od 1961 r. objął administrację zboru gródeckiego. Odtąd służył obydwu zborom - w Gródku i Nawsiu - aż do odejścia na emeryturę w wrześniu 1977 r.

Ks. Gustaw Szurman oprócz służby w powierzonych mu zborach pracował także jako administrator w Ostrawie (1948-1950 oraz 1953-1955), później przez krótki okres czasu w Stonawie, następnie w Trzanowicach (1953-1955) oraz Czeskim Cieszynie (1955-1957). Wiele czasu poświęcał pracy w komisji liturgicznej, w której działał zaraz po wojnie a od 1953 r. był jej przewodniczącym. Był także założycielem i przez wiele lat kierownikiem kółka homiletycznego. Kilkarotnie został także wybrany przez Synod Kościoła na stanowisko radcy kościelnego.

Niezwykle bogaty jest dorobek literacki ks. Gustawa Szurmana. Duża jego część zamieszczona była jeszcze przed wojną na łamach pisemka „Przyjacieli

Dziątek”, później w „Ewangeliku”, „Przyjacielu Ludu”, „Kalendarzu Ewangelickim”, i polskim „Zwiastunie”. Wydał małe modlitewniki dla konfirmantów pt. „Modlitwy powszechne, spowiednie i komunijne”, opracował podręcznik do nauki konfirmacyjnej, wydając go w pierw pt. „Jestem ewangelikiem”, a następnie już w dwu wersjach językowych jako „Panie, do kogo pójdziemy-Panie, ke komu půjdeme” oraz „Zasady wiary - Zásady víry”. W latach pięćdziesiątych grywane były jego sztuki teatralne. Spod jego pióra wyszło też mnóstwo wierszy okolicznościowych i opowiadań. Siedemnaście lat po jego śmierci zostały w wydawnictwie Olza wydane jego opowieści biblijne w zbiorku „Kto będzie wywyższony”.

Źródło:

Szurman, Gustaw: Kto będzie wywyższony? Czeski Cieszyn 1997, s. 103-105.

Golec, Józef - Bojda, Stefania: Słownik biograficzny Ziemi Cieszyńskiej. Tom III. Cieszyn 1998, s. 241-242

Kożusznik, Janusz: Ks. Gustaw Szurman. W setną rocznicę urodzin. Evangelický kalendář - Kalendarz Ewangelicki 2008. Czeski Cieszyn 2007, s. 69-71.

Senior Leopold Pawlas

(*6. 12. 1916 Dolní Bludovice, †5. 6. 1999 Třinec)

Narodil se v hornické rodině. Dětství a mládí prožíval v Albrechticích. Brzy mu zemřel otec. Obětavá matka mu umožnila studium nejprve na střední a pak vysoké škole. Studium na teologické fakultě v Praze však musel ukončit z finančních důvodů. Teologické studium dokončil na Teologické fakul-

tě v Bratislavě, kde se mu dostalo pomoci materiální i duchovní od mnoha přátel. Po ukončení studií - od roku 1939 - pracuje jako kaplan v Mošovcích na Slovensku, a to do roku 1942. V roce 1943 nastoupil do služby v Liptovské Porúbce, kde působil až do konce války. Aktivně se účastnil Slovenského národního povstání, za což byl roku 1947 vyznamenán Československým válečným křížem. Po válce působil krátce jako vikář v Českém Těšíně „Na Rozvoji”. Od prosince roku 1945 pracoval pak v Návsi nejdříve jako vikář, potom farář a nakonec jako senior Horního seniorátu a to až do roku 1987. Za jeho působení byly v kostele vyměněny lavice, instalovány nové lustry, nové varhany a zhotovená nová střecha a dlažba v kostele. Ze Ženevy se mu podařilo získat finanční prostředky na zhotovení fasády kostela a generální opravu malby, jak i na pokrytí fary hliníkovým plechem. Ve sboru jako český duchovní zajišťoval výuku náboženství i v málotřídních školách, vedl konfirmační cvičení, pravidelné biblické hodiny, vysluhoval Večeři Páně pro starší sborovníky po domích, kde za nimi jezdil na motorce a do hor chodil pěšky. V době normalizace se potýkal s mnoha problémy ve sboru i seniorátu. Ale vždy bylo jejich řešení a také rozhodnutí dané situace podřízeno velké odpovědnosti před Bohem.

Oporou mu byla jeho žena, která mu pomáhala nést tíhu duchovní služby. Zemřel ve věku 82 let. Místo jeho po-

sledního odpočinku se nachází na náveském hřbitově.

Pramen:

Evangelický kalendář – Kalendarz ewangelicki 2001. Český Těšín 2000, s. 116-117.

Ks. senior Leopold Pawlas

(*6.12.1916 Bělá pod Bezdězem, †5.8.1999 Trzyniec)

Urodil se v rodině górnickéj, dzieciństwo i młodość spędził w Olbrachcicach. Wczesnie zmarł mu ojeciec, lecz ofiarna matka umožniła synowi studia, najpierw w szkole średniej, później na wyższej uczelni. Z powodów finansowych musiał przerwać studia teologiczne w Pradze. Wielu przyjaciół udzieliło mu wówczas pomocy materialnej i duchowej, więc mógł naukę kontynuować na fakultecie teologicznym w Bratysławie. Po ukończeniu studiów w r. 1939 pracuje do r. 1943 jako kapłan w Moszowcach na Słowacji. Od r. 1943 do końca wojny służył w Liptowskiej Porúbce. Za aktywny udział w Słowackim Powstaniu Narodowym został odznaczony w r. 1947 Czechosłowackim Krzyżem Walecznym. Po wojnie otrzymał na krótko posadę wikariusza w Czeskim Cieszynie Na Rozwoju.

Od grudnia 1945 r. pracował w Nawsiu, najpierw jako wikariusz, potem jako pastor, a następnie aż do r. 1987 pełnił obowiązki seniora Górnego Senioratu. Podczas jego działalności wymieniono ławki w kościele, powieszono nowe żyrandole, zakupiono organy, odnowiono dach i posadzkę kościoła.

Z Genewy udało się zdobyć środki finansowe na remont generalny interieru kościoła oraz na pokrycie dachu budynku parafialnego blachą aluminiową. W zborze jako czeski duchowny zajmował się nauczaniem religii również w szkołach małoklasowych, prowadził naukę konfirmacyjną i regularnie przygotowywał godziny biblijne. Do starszych zborowników przychodził z Wieczerzą Pańską do domu. Do odległych miejsc jeździł z posługą duszpasterską na motocyklu, a do gór chodził piechotą. W okresie normalizacji musiał rozwiązywać wiele problemów nie tylko w zborze, ale również w senioracie. Podjęte decyzje i rozwiązania sytuacji konfliktowych były zawsze podporządkowane wielkiej odpowiedzialności przed Bogiem.

Miał oparcie w swojej żonie, która pomagała mu nieść ciężar służby duchownej. Zmarł w wieku 82 lat, a miejsce jego ostatniego odpoczynku znajduje się na cmentarzu nawiejskim.

Pramen:

Evangelický kalendář – Kalendarz ewangelicki 2001. Český Těšín 2000, s. 116-117.

Jerzy Czyż

(*24. 12. 1907 Bystřice, †18. 6. 2003 Český Těšín)

V letech 1934-1938 působil v Bystřici jako katecheta, v roce 1939 odešel do Komorní Lhotky na post vikáře sboru. Dne 31. 10. 1940 byl z úřadu odvolán a manuálně pracoval ve Vídni a následně v Lipsku. Byl prvním poválečným duchovním pastýřem sboru v Suché, kde sloužil jako administrátor v letech 1940 - 1948. V letech 1948 - 1961 byl farářem v Bystřici. V letech 1963-1964 pracoval ve stavební firmě v Třinci. V letech 1966-1969 byl seniorátním vikářem a administrátorem v Českém Těšíně Na Nivách a poté opět od roku 1969 farářem v Bystřici. Byl jedním ze dvou farářů Slezské církve evangelické, kteří byli po provokaci organizované státní bezpečností vězněni v době komunistického režimu. V letech 1986 - 1989, tedy ke konci své duchovní služby, působil ve sboru v Návsi. Po rozdělení naší církve v devadesátých letech nadále aktivně sloužil v Luterské evangelické církvi a.v. Zemřel ve věku 95 let.

Použitá literatura:

Přítel/Przyjaciel, ročník LVI, 2003, č. 7.

Ks. Jerzy Czyż

(*24.12.1907 Bystrzyca, †18.6.2003 Czeski Cieszyn)

W latach 1934 - 1938 pracował jako katecheta w Bystrzycy, następnie w 1939 r. powołany został na wikariusza do zboru w Ligołce Kameralnej. 31 października 1940 r. złożony z urzędu, pracował fizycznie w Wiedniu a następnie w Lipsku. Był pierwszym powojennym duszpasterzem zboru w Suchej, służąc mu jako administrator w latach 1945 - 1948. W latach 1948 - 1961 był pastorem w Bystrzycy. W latach 1963 - 1964 pracował w firmie budowlanej w Trzyńcu. W latach 1966 - 1969 był wikariuszem senioralnym i administratorem w Czeskim Cieszynie Na Niwach, następnie od 1969 r. ponownie pastorem w Bystrzycy. Jest jednym z dwu pastorów Śląskiego Kościoła Ewangelickiego, który po prowokacji zorganizowanej przez Urząd Bezpieczeństwa, był więziony w czasach reżimu komunistycznego. W latach 1986 - 1989 pod koniec swej służby duchownej działał w zborze w Nawsiu. Po podziale naszego kościoła w latach dziewięćdziesiątych XX wieku nadal czynnie służył w Luterańskim Kościele Ewangelickim A.W. Zmarł w wieku 95 lat.

Źródło:

Přítel / Przyjaciel rocz. LVI, 2003, nr 7.

Konsenior Karol Santarius

(*29. 5. 1930 Stonava
†19. 8. 2004 Albrechtice)

Narodził się jako prvorozenny syn horknického zámečníka Pavla Santariuse

a jeho ženy Heleny, rozené Terlikové. Po narození syna se rodiče přestěhovali ze Stonavy do Albrechtic, kde si postavili vlastní dům. Po ukončení obecné školy (v době německé okupace, v roce 1944) musel jako Polák ihned po škole začít pracovat u dráhy jako nezletilý dělník. Po skončení války absolvoval polské gymnázium v Českém Těšíně. Po maturitě v roce 1951 se rozhodl studovat teologii v Bratislavě, kterou dokončil v roce 1955. V církvi nemohl získat místo, pracoval proto manuálně. Teprve v roce 1953 nastoupil do Oldřichovic, kde byl o rok později jednoduše vybrán farářem. S oldřichovickým sborem byl spjat až do důchodového věku. V roce 1979 byl zvolen konseniorem horního seniorátu Slezské církve evangelické augsburského vyznání a tuto funkci zastával až do svého odchodu do důchodu. V letech 1975 - 1976 byl administrátorem sboru v Komorní Lhotce a v letech 1987-1989 administrátorem sboru v Návsí. Během jeho působení byla v náveském kostele zdvojena všechna okna a zasaženy troje dveře, bylo zřízeno zábradlí na pavlač a byly uskutečněny mnohé další změny k lepšímu. Nejvýznamnějším počinem byla objednávka dvou nových zvonů u firmy Diettrich v Brodku u Přerova. Farář Santarius plnil také jistou dobu (březen 1992 - srpen 1993) povinnosti seniora. Aktivní církevní a duchovní službu ukončil v září 1995 ve věku 65 let. Poslední bohoslužbu sloužil v červnu 1998

v Ropici. Zemřel po několikátýdenní hospitalizaci a je pohřben na hřbitově v Albrechticích.

Použitá literatura:

Santariusová, Helga: Ks. kons. Karol Santarius, Evangelický kalendář - Kalendarz Ewangelicki 2006, Český Těšín 2005, s. 69-73.

Konsenior Karol Santarius

(*29.5.1930 Stonawa, †19.8.2004 Olbrachcice)

Urodził się jako pierworodny syn górniczego ślusarza Pawła Santariusia i Heleny z domu Terlik. Po urodzeniu syna rodzice przeprowadzili się ze Stonawy do Olbrachcic, gdzie wybudowali własny dom. Po ukończeniu miejscowej szkoły ludowej w czasie niemieckiej okupacji w 1944 r. musiał jako Polak zaraz po ukończeniu szkoły rozpocząć pracę na kolei jako młodociany robotnik. Po zakończeniu wojny absolwował polskie gimnazjum w Czeskim Cieszynie. Po maturze w 1951 r. postanowił podjąć studia teologiczne w Bratysławie, które ukończył w 1955 r. Nie mógł jednak znaleźć posady w kościele, pracował więc fizycznie. Dopiero w 1958 r. zyskał posadę w Oldrzychowicach, za rok jednomyślnie wybrano go tu pastorem. Ze zbozem oldrzychowickim związany był aż do swej emerytury. W 1979 r. został wybrany konseniorem Senioratu Górnego ŚKEAW. Funkcję tę pełnił aż do odejścia na emeryturę. W latach 1975 - 1976 był administratorem zboru w Ligołce Kameralnej, a w latach 1987 - 1989 administratorem zboru

w Nawsiu. Podczas pełnienia tej funkcji podwojono w nawiejskim kościele wszystkie okna i wstawiono troje drzwi, sporządzono poręczę koło schodów na pawłacie i dokonano wielu innych ulepszeń. Jednak najważniejszą decyzją podczas jego administracji zboru było zamówienie dwóch nowych dzwoń u państwa Dittrichów w Brodku u Přerova. Ks. Santarius pewien czas (od marca 1992 r. do sierpnia 1993 r.) pełnił również obowiązki seniora. Czynną

szłą służbę kościelną ukończył we wrześniu 1995 r., mając 65 lat. Ostatnie nabożeństwo odprawił w czerwcu 1998 r. w Ropicu. Zmarł po kilkutygodniowym pobycie w szpitalu, jego ciało spoczywa na cmentarzu w Olbrachciach.

Źródło:

Santariusowa, Helga: Ks. kons. Karol Santarius, Evangelický kalendář – Kalendarz Ewangelicki 2006, Czeski Cieszyn 2005, s. 69-73.

NÁVEŠTÍ KURÁTOŘI KURATOROWIE NAWIEJSCY

Adam Fizek	Návší 14	
Adam Sikora	Návší 22	
Adam Sikora	Návší (Jasení 177)	do 1923
Jan Mlýnek	Hrádek 100	1923 – 1940
		1945 – 1949
Wiktor Thomann		1940 – 1945
Paweł Sikora	Návší 22	1949 – 1950
Józef Kubik	Jablunkov (Písečná 83)	1950 – 1956
Pavel Sikora	Návší 75	1956 – 1975
Karel Suszka	Jablunkov (Písečná 117)	1975 – 1976
Jan Szmek	Bocanovice 25	1977 – 1981
Karel Sikora	Písek 160	1981 – 1999
Karel Rusz	Návší 549	1999 –

TOBIE BOŽE

*Voď nás, Pane, po Tvých stezkách.
Ved' nás, Králi, ještě dnes!
Vzhůru k perleťovým branám,
kde nás čeká věčný ples.*

*Oči víry pouznášíme ve vznešený Kanaán.
Celou duší Tě slavíme na cestě do nebes bran.
Zdejší svět bouře hučí, války, boje
- samá strast!
Chop za ruce dítky svoje, doved' nás,
kde věčná Vlast!*

*Pod Tvým křížem, drahý Pane, pohlížíme
na Tvou tvář.
Z Tebe sálá světlo Boží, samá krása
- Svatozář!
K nebes slávě pohlížíme,
tam kde s Otcem kraluješ.
Ještě zde na této zemi
všechny nás opatruješ.*

*Tobě, Jezu, děkujeme za mnohé bolesti Tvé.
Světa večer již přichází,
pod svá křídla skryj i mne!
Těž i všechny naše milé,
bratry, sestry, které znáš.
Slavíme Tě, Spasiteli,
nejuzácnější Jezu náš!*

Marta Lipusowa

NÁVESKÝ SBOR PO POLITICKÝCH ZMĚNÁCH V ROCE 1989

V závěru roku 1989 se totální komunistický režim po čtyřicetiletém období vlády v ČSSR zhroutil. Pro církve i celý národ nastalo nové období. Náboženská svoboda, kterou přinesla demokracie, sama o sobě k duchovnímu oživení v církvích nevedla. Církve však konečně mohly rozhodovat o svých prioritách a svém směřování samostatně. Během období komunistické vlády bylo veškeré dění v církvi závislé na státním souhlasu, a to nejen v oblasti personální (pro obsazení a výkon duchovenské činnosti v jednotlivých sborech a v jednotlivých funkcích), nýbrž také v oblasti programové, ekonomické a investiční.

Není proto divu, že před mnoha sbory naší církve vyvstala po roce 1989 akutní potřeba řešení celé řady úkolů, včetně těch hospodářských. Podobně tomu bylo i v náveském sboru, i když po přechodném politickém uvolnění v roce 1968 byla v interiéru kostela provedena nová výmalba. Ještě větší změn tehdy doznal exteriér chrámu – kostel byl nově omítnut a pokryt novou měděnou krytinou. V závěru osmdesátých let byla v kostele zdvojená okna.

Dne 1. 1. 1990 byl do náveského sboru povolán farář Jan Waclawek, rodák z Bystřice, který před svým příchodem

do Návsi působil necelých 10 let v Orlové. Nová doba umožnila rozšíření výuky náboženství na školách a organizování za totality zakázané práce s mládeží.

Přáním presbyterstva byla zejména výstavba nového sborového domu na místě bývalé evangelické školy. Prvním úkolem po pádu komunistického režimu však byly přípravy na dvousté výročí založení sboru. Oslavy jubilea začaly již s ročním předstihem 19. 8. 1990 posvěcením dvou nových zvonů, které doplnily třetí nejmenší zvon. (V obou světových válkách byly náveskému sboru zvony odebrány k vojenským účelům. Po v pořadí druhém odebrání zvonů zbyl v kostelní věži jen ten nejmenší.) Samotné dvousté jubileum se konalo 17. a 18. 8. 1991. Na sobotních podvečerních bohoslužbách vystoupil dechový soubor a pěvecký sbor z Oldřichovic i mužský pěvecký sbor „Górol“. V neděli kromě místních pěveckých sborů vystoupil sbor z Wisly. Na dopoledních bohoslužbách sloužili kázáním farář Karol Samiec z Polska a farářka Emilie Hrešková ze Slovenska. Během hlavní odpolední slavnosti kromě četných pozdravů Boží slovo zvěstoval farář Michal Hreško ze Slovenska. Přítomná

byla i početná delegace polských sborovníků z Istebné, která během totality nemohla udržovat kontakty se svým mateřským sborem.

Určitým stínem oslav byl začínající rozkol uvnitř naší církve, který v roce 1995 vyústil ke vzniku samostatné Luterské evangelické církve a. v. Tento rozkol našťastí nenarušil jednotu náveského sboru.

Dne 8. 11. 1992 byl dosavadní administrátor Jan Waclawek zvolen pastorem sboru. Jeho instalace se konala 24. 1. 1993. Několik měsíců poté, 26. 6. byl zvolen rovněž seniorem Horního seniorátu a 22. 8. 1993 uveden v náveském kostele do tohoto úřadu. Ve své funkci administroval ex officio i jiné sbory: od 1. 1. 1995 do 31. 3. 1998 administroval nově vzniklý sbor ve Frýdku – Míst-

ku, od 1. 10. 1995 do 30. 4. 1996 sbor v Oldřichovicích a od 1. 11. 1996 do 30. 11. 1998 sbor v Bystřici.

Původní záměr presbyterstva o výstavbě nového sborového domu na místě velmi zchátralé budovy bývalé školy nebylo možné realizovat, neboť navzdory odvolání presbyterstva náveského sboru Památkový ústav v Ostravě prohlásil tuto budovu za kulturní památku. Tato skutečnost sice neumožnila naplnit původní vizi vytvoření vhodného a funkčního zázemí pro sborové aktivity, umožnila však získat finanční prostředky na generální rekonstrukci dávné školy. Z důvodu vytvoření potřebných prostor přistoupilo vedení sboru rovněž k realizaci přestavby a přístavby farní budovy. Kromě adaptace bytu v prvním poschodí byla přestavěna kancelář (Pů-

Nové zvony z roku 2000

Foto organizační skupiny před zavěšením nových zvonů v roce 2000

vodní jediná místnost byla předělena na dvě části; jako třetí kancelář se využívá prostor bývalé spíže.), byl zvětšen sborový sál, zřízena kuchyňka, postavena nová kotelna a toalety. V přístavbě fary, na místě původní staré stodoly, byl postaven druhý byt pro faráře a archiv, který je využíván i jako místnost pro nejmenší děti. Ke dvěma stávajícím garážím byla dobudována ještě garáž třetí. Nový zvětšený farní sál posvětil dne 5. 11. 1995 biskup Vladislav Volný. Posvěcení celého nově vzniklého areálu se konalo 17. 8. 1997. Slavnostní otevření rekonstruované bývalé školy s nově vzniklými ubytovacími místnostmi v přízemí i v půdním prostoru a novým názvem – Sborový dům Emaus se konalo 16. 8. 1998.

Počátkem roku 1999 došlo k restrukturalizaci celé církve, kdy místo dosa-

vadních dvou seniorátů vzniklo pět malých seniorátů soustředěných kolem větších měst našeho regionu. Seniorek Jablunkovského seniorátu byl opět zvolen Jan Waclawek.

Pro rozvíjení nových aktivit v návěském sboru umožnila církevní rada zaměstnat vikáře, dvě administrativní pracovnice na částečný úvazek, katechetky a později i pracovníka pro mládež. Vikáři byli po složení církevní zkoušky Pro ministerio a po získání potřebných zkušeností určováni vedením církve pro samostatnou práci v jiných sborech, a tak se v krátké době ve sboru vystřídali: Vladislav Szkandera (1. 2. 1992 – 30. 6. 1993), Erich Bock – seniorátní vikář (1. 9. 1993 – 30. 5. 1996), Vlastimil Ciesar (1. 9. 1996 – 30. 9. 1997), Martin Piętak (1. 10. 1997

Posvěcení základního kamene kostela v Písku biskupem Vladislavem Volným v roce 2004

- 30. 8. 1999). Každý z nich byl ve sboru oblíben, proto není divu, že jejich odchod vzbuzoval u sborovníků nevoli. Aby se předešlo personálním změnám na postu vikářů, dalšího v pořadí faráře Jiřího Choduru z Oldřichovic si sbor zvolil jako svého druhého pastora. Jiří Chodura přišel do náveského sboru dne 1. 9. 1999. Po ukončení pedagogické fakulty Ostravské univerzity a doplňujícího teologického studia v USA byl 17. 10. 1999 ordinován v náveském kostele. Jeho instalace na pastora se konala 3. 3. 2003 tamtéž.

Na podzim roku 2003 sbor začal realizovat vizi vybudování kostela a založení samostatného sboru v Písku. Ještě téhož roku byly zhotoveny základy.

9. května 2004 byl biskupem Vladislavem Volným posvěcen základní kámen kostela. V současné době je dokončena celá hrubá stavba. Přízemí farní části je v provozu od první adventní neděle roku 2006, kdy se konaly první bohoslužby. Byt v prvním poschodí fary bude dokončen v létě 2008. Od září téhož roku nastoupí na místo faráře píseckého sboru Jiří Kalata. Část kostela s hlavním chrámovým prostorem pro bohoslužby i další kulturní a vzdělávací akce chceme dokončit na podzim roku 2009, resp. v průběhu roku 2010. Ke stejnému datu je plánováno také posvěcení celého objektu a založení samostatného nového sboru v Písku.

ZBÓR NAWIEJSKI PO ZMIANACH POLITYCZNYCH 1989 ROKU

Pod koniec roku 1989 upadł po czterdziestu latach władzy reżim komunistyczny w Czechosłowacji. Dla Kościołów i całego narodu nastąpił nowy okres. Wolność religijna, którą przyniosła demokracja, sama w sobie nie spowodowała duchowego ożywienia w Kościołach. Mogły one jednak wreszcie same decydować o swych priorytetach i kierunkach działania. W okresie władzy komunistycznej wszelkie działania Kościoła uzależnione były od zgody państwowej, i to nie tylko w dziedzinie personalnej (zgoda na wykonywanie służby duszpasterskiej w poszczególnych zborach oraz pełnienie poszczególnych funkcji w Kościele), ale także programowej, ekonomicznej i inwestycyjnej.

Nic więc dziwnego, że wiele zborów naszego Kościoła stanęło po roku 1989 w obliczu palącej potrzeby podjęcia się całej masy zadań, łącznie z tymi o charakterze gospodarczym. Podobnie było i w zborze nawiejskim, choć po częściowym rozluźnieniu politycznym w roku 1968 zostało przeprowadzone malowanie wnętrza kościoła. Jeszcze większych zmian doznał wówczas kościół z zewnątrz - został na nowo otynkowany, zaś jego dach pokryto miedzią. Pod ko-

niec lat osiemdziesiątych zostały w kościele podwojone okna.

Dnia 1. 1. 1990 r. został do zboru nawiejskiego powołany ks. Jan Waclawek, rodem z Bystrzycy, który przed swym przyjściem do Nawsia pracował przez niecałych 10 lat w Orłowej. Nowe warunki umożliwiły rozszerzenie zakresu nauczania religii w szkołach, jak również rozwinięcie zabronionej w okresie totalitaryzmu pracy z młodzieżą.

Życzeniem prezbiterstwa pozostawało przede wszystkim wybudowanie nowego domu zborowego w miejscu starej szkoły ewangelickiej. Pierwszym zadaniem po upadku reżimu komunistycznego stały się jednak przygotowania do obchodów 200-lecia założenia zboru. Uroczystości jubileuszowe rozpoczęły się już z rocznym wyprzedzeniem dnia 19. 8. 1990 r. od poświęcenia dwóch nowych dzwonów (podczas obydwu wojen światowych dzwony zostały skonfiskowane na cele wojenne; w drugim wypadku pozostał w wieży kościelnej tylko jeden, najmniejszy dzwon). Sam jubileusz 200-lecia obchodzono w dniach 17. i 18. 8. 1991 r. Podczas nabożeństwa w sobotni podwieczór wystąpiła orkiestra dęta oraz chór z Oldrzychowic, jak również chór męski „Gorol”. W niedzielę

Uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod kościół w Piosku

oprócz miejscowych chórów wystąpił chór z Wisły. W czasie dopołudniowego nabożeństwa kazaniem Słowa Bożego służyli ks. Karol Samiec z Polski oraz ks. Emilie Hrešková ze Słowacji. Podczas głównej uroczystości popołudniowej obok licznych pozdrowień Słowo Boże zabrzmiało z ust ks. Michała Hreško ze Słowacji. Obecna była także liczna delegacja polskich zborowników z Istebnej, którzy w okresie totalitarnym nie mogli utrzymywać kontaktów z macierzystym zbozem.

Niestety, cieniem położył się na uroczystościach rozpoczynający się rozłam

wewnątrz naszego Kościoła, który doprowadził w roku 1995 do powstania samodzielnego Luterńskiego Kościoła Ewangelickiego A. W. Podział ten nie naruszył jednak jedności zboru nawiejskiego.

Dnia 8. 11. 1992 r. dotychczasowy administrator ks. Jan Waclawek wybrany został pastorem zboru. Jego instalacja odbyła się dnia 24. 1. 1993 r. W kilka miesięcy później, dnia 26. 6. wybrany został także seniorem Górnego Senioratu, a 22. 8. 1993 r. nastąpiło w kościele nawiejskim wprowadzenie w urząd. Ex officio administrował także inne zbory:

od 1. 1. 1995 do 31. 3. 1998 nowo powstały zbór we Frydku-Mistku, od 1. 10. 1995 do 30. 4. 1996 zbór w Oldrzychowicach, zaś od 1. 11. 1996 do 30. 11. 1998 zbór w Bystrzycy.

Piewotnego zamiaru prezbiterstwa dotyczącego budowy nowego domu zborowego w miejscu mocno zdeprawowanego budynku dawnej szkoły nie było można zrealizować, bowiem mimo odwołania ze strony prezbiterstwa Instytut Zabytków w Ostrawie uznał ten budynek za zabytek kultury. Fakt ten uniemożliwił realizację pierwotnej wizji utworzenia odpowiednio funkcjonalnego zaplecza dla działalności parafialnej, powstała za to możliwość zyskania środków finansowych na generalny remont i rekonstrukcję dawnego budynku szkoły. W celu uzyskania potrzebnych pomieszczeń przystąpiono do rozbudowy fary. Oprócz zaadaptowania na mieszkanie pomieszczeń na pierwszym piętrze, przebudowana została kancelaria (pomieszczenie roz-

dzielone zostało na dwie części; trzecia kancelaria powstała w miejscu dawnej spiżarni), powiększona została sala zborowa, powstała kuchenka, nowa kotłownia i toalety.

W dobudowanej części, w miejscu dawnej stodoły, powstało drugie mieszkanie dla księdza oraz archiwum wykorzystywane też jako salka dla grupy najmłodszych dzieci. Do dwóch dotychczasowych garaży dobudowano trzeci. Nową powiększoną salę parafialną poświęcił dnia 5. 11. 1995 r. ks. bp Władysław Volný. Poświęcenie całego nowo powstałego zaplecza odbyło się 17. 8. 1997 r. Uroczyste otwarcie odremontowanej dawnej szkoły z nowo powstałymi pokojami gościnnymi na parterze oraz poddaszu nastąpiło dnia 16. 8. 1998 r. Ośrodek otrzymał nazwę: Dom Zborowy „Emaus”.

Na początku roku 1999 doszło do restrukturalizacji całego Kościoła – w miejsce dotychczasowych dwóch senioratów powstało pięć mniejszych

Kościół w Piosku w trakcie budowy

Uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod kościół w Piosku

skupionych wokół większych ośrodków miejskich naszego regionu. Seniorem Senioratu Jabłonkowskiego został ponownie wybrany ks. Jan Waclawek.

W celu rozwijania nowych dziedzin aktywności zboru nawiejskiego Rada Kościelna zatrudniała wikariuszy, dwie pracownice administracyjne na częściowy etat, katechetki, a później także pracownika ds. młodzieży. Wikariusze po zdaniu egzaminu „Pro ministerio” oraz uzyskaniu odpowiedniego doświadczenia kierowani byli do samodzielnej pracy w innych zborach. W stosunkowo

krótkim okresie przewinęli się przez zbór nawiejski księża: Władysław Szkandera (1. 2. 1992 – 30. 6. 1993), Erich Bock – wikariusz senioralny (1. 9. 1993 – 30. 5. 1996), Vlastimil Ciesar (1. 9. 1996 – 30. 9. 1997), Marcin Piętaś (1. 10. 1997 – 30. 8. 1999). Wszyscy byli lubiani przez zbór, nic więc dziwnego, iż każde odejście spotykało się z niezadowolaniem ze strony zborowników. Aby zapobiec dalszym zmianom personalnym, kolejnego wikariusza ks. Jerzego Chodurę z Odrzychowic zbór wybrał jako swego drugiego pastora. Ks. Chodura przybył

do nawiejskiego zboru dnia 1. 9. 1999 r. Po ukończeniu fakultetu pedagogicznego Uniwersytetu Ostrawskiego oraz uzupełniających studiów teologicznych w USA został 17. 10. 1999 r. ordynowany w kościele nawiejskim. Jego instalacja na pastora odbyła się w tym samym miejscu dnia 3. 3. 2003 r.

Jesienią roku 2003 zbor rozpoczął realizację wizji wybudowania kościoła i założenia samodzielnego zboru w Piosku. Jeszcze tego samego roku położono fundamenty. 9 maja 2004 r. ks. bp Władysław Volný poświęcił kamień węgielny pod budowę kościoła. Obecnie bu-

dowa jest zakończona w stanie surowym. Parter części zawierającej zaplecze parafialne oddano do użytku w 1. niedzielę Adwentu 2006 r., kiedy to odbyło się pierwsze nabożeństwo. Mieszkanie na pierwszym piętrze oddane zostanie do użytku latem roku 2008. Od września tego roku obejmie służbę duszpasterską w zborze pioseckim ks. Jiří Kalata. Budowę części kościelnej z nawą główną zamierzamy dokończyć jesienią 2009 roku albo w przeciągu roku następnego. Wówczas też nastąpi poświęcenie całego obiektu i założenie nowej samodzielnej parafii w Piosku.

Nowa budowa kościoła w Piosku z roku 2006

PEWNOŚĆ ZBAWIENIA

*Ktoś
liczy cierpienia
wyrównane długi*

*Ktoś
swe dobre czyny
i świętych zasługi*

*Ktoś
się odwołuje
na duchowe dary*

*Ktoś
liczy na jakość
swojej mocnej wiary*

*Lecz
pewność zbawienia
- Pismo Święte mówi -
daje tylko jakość
Chrystusa ofiary*

Jan Waclavek

SOUČASNOST SBORU

Jsmo Pánu Bohu vděční za Jeho milost, kterou nám prokázal. Když se díváme zpět do historie našeho sboru, jsme naplněni vděčností za věrné předky a odhodlané Boží služebníky, kteří i přes různá příkoří věřili, že Pán Bůh má svoje dílo pevně ve svých rukou a dovede je až do vítězného konce. V této víře se mnozí namáhali, obětivali, modlili se a Pán Bůh slyšel a mnohdy dával více, než mohlo být v modlitbách vypovězeno. Nyní je pomyslný štafetový kolík předán nám, kteří z Boží milosti neseme díl zodpovědnosti za Boží dílo evangelického sboru v Návsi a jeho okolí. Proto toužíme po tom, abychom ve víře neochabovali, ale byli věrnými následovníky našeho Pána a Spasitele Pána Ježíše Krista.

V posledních letech žije náveský sbor zejména probouzející se rozmanitostí, která se projevuje ve službě různým věkovým skupinám. Již od útlého věku mají děti možnost být součástí setkání sborových jesliček a nedělních besídek, které probíhají paralelně s bohoslužbami. Konfirmace, setkání dorostu a mládeže vytváří prostor pro hledání a nalézání životní orientace mladých lidí. Součástí služby mezi mládeží jsou i tábory a pobyty

(tuzemské i zahraniční), které jedinečným způsobem stmelují kolektiv mladých. Od roku 2000 se díky spolupráci s evangelickým sborem v Trentnu (Detroit, USA), uskutečňují Anglické tábory, jejichž cílem je pomocí anglického jazyka sdílet evangelium s mladými lidmi středoškolského věku. V posledních letech se také otevřela možnost pracovat s mládeží skrze sport a tak dát možnost poznat Dárce života.

Od roku 2004 začíná do sboru vstupovat další prvek, který náveský sbor obohacuje. Jsou to setkání menších společenství sborových buněk, na kterých je kladen důraz na osobní poznávání Písma svatého skrze studium, modlitbu, zpěv a vzájemné láskyplné společenství. Není to vskutku nic nového, vždyť právě evangelická zbožnost nás učí, že rodina se má scházet při čtení Božího slova, písni a modlitbě. Setkávání ve sborových buňkách je tedy pouze návratem k tomu, na co nám ukazovali naši předkové a na co jsme již z velké části zapomněli. V současné době se na území sboru schází sedm sborových buněk a věříme, že do budoucna se toto číslo bude zvyšovat. Již nyní je však možno říci, že díky

Rodinný pobyt ve Starých Hamrech

těmto setkáním se náveský sbor stává rodinnějším a zasahuje cílovou skupinu mladých manželství a střední generace. Ne však jen tyto. Také starší generace nachází v těchto setkáních jedinečný prostor pro sdílení a osobní poznávání Pána Boha. Prožíváme však stálý boj o střední generaci zasaženou érou komunismu. Modlíme se, aby i tam Pán Bůh prokazoval svoji milost. Vždyť to jsou právě rodiče, kteří mohou více než kdokoli jiný ovlivňovat duchovní život nastupujících generací správným směrem. Jsou to oni, kteří při křtu svatém slibují křesťanské vedení svých dětí. Také bohoslužebný život v náveském sboru se snaží reagovat na rychle se měnící společnost. Po zavedení nových polských a českých kancionálů, které vnesly veliké oživení do bohoslužebného života, jsou to zejména rodinné bohoslužby, které se původně chtěly zaměřit na mladší a střední generaci, svoji oblibu si však prorazily napříč všemi generacemi.

Na těchto bohoslužbách zaznívají jednak písně starší s varhanami a také písně mladšího data za doprovodu hudební skupiny. Ano, nebyli bychom evangelíky, kdyby nás nenesla píseň. Proto ve sboru působí také mužský pěvecký sbor, český a polský pěvecký sbor. V době, ve které se hudba převážně jen pasivně poslouchá, chceme vytvářet prostor pro to, aby se hudba a zpěv staly aktivní částí života našich sborovníků. Vždyť chvála nesená Pánu Bohu hudbou a zpěvem jsou věci, které nacházíme v celé Bibli. Píseň pomáhala děkovat Mojžíšovi za záchranu a píseň bude znít při posledním triumfu Beránka Božího. Proč by tedy nemohla znít již nyní i v našem sboru?

Stále budeme mít mezi sebou potřebné, nemocné a starší lidi. Často to jsou největší a nejvěrnější modlitebníci a jsme za ně Pánu Bohu vděční. Máme však také úkol se o takové lidi starat a pomáhat jim různými způsoby. Proto také rozvíjíme oblast sborovy.

Setkání maminek

vé diakonie a návštěv starších sborovníků. A nejen jich. Presbyterstvo sboru se rozhodlo podrobněji mapovat potřeby sborovníků, aby jim lépe mohli vycházet vstříc a povzbuzovat je ve víře lásce a naději. To všechno bychom rádi pro Pána Ježíše Krista udělali, avšak jsme si vědomi toho, že žalmista napsal velkou pravdu: Já však, Hospodine, důvěřuji tobě, pravím: „Ty jsi můj Bůh, moje budoucnost je ve tvých rukou.“ Žalm 31,15.

Je to i naše vyznání. Chceme se učit důvěřovat Pánu Bohu za všech okolností. Chceme se také učit přijímat Jeho vůli pro osobní životy, naše rodiny i celý náveský sbor. Toužíme po tom, aby budoucnost našeho sboru byla, jak tomu bylo i doposud, plně v Božích rukou. Budoucnost však začíná již dnes, každým dnem prožitým s Pánem Ježíšem Kristem. Víme, že sbor začíná u jednotlivců, kteří jsou skrze Krista spojeni v jedno společné tělo, tak aby se vše dělo pro Boží slávu. Proto již dnes chceme přijímat od Pána Boha tři výzvy pro naše životy, rodiny i sbor.

S Boží pomocí se chceme učit:

1. Milovat Boha

Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. Matouš 22,37

Chceme tak činit v našich osobních životech při čtení Písma svatého, modlitbě, ztišení a také na bohoslužbách a všech setkáních, kde je Boží slovo zvěstováno a svátosti vysluhovány.

Setkání sborové buňky

2. Milovat lidi

Miluj svého bližního jako sám sebe. Matouš 22,39

Toužíme po tom, abychom naši víru v Pána Boha projevovali láskou k lidem podle Božího slova z ev. Jana 13,35: „Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.“ Chceme naši lásku k Pánu Ježíši Kristu vyjadřovat naší praktickou láskou k lidem.

3. Sloužit světu

Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte ve jméno Otce i Syna i Duchu svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal. Matouš 28,19-20

Naší výzvou je přijmout úkol evangelizace, podělit se s radostnou zprávou o naději v Ježíši Kristu s ostatními lidmi, kteří žijí v oddělení od Pána Boha a nepřijali milost skrze Pána Ježíše Krista. Věříme, že náš sbor se může

Dětský tábor ve sborovém domě Emaus

stát ukazatelem naděje nejen pro naše blízké okolí, ale pro celý svět.

A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“*Matouš 28:20* Tato slova ujištění, která vyslovil sám Pán Ježíš Kristus jsou pro nás zaslíbením. Věříme, že když budeme věrni v lásce k Bohu a k lidem, a vezmeme na sebe výzvu ke službě tomuto ztracenému světu, pak slova Pána Ježíše o je-

ho blízkosti budou platit také pro nás.

Věříme, protože vidíme, jak Pán Bůh vedl svůj lid v průběhu staletí i v našem sboru.

Věříme, protože Pán Bůh je stále stejný, včera, dnes i na věky.

Věříme, protože Bůh Otec, Syn i Duch svatý dovede svoje dílo do vítězného cíle.

Soli Deo Gloria

Vše pro Boží slávu

DZIEŃ DZISIEJSZY ZBORU

Jesteśmy wdzięczni Bogu za Jego łaskę, którą aż dotąd nam okazywał. Spoglądając wstecz na lata minione jesteśmy przepelnieni wdzięcznością za wiernych przodków i oddane sługi Boże, którzy pomimo różnych przeciwności ufali, iż Bóg nie wypuści z rąk swego dzieła, lecz doprowadzi je aż do zwycięskiego końca. Wielu w tej wierze ofiarowało swój trud, oddanie i modlitwę, a Pan Bóg wysłuchiwał i wielokrotnie dawał więcej niż w modlitwach zostało wypowiedziane. Teraz pałeczka jest w naszym ręku – nas którzy z łaski Bożej niesiemy swoją część odpowiedzialności za Boże dzieło zboru ewangelickiego w Nawsiu i jego okolicy. Dlatego chcielibyśmy nie słabnąć w wierze, ale być wiernymi naśladowcami naszego Pana i Zbawiciela Jezusa Chrystusa.

Ostatnio zbór nawiejski przeżywa okres budzącej się różnorodności, przejawiającej się w służbie różnym grupom wiekowym. Już od najmłodszych lat nasze dzieci mogą znaleźć swoje miejsce na spotkaniach szkoły niedzielnej oraz „żłobka” niedzielnego, które odbywają swoje zajęcia równoległe z nabożeństwami. Konfirmacja, spotkania dorostu i młodzieży stwarzają platformę do poszukiwania właści-

wej orientacji życiowej młodych ludzi. Nieoddzielną częścią służby wśród młodzieży są obozy (krajowe i zagraniczne), które w szczególny sposób spajają kolektyw młodych ludzi. Od roku 2000 dzięki współpracy z parafią ewangelicką w Trenton (Detroit, USA) odbywają się obozy języka angielskiego, których celem jest dzielenie się ewangelią z młodzieżą szkół średnich przy równoczesnym wykorzystaniu nauki języka. W ostatnich latach otworzyła się także możliwość pracy z młodzieżą poprzez sport. To kolejna możliwość, by młody człowiek mógł poznać Dawcę życia.

Od roku 2004 obecny jest w życiu naszego zboru kolejny element ubogacający jego służbę. Są nim spotkania mniejszych wspólnot tzw. komórek zborowych, w których szczególny nacisk kładziony jest na osobiste poznawanie Pisma Świętego poprzez studium, modlitwę, śpiew i wzajemne relacje przesycone miłością bratnią. W zasadzie nie jest to nic nowego, wszak to właśnie pobożność ewangelicka uczy nas, że rodzina ma się zgromadzać wokół Słowa Bożego, przy wspólnych pieśniach i modlitwie. Spotykanie się w komórkach zborowych jest przeto jedynie powrotem do czegoś, na co wskazywali nam przodkowie

Uczestnik obozu dla dzieci w Nawsiu

wiary, co z biegiem czasu zostało niestety zapomniane. Obecnie na terenie parafii zbiera się siedem komórek, a wierzymy, że w przyszłości liczba ta będzie stale wzrastać. Już teraz można jednak pokusić się o twierdzenie, iż dzięki tym spotkaniom zbor nawiejski nabiera bardziej

rodzinnego charakteru i ogarnia swym wpływem grupę młodych małżeństw i średnią generację. To jednak nie wszystko – bo przecież i starsi znajdują na spotkaniach komórek wyjątkową okazję do dzielenia się doświadczeniami wiary i osobistego poznawania Boga. Mimo to przeżywamy stały bój o średnie pokolenie, które doświadczyło lat komunizmu i zostało przez nie negatywnie poznaczone. Modlimy się, by i tam Pan okazywał swoją łaskę. Bo przecież to właśnie rodzice mogą bardziej niż ktokolwiek inny oddziaływać w sposób właściwy na życie duchowe kolejnych pokoleń. To oni ślubują przy chrzcie świętym, iż będą swoje dzieci wychowywać po chrześcijańsku.

Także życie nabożeństwowe w zborze nawiejskim stara się reagować na zmiany błyskawicznie zachodzące w

Błogosławieństwo przed rozpoczęciem roku szkolnego

Nabożeństwo w kościele nawiejskim

społeczeństwie. Po zaprowadzeniu nowych polskich i czeskich śpiewników reakcją taką są zwłaszcza nabożeństwa rodzinne, które miały być pierwotnie skierowane do młodszego i średniego pokolenia, znalazły jednak upodobanie u wszystkich kategorii wiekowych. Podczas takich nabożeństw rozbrzmiewają zarówno starsze pieśni śpiewane z organami, jak również nowsze z akompaniamentem zespołu muzycznego. No bo przecież nie bylibyśmy ewangelikami, gdyby nośnikami naszych wartości duchowych nie były muzyka i pieśń! Dlatego też w parafii działa chór męski, a także czeski i polski chór mieszany. W czasach gdy najczęściej biernie słu-

cha się muzyki, chcemy wytworzyć przestrzeń, w której muzyka i śpiew staną się częścią aktywnego zaangażowania

Obóz języka angielskiego w domu zborowym Emaus

naszych zborowników. Takie wzorce znajdujemy w Biblii. Pieśń pomagała Mojżeszowi dziękować za uratowanie i ochronę, pieśń zabrzmiała w dniu ostatecznego triumfu Baranka Bożego. Dlaczego nie miałyby rozbrzmiewać już dziś w naszym zborze?

Zawsze będziemy mieć wokół siebie ludzi potrzebujących, chorych i starszych. Często są to najwierniejsi modlitwie; jesteśmy za nich Bogu niezmiernie wdzięczni. Naszym zadaniem jest pomoc i opieka nad nimi, mogąca przybierać różne formy. Dlatego rozwijamy gałąź diakonii zborowej i odwiedzamy starszych zborowników. Ponadto prezbiterstwo zdecydowało się dokładniej poznać potrzeby zborowników, by skuteczniej wychodzić im naprzeciw, zachęcając w wierze, nadziei i miłości.

Chcielibyśmy to wszystko czynić dla Jezusa Chrystusa, uświadamiamy sobie jednak, jak wielką prawdę zawarł psalmista w słowach: „Ale ja tobie ufam, Panie! Mówię: Tyś Bogiem moim. W rękę Twoim są losy moje” (Ps 31,15.16a). To jest także nasze wyznanie. Chcemy uczyć się ufać Bogu we wszelkich okolicznościach. Chcemy się także uczyć przyjmować Jego wolę w życiu osobistym, rodzinnym i ogólnoparafialnym. Pragniemy, by przyszłość naszego zboru spoczywała jak dotąd całkowicie w rękę Bożym. Przyszłość zaczyna się przecież już dziś, każdym dniem przeżytym z Panem Jezusem Chrystusem. Właśnie od jednostek połączonych w Chrystusie we wspólny organizm zaczyna się Kościół – dzieło chwały Bożej. Dlatego już dziś chcemy przyjmować

Konfirmacja z roku 2008 – wystąpienie połączonych chórów

od Boga trzy wyzwania dla naszego życia, rodzin i zboru.

Z pomocą Bożą chcemy się uczyć:

1. Miłować Boga

„Będziesz miłował Pana, Boga swego, z całego serca swego i z całej duszy swojej, i z całej myśli swojej” (Mt 22,37)

chcemy tak czynić w naszym życiu osobistym poprzez czytanie Pisma Świętego, modlitwę, a także na nabożeństwach i wszystkich spotkaniach, gdzie zwiastowane jest Słowo Boże i udzielane są sakramenty święte.

2. Miłować ludzi

„Będziesz miłował bliźniego swego jak siebie samego” (Mt 22,39)
pragniemy, by nasza wiara w Boga przejawiała się w miłości do ludzi według Słowa Bożego z Ewangelii Jana 13,35: „Po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi, jeśli miłość wzajemną mieć będziecie”,
miłość do Boga pragniemy wyrażać w praktycznej miłości do drugiego człowieka.

3. Służyć światu

„Idźcie tedy i czyńcie uczniami wszystkie narody, chrzcząc je w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego, ucząc je przestrzegać wszystkiego, co wam przykazałem” (Mt 28,19-20)
wyzwaniem dla nas jest zadanie ewangelizacji, dzielenia się radosną wieścią o nadziei w Jezusie Chrystusie z innymi, ludźmi żyjącymi z dala od Boga, którzy nigdy nie mieli okazji, by przyjąć łaskę w Jezusie Chrystusie,

Grupa konfirmantów na wycieczce na Ostrym

wierzmy że nasz zbor może stać się nośnikiem nadziei nie tylko dla naszego otoczenia, ale i dla całego świata.

„A oto Ja jestem z wami po wszystkie dni aż do skończenia świata” (Mt 28,20). Te słowa zapewnienia, które wypowiedział sam Jezus Chrystus, stanowią dla nas cenną obietnicę. Wierzmy, że jeśli będziemy wierni w miłości do Boga i ludzi, gdy przyjmiemy na siebie wezwanie do służby zgubionemu światu, wówczas słowa Jezusa o Jego bliskości będą dotyczyły także i nas.

Wierzmy, dlatego że widzimy jak Bóg prowadził swój lud na przestrzeni wieków, także w naszym zborze. Wierzmy, dlatego że Bóg jest wciąż taki sam, wczoraj, dziś i na wieki. Wierzmy, ponieważ Bóg Ojciec, Syn i Duch Święty doprowadzi swoje dzieło do zwycięskiego końca.

Soli Deo Gloria! - Jedynie Bogu chwała!

BOŻY GRUNT

*Chrystus Pan mocną Skalą, nie damy złemu zwieść!
On Twierdzą Doskonałą, Jemu niech będzie cześć!
To On, Zbawiciel drogi, zesłany z Niebios Pól.
Baranek Zmartwychwstały, to nasz Mistrz, Pan i Król!*

*Na pewnym Gruncie stojąc, choć burze, wichry dną,
Ten Pan nasz z Górnej Chwały, ochroni działość swą!
O Jezu, z Górnych Włości, tą Skalą jesteś nam.
Zdążajmy do radości, w ów świętobliwy chram!*

*Mając wiarę zbawienną w Baranka Świętej Krwi,
Nie kieruj wzrok w noc ciemną, ten Pan nasz w sercu tkwi!
O Jezu, nasz wspaniały, swój Orszak wiedziesz sam.
Nasz Panie, z Górnej Chwały, do Niebios dążym Bram!*

Marta Lipusowa

KOSTELKY V DOLNÍ LOMNÉ

Kostelky i Noclehy - místa v oblasti Slezských Beskyd hraničících se Slovenskem v Dolní Lomné u Jablunkova v České republice. Zprávy o tajných náboženských setkáních evangelíků, které se konaly na konci 17. století na Kostelkách, i to, že v nedalekém skalním útvaru zvaném Noclehy nacházeli přístřeší kazatelé ze Slovenska, převlečení za pastýře, upadly postupem času v zapomnění. Teprve koncem minulého 20. století nás dvě stopy přivedly k bližšímu poznání dávných historických skutečností. Na první stopu narazil historik doc. Jan Korzenny v opavském archivu. Informace byla zveřejněna na stránkách Głosu Ludu. Jedná se vlastně o udání tehdejšího místního hajného, že se v beskydských lesích v Dolní Lomné setkávají podezřelí lidé.

Počátkem devadesátých let minulého století se presbyterstvo sboru začalo intenzivněji zabývat dávnou historií. Podařilo se najít další stopu - několik lesních dělníků vědělo o kameni, na kterém byly vyryty křesťanské symboly. Tento kámen sloužil jako oltář při tajných bohoslužbách evangelíků. Z důvodu svého negativního vztahu k evangelickému vyznání se nejprve snažili kámen rozbít (jak o tom jeden

z nich vyprávěl svým spolupacientům v nemocnici), což se jim nepodařilo, a tak alespoň poškodili vyryté symboly a kámen vhodili do hlubokého příkopu v přesvědčení, že už ho nikdo nikdy nenajde.

Na základě této informace se vydal kurátor sboru Karel Sikora a jeho vnuč Petr Plachta na podzim roku 1992 do lesů v Dolní Lomné, kde celý den prohledávali lesní rokliny a hledali ztracený kámen. Jejich úsilí bylo korunováno úspěchem. Kámen našli částečně zaražený v prudké stráni naproti krásné polaně, která se rozprostírala na druhé straně vysokého břehu rokle. Nedaleký vodopád horského potůčku jakoby ukazoval směr k lesnímu kostelu z dob protireformace, kde se konaly tajné bohoslužby.

Pokud se chceme na toto památné místo dostat, odbočíme po jednom kilometru od areálu národopisných slavností v Dolní Lomné vlevo a pokračujeme asi dva kilometry údolím Jestřábiho potoka.

Asfaltová cesta pokračuje i za závorou, přechází pak v lesní stezku dlouhou asi jeden kilometr. Náveský sbor zorganizoval první slavnostní lesní bohoslužby k uctění památky našich

Sborový výlet k památníku na Kostelkách

předků, kteří zachovávali věrně svou evangelickou víru v dobách pronásledování. Uskutečnily se 8. srpna 1993. Zúčastnily se jich skupiny evangelíků a kněží ze širokého okolí, přítomni byli rovněž hosté z Polska. Poutníky provázelo nejenom krásné letní počasí, ale i bystrický dechový orchestr. S Božím slovem vystoupili faráři Jan Ciešlar, Bogusław Kokotek a Stanisław Piętak. Vystoupili rovněž hosté se svými pozdravy, pěvecké sbory a okolím se nesl zpěv přítomných účastníků.

následujících letech byly lesní bohoslužby organizovány v neděli odpoledne vždy kolem 6. července. Termín nebyl vybrán náhodně, v tento den byl v roce 1415 v Kostnici za svou víru a přesvědčení upálen Mistr Jan Hus.

V roce 1997 postavili sborovníci na Kostelkách pomník s informační tabulí. Součástí pomníku je i znovunalezený pamětní kámen. Na pamětní desce je umístěn nápis:

„Kościołki, błogostawieni są ci, którzy słuchają słowa bożego i strzegą go (Łk. 11,28). Na tomto místě se v době protireformace v 2. pol. 17. stol. scházeli evangelíci k tajným bohoslužbám”.

Za rok byl k pomníku postaven dubový kříž a celý pomník byl slavnostně vysvěcen 5. července 1998 biskupem Vladislavem Volným. Lesní bohoslužby byly organizovány každoročně, několikrát se z důvodu špatného deštivého počasí konaly v náveském kostele. Přítěžující okolností při organizování les-

ních bohoslužeb je samotné umístění Kostekek. Ty jsou součástí chráněné krajinné oblasti Slezských Beskyd a cesta autem končí u závory uzavírající tuto oblast. Povolení vjezdu pro větší počet aut už nelze získat. A tak náveský sbor změnil jak formu, tak termín setkání věřících na Kostečkách.

Do budoucna ale není vyloučeno, že čas od času budou bohoslužby uspořádány. Například na konci školního ro-

ku 2002 byl zorganizován výlet rodin s dětmi na toto památné místo s modlitbou, písněmi a neplánovaným programem. V současné době nabízíme takovéto výlety zájemcům z řad věřících při příležitosti památky založení sboru v Návsi, která připadá obvykle na třetí neděli v srpnu. Naposledy 8. 5. 2008 toto památné místo navštívila početná skupina mládeže z celé naší církve.

Pamětní tabule na pomníku na Kostečkách

Kurátor Karol Sikora przy pomniku na Kościóbkach w Tomnej

KOŚCIÓŁKI V ŁOMNEJ DOLNEJ

Kościółki oraz Noclegi - to miejsca na stoku Beskidu Śląskiego graniczącego ze Słowacją w Dolnej Łomnej koło Jabłonkowa w Republice Czeskiej. Wiadomość o tym, że na Kościółkach odbywały się tajne nabożeństwa ewangelików pod koniec XVII stulecia i że w niedalekiej grocie, zwanej Noclegi, mogli znajdować schronienie księża ze Słowacji przebrani za pastery, poszła w zapomnienie. Dopiero pod koniec XX stulecia dwa ślady pozwoliły dotrzeć do poznania dawnej historii. Na pierwszy wskazał historyk - docent Jan Korzenny, który na łamach „Głosu Ludu” poinformował o krótkiej notatce odnalezionej przez niego w archiwum krajowym w Opawie, uczynionej na podstawie donosu ówczesnego miejscowego gajowego o podejrzanych zebraniach ludzi w lasach Beskidu Śląskiego w Dolnej Łomnej.

Pod koniec minionego stulecia prezbiterstwo zainteresowało się głębiej tą informacją. Natrafiono na drugi ślad informujący o paru robotnikach leśnych, którzy wiedzieli o jakimś kamieniu z wyrytymi symbolami chrześcijańskimi, służącym ewangelikom rzekomo za ołtarz podczas tajnych na-

bożeństw. W swym negatywnym nastawieniu do wyznania ewangelickiego owi robotnicy, po nieudanej próbie rozbicia kamienia, uszkodzili wyryte na nim symbole i wrzucili go do głębokiego jaru w przekonaniu, że ślad o nim zaginie na zawsze. Jeden z nich opowiadał o tym współpacjentom w szpitalu. Na podstawie informacji zdobytej od świadka rozmowy w pokoju szpitalnym kurator zboru Karol Sikora ze swoim wnukiem Piotrem Plachtą jesienią 1992 r. wyruszyli do Dolnej Łomnej, by przez cały dzień w rowach i leśnych jarach szukać zagubionego kamienia. Wreszcie znaleźli go. Wbity był w brzeg naprzeciw pięknej polany, rozciągającej się po drugiej stronie za wysokim brzegiem jaru. Szum niedalekiego wodospadu utwierdzał w przekonaniu, iż wspomniana polana to miejsce dawnych tajnych nabożeństw. Leśne kościoły bowiem powstawały zwykle w pobliżu ujęć wodnych. By dotrzeć do celu, należy 1 kilometr za amfiteatrem, gdzie mają miejsce folklorystyczne uroczystości w Dolnej Łomnej, skręcić w lewo i podążać około 2 kilometry doliną Jastrzębskiego Potoku. Następnie za szlabanem czeka nas jeszcze mniej więcej tyle samo

asfaltowanej drogi w górę. Do polany prowadzi dalej ponad 1 kilometr leśna ścieżka, niestety, w czasie deszczu trudna do przebycia. Dla pamięci swych przodków, wiernie trwających w wierze ewangelickiej podczas prześladowań, zbór nawiejski zorganizował pierwsze uroczyste nabożeństwo leśne dnia 8 sierpnia 1993 roku. Przy pięknej pogodzie zebrały się po południu tłumy ewangelików z szerokiej okolicy, obecni też byli goście z Polski i wielu księży. Pochód pielgrzymów prowadziła orkiestra dęta z Bystrzycy. Kazania wygłosili księża Jan Cieślak, Bogusław Kokotek oraz Stanisław Piętak. Zabrzmiały też liczne pozdrowienia, występy chórów oraz śpiewy zebranych uczestników.

W następnych latach nabożeństwa leśne organizowano w niedzielne popołudnia najbliższe dacie 6 lipca. Termin ten nie był wybrany przypadkowo, w tym bowiem dniu w 1415 roku został spalony na stosie za swe przekonania religijne ks. Jan Hus. W 1997 roku zborownicy postawili na Kościółkach pomnik z tablicą informacyjną i umieszczonym na górze odnalezionym kamieniem. Na tablicy jest napis: *„Kościółki, błogostawieni są ci, którzy słuchają słowa bożego i strzegą go (Łk. 11,28). Na tomto místě se v době protireformace v 2. pol. 17. stol. scházeli evangelíci k tajným bohoslužbám”.*

W następnym roku obok niego stał jeszcze dębowy krzyż. Całość po-

Kościółki – br Samiec, kurator Sikora i ks. Wacławek

Uroczystość poświęcenia krzyża i pomnika na Kościółkach w Łomnej biskupem Władysławem Volnym

święcił dnia 5 lipca 1998 roku ks. biskup Władysław Volný.

Początkowo nabożeństwa leśne odprawiano corocznie, niestety, kilka razy z powodu deszczu odbywały się w kościele nawiejskim. Drugim elementem utrudniającym organizowanie leśnych nabożeństw jest sama lokalizacja. Kościółki bowiem znajdują się w chronionym obszarze leśnym Beskidu Śląskiego. Pozwolenia na wjazd większej liczby samochodów do lasu za szlaban nie można już dziś uzyskać, dlatego zбір nawiejski zmienił zarówno formę, jak i termin spotkań na Kościół-

kach, nie wykluczając w przyszłości możliwości zorganizowania sporadycznych nabożeństw. Pod koniec roku szkolnego 2002 zorganizowano wycieczkę rodzin z dziećmi. W programie nie zabrakło modlitwy i pieśni religijnych. W ostatnich latach ewangelicy podążają do leśnego kościoła w niedzielne popołudnia podczas obchodów pamiętki założenia zboru w Nawsiu, przypadającej zwykle w trzecią niedzielę sierpnia. Ostatnio 8 maja 2008 na tym pamiętnym miejscu odbyło się spotkanie licznej grupy młodzieży z całego naszego kościoła.

GDZIEKOLWIEK

Jesteś

*Dałeś
moc
poznania miłości wiary
nadziei kamienia i serca
pokory
gościnę mądrości*

*Gdziekolwiek Twój krzak
gorejący*

*Weź
ogrzej na kość mrozem zwarzone
a bliźni
bliźnim w nas się ostanie*

*Twojej mądrości
do końca
uczyć nam się trzeba*

Jan Pyszko

SHRNUTÍ

Obec Návsí leží v severovýchodním cípu České republiky, blízko hranic se Slovenskem a Polskem. Na jejím území povstal roku 1791 evangelický sbor, jako výsledek Tolerančního patentu vydaného roku 1781 císařem Josefem II., který umožňoval evangelíkům s jistými omezeními stavět svoje vlastní kostely. Již v roce 1784 byla založena evangelická škola, která se roku 1869 stala veřejnou. Vyučování probíhalo nejprve v dřevěném domku a od roku 1808 ve zděné budově, která stojí až dodnes. Vyučovacím jazykem byla podle Rakousko-uherských záznamů z roku 1864 slovanština, následně pak polština.

Náveský sbor se stal místem působení významných pastorů, mezi něž řa-

díme Josefa Františka Schimka, Jana Winklera a další. Také náveská fara se stala v době před první světovou válkou místem návštěv významných osobností. Mezi nejvýznamnější patří návštěva Tomáše G. Masaryka, budoucího prezidenta Československa.

Evangelický sbor v Návsí používá pro svůj bohoslužebný život český i polský jazyk a vede lidi ke vzájemné lásce a službě. V současné době se snaží zasáhnout poselstvím evangelia všechny věkové generace, od nejmenších dětí až po nejstarší lidi. Dbá na zvěstování Božího slova, vysluhování svátostí a bohoslužebný život, jak rovněž o setkání neformálního charakteru vedoucí k prohloubení víry v trojjediného Boha Otce i Syna i Ducha svatého.

PODSUMOWANIE

Wieś Nawsie leży w kotlinie jabłonkowskiej. W latach 1960-1994 została włączona do Jabłonkowa, dziś znowu jest gminą samodzielną. Od roku 1791 istnieje w Nawsiu zbór ewangelicki, od roku 1784 szkoła, mająca początkowo charakter prywatny, wyznaniowy, od roku 1869 jest szkołą publiczną. Najpierw nauczano w budynku prywatnym, potem wraz z budową pierwszego drewnianego kościoła zbór ewangelicki wybudował w 1791 r. drewniany budynek szkolny, który w 1808 r. został zastąpiony murowanym. Budynek ten stoi po dzień dzisiejszy. Kierownikami szkoły wyznaniowej byli Andrzej Kalleta (1784-1835), Jan Kuczera (1836-1853) i Jan Hojdysz (1853-1872). W roku 1922 w Nawsiu otwarto szkołę czeską. Statystyki austriackie z roku 1864 określają język wykładowy jako słowiański, w

kolejnych jest wymieniany język polski. W zborze nawiejskim pastorami były znaczące osobistości Józef Franciszek Szimko, Jan Winkler czy Franciszek Michejda. Fara nawiejska przed pierwszą wojną światową stała się celem odwiedzin różnych osobistości. Wśród gości fary znaleźć można między innymi przyszłego prezydenta Czechosłowacji T. G. Masaryka. W roku 1914 przebywali w Nawsiu i okolicy legionści polscy ze swym komendantem Józefem Piłsudskim. Zbór ewangelicki w Nawsiu w czasach współczesnych stara się kontynuować chlubne tradycje oświatowe, czego wyrazem są liczne akcje organizowane dla zborowników. Pielęgnuje również pamięć przodków i ich osiągnięcia, czego świadectwem może być niniejsza publikacja.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Gemeinde Návší liegt im nordöstlichen Teil der Tschechischen Republik, nicht weit von der Grenze an Polen und an die Slowakei. 1791 entstand auf deren Gebiet die evangelische Kirchengemeinde infolge des 1781 vom Kaiser Joseph II. erlassenen Toleranzpatentes, das den Evangelischen die Gründung eigener Kirchen unter bestimmten Beschränkungen ermöglicht hat. Bereits 1784 wurde die evangelische Schule gegründet, die 1869 in eine öffentliche Schule umgewandelt wurde. Der Unterricht erfolgte zuerst in einem hölzernen Häuschen, seit 1808 in einem gemauerten Gebäude, das bis heute in der Gemeinde steht. Nach den österreichisch-ungarischen Eintragungen von 1864 wurde als Unterrichtssprache die slawische und nachfolgend die polnische Sprache benutzt.

In der Kirchengemeinde in Návší waren bedeutende Pastoren tätig, wie Jo-

sef František Schimek, Jan Winkler u.a. Vor dem ersten Weltkrieg besuchten zahlreiche bekannte Persönlichkeiten das Pfarrhaus in Návší. Zu den bedeutendsten Ereignissen gehört der Besuch des künftigen tschechoslowakischen Präsidenten Tomáš G. Masaryk.

Die evangelische Kirchengemeinde in Návší verwendet die tschechische sowie polnische Sprache für ihr gottesdienstliches Leben und führt die Menschen zur gegenseitigen Liebe und zum gegenseitigen Dienst. Derzeit bemüht sie sich, die Botschaft des Evangeliums an alle Altersstufen zu bringen, von den Kleinsten bis zu den Ältesten. Die evangelische Kirchengemeinde in Návší sorgt für die Verkündigung des Gottes Wortes, das Spenden der Sakramente und das gottesdienstliche Leben sowie für informelle Begegnungen, die den Glauben an den dreieinigen Gott Vater, Sohn und den Heiligen Geist vertiefen sollen.

SUMMARY

The commune of Návší is situated in the northeastern end of the Czech Republic near the border with Slovakia and Poland. On its territory a Lutheran church was established in 1791 as a consequence of the Letter of Tolerance issued in 1781 by the emperor Joseph II, which enabled Protestants to build their own churches under certain conditions. As soon as 1784 a Lutheran school was founded here which in 1869 became a public school. At first, it was located in a smaller wooden house and since 1808 in a brick house which has been preserved till our days. According to the Austro-Hungarian records from 1869, the language of instruction was Slavonic, later Polish.

The history of the congregation of Návší is linked with a number of re-

markable pastors such as Josef František Schimek and Jan Winkler, to name just the two. In the period before the World War I several distinguished guests paid a visit to the Návší parish house. The visit of Tomáš Garrigue Masaryk is among the most significant.

The Lutheran congregation of Návší uses for its worship life both Czech and Polish language and it encourages people to mutual love and service. Currently it strives to reach out with the Gospel message to all the generations from young children to elderly people. It focuses on preaching God's word, on administration of sacraments and worship service. At the same time it organizes informal fellowship designed to deepen faith in God Father, God Son and God Holy Spirit.

OBSAH

SPIS TREŚCI

Úvod Wstęp	8/9
K výročí náveské evangelické školy Z okazji jubileusza szkoły ewangelickiej w Nawsiu	10/11
Dějiny evangelického sboru v Návsí Historia zboru ewangelickiego w Nawsiu	13/23
Evangelická škola v Návsí 1784-1869/1870 Szkoła ewangelicka w Nawsiu 1784-1869/1870	33/39
Vedoucí, ředitelé školy v Návsí Kierownicy, dyrektorowie szkoły w Nawsiu	45
Počet žáků Liczba uczniów	45
Náveští pastoři Pastorowie nawiejscy	47
Biografické záznamy nežijících náveských pastorů Notatki biograficzne nieżyjących pastorów nawiejskich	49

Náveští kurátoři Kuratorowie nawiejscy	75
Náveský sbor po politických změnách v roce 1989 Zbór nawiejski po zmianach politycznych 1989 roku	77/81
Současnost sboru Dzień dzisiejszy zboru	87/91
Kostelky v Dolní Lomné Kościołki w Łomnej Dolnej	97/101
Shrnutí Podsumowanie Zusammenfassung Summary	105-108

Připravil redakční kolektiv:
Jan Waclawek , Jiří Chodura
Józef Szymeczek (editor)
Janusz Buława, Bronisław Haratyk

Překlady:
Soňa Morcinková, Wanda Kufa
Irena Pyszko, Michaela Piętaková
Janusz Kożusznik, Bronisław Haratyk

Fotodokumentace:
Archiv evangelického sboru v Návsi
Členové evangelického sboru v Návsi
David Peter, Daniel Chodura

Technická redakce, sazba a grafická úprava

Tisk: Těšínské papírny s.r.o.

Náklad: 800 kusů

ISBN 978-80-254-2565-7